PROVINCIE UTRECHT

Concept notulen

OPENBARE STATENBREDE VOORBEREIDENDE VERGADERING PROVINCIALE STATEN VAN UTRECHT

Jaar	**2021**
Vergaderdatum	**30 juni 2021**
Publicatiedatum	**11 augustus 2021**

Inhoudsopgave

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht	2
Opening	3
Vaststellen agenda	4
Vragenhalfuur	5
SV Vaststellen aanvullende kaders recreatie en toerisme (PS2021BEM16)	6
SV Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06)	19
Actualiteitenmotie Koelwater datacenters, ingediend door JA21	86
Afscheid van statenlid mevrouw H. Chidi (D66)	89
Schorsing tot 7 juli 2021	91
Toezeggingen	93
Index	94

CONCEPT

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht

Aanwezig: de heer J.J. Bart, Utrecht (GroenLinks), de heer S.A. Berlijn, Utrecht (JA21), mevrouw G. Bikker, Vijfheerenlanden (CDA), mevrouw H. Bittich, Utrecht (Lijst Bittich), mevrouw A.C. Boelhouwer, Wijk bij Duurstede (GroenLinks), de heer mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn (VVD), mevrouw E.J. Broere-Kaal, Soest (PVV), mevrouw H. Chidi, Amersfoort (D66), de heer R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin (PVV), de heer ing. B.C. van den Dikkenberg, Elst (SGP), de heer drs. E.H.R. Dinklo, Driebergen (JA21), de heer M.J. de Droog Msc RA, Utrecht (D66), de heer M.E.J. Eggermont, Utrecht (SP), mevrouw M. van Elteren, Woudenberg (GroenLinks), de heer M.C. Fiscalini, Maarssen (JA21), mevrouw J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht (VVD), mevrouw mr. N.M. Groen MA, Doorn (GroenLinks), mevrouw N. de Haan-Mourik, Amersfoort (ChristenUnie), de heer J.A. de Harder, Bunschoten-Spakenburg (ChristenUnie), mevrouw W.M.M. Hoek, Vreeland (50PLUS), mevrouw drs. J.P. d'Hondt, Utrecht (PvdA), de heer drs. B.C. de Jager, Loenen (VVD), de heer V.C. Janssen, Amersfoort (VVD), mevrouw M. de Jong, Utrecht (GroenLinks), de heer drs. E.A. Kamp, Doorn (D66), de heer dr. A.R.S. Karataş, Utrecht (GroenLinks), mevrouw H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg (Partij voor de Dieren), de heer drs. A.H.L. Kocken, Utrecht (VVD), mevrouw T. Koelewijn-Koelewijn RDM, Bunschoten (CDA), de heer A.J. Koerts, Veenendaal (ChristenUnie), mevrouw N.A. Krijgsman, Utrecht (PvdA), mevrouw M. Lejeune-Koster, Linschoten (PvdA), de heer ing. D.A. Oude Wesselink, Utrecht (GroenLinks), de heer Y.V. Potjer, Utrecht (JA21), mevrouw H.J. Rikkoert Msc, Utrecht (ChristenUnie), de heer A.G. van Schie, Utrecht (VVD), de heer W. van der Steeg, De Meern (Partij voor de Dieren), de heer H.O. Suna, Soest (PvdA), mevrouw mr. S.F. van Ulzen, Zeist (VVD), mevrouw L.E. Veen, Utrecht (D66), mevrouw T.M.S. Vrielink, Amersfoort (GroenLinks), mevrouw L.M. Welschen-van der Hoek, Zeist (CDA), de heer W.J.A. Weyers, Zeist (JA21), de heer C. Westerlaken, Lopik (CDA), mevrouw ir. M. de Widt MPM, Utrecht (D66), de heer C. Van Wijk (JA21), de heer W.G.J Wijntjes RA, Nieuwegein (CDA)

Afwezig: mevrouw A.M. Poppe, IJsselstein (SP),

Aanwezig: gedeputeerden mevrouw drs. H.G.J. Bruins Slot, Utrecht (Natuur, Landbouw, Bodem & Water, Sport en Bestuur), de heer ir. H.P. van Essen, Utrecht (Ruimtelijke Ontwikkeling, Omgevingsvisie, Energietransitie en Klimaat), de heer ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort (Binnenstedelijke Ontwikkeling, Wonen, Cultuur en Gezonde leefomgeving), de heer A.J. Schaddelee, Houten (Mobiliteit, Recreatie en Toerisme, Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving, Communicatie en Participatie), de heer R.C.L. Strijk, Utrecht (Financiën, Organisatie, Economie en Europa)

Afwezig:

Statenbrede voorbereidende vergadering op woensdag 30 juni 2021
Statenvoorzitter: de heer mr. J.H. Oosters, commissaris van de Koning
Plaatsvervangend statenvoorzitter: -
Griffier: mevrouw mr. C.A. Peters
Verslaglegging: mevrouw A. Smakman (Notuleerservice Nederland)

De **VOORZITTER** opent de vergadering om 10.30 uur.

1.
Opening

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik heet u allen van harte welkom en open onze statenbrede voorbereidende vergadering. Ik heet ook allen aanwezig, die vanuit huis via het scherm aan onze vergadering deelnemen en alle andere geïnteresseerden die onze vergadering volgen, allen van harte welkom.

Dames en heren, hier, voor in de zaal, zal het u duidelijk zijn dat we de voorbereidende Statenvergadering opnieuw in hybride variant hebben vandaag en ook volgende week op 7 juli. Het is één Statenvergadering, één voorbereidende vergadering, die tot en met woensdagavond 7 juli gaat duren. Gelukkig zit daar nog wel een flinke schorsing tussen. Althans, als het meezit. Maar voor die vergaderingen, die beide vergaderingen, gelden de afspraken die we gemaakt hebben over het gebruik van deze zaal in coronatijd. Daar zijn natuurlijk veranderingen en versoepelingen in gekomen, maar niet versoepeld is de anderhalve meter afstand. Dus vandaar dat we nog in deze opstelling zitten en vandaar ook dat het vriendelijke, doch dringende, verzoek is om met maximaal twee leden per fractie in de zaal te zijn. Voor zover de publieke tribune daar ruimte voor biedt, mogen daar ook nog mensen plaatsnemen vanzelfsprekend, maar hier aan tafel tot die twee te beperken. De achteruitgangen weer te gebruiken voor het vertrek en de vooringang voor de binnenkomst in de zaal. De mondkapjes hoeven niet meer gedragen te worden, behalve in de liften, is de afspraak hier in huis. Dus ik wil u ook vriendelijk vragen om u daaraan te houden.

Ik stel vast, dames en heren, dat wij zowel fysiek hier in de statenzaal bijeen, als digitaal goed hoorbaar en volgbaar zijn. Dus dat is heel plezierig. Dus bij voorbaat al dank aan de mensen van de techniek om dat op deze manier zo mogelijk te maken.

Ik meld u de afwezigheid van mevrouw Poppe en de heer Van Wijk. Zij zullen niet aan onze vergadering deelnemen.

Ik heb een tweetal mededelingen. De eerste mededeling is dat ik uw aandacht vraag voor het werkbezoek aan Brussel op 14 en 15 oktober. U heeft daar vanuit de griffie een uitnodiging voor ontvangen. Maar niet alle statenleden hebben nog gereageerd of zij al of niet van die uitnodiging gebruik willen maken. Dus wilt u dat alstublieft doen?

Het tweede geldt de uitnodiging voor onze tweedaagse. Deze staat gepland voor 1 en 2 september. Dus gelijk aan het begin van het nieuwe vergaderseizoen na het reces. En ook daarvan wordt u vriendelijk, doch dringend, gevraagd om aan te geven of u daaraan zult deelnemen of dat u dat niet zult doen, zodat wij de administratie op orde kunnen brengen. Dus dat is de eerste mededeling.

De tweede mededeling die ik u namens het college wil doen, is dat ik u even heel kort bijpraat over de actualiteit rond de situatie in Leersum. U weet allen dat vorige week vrijdag Leersum is getroffen door een valwind aan het begin van de avond en dat die valwind een enorme hoeveelheid schade heeft veroorzaakt in met name de kern Leersum en de omliggende gebieden, landgoederen en bossen. Dat betekent dat vanaf dat moment, dat dat gebeurde, kort daarna vanzelfsprekend ook onze provincie actief is geworden bij het helpen bij de eerste zaken die op orde moesten komen nadat de wind was gaan liggen. Dat zijn met name de collega's geweest vanuit Mobiliteit, Verkeer, weginspecteurs, die de gemeente direct geholpen hebben bij het reguleren van het verkeer, het afsluiten van de provinciale wegen en dat allemaal in goede banen te laten leiden. Want dat betekent natuurlijk ook dat je weer moet gaan selecteren welke mensen wel en welke mensen niet het gebied in mogen. Dus dat werk is onmiddellijk ter hand genomen. Dat werk betekent ook dat er gekeken wordt, nog steeds gekeken wordt, naar de stabiliteit van alle bomen die nog wel zijn blijven staan langs onze fietspaden, langs onze provinciale wegen, omdat die instabiel kunnen zijn en op zich opnieuw een gevaar kunnen gaan vormen bij een volgende wind of zomaar alsnog zouden kunnen bezwijken. Dus dat is intensief werk. Dat gebeurt natuurlijk in nauwe overeenstemming en afstemming met de gemeente en met alle particuliere eigenaren, waar soms ook die bomen op staan. Maar dat is

een enorm karwei. Dus wij hebben heel veel waardering, en de gedeputeerde Arne Schaddelee is dat ook zelf naar de mensen gaan zeggen, voor de inzet van onze provinciale mensen. Een grote opgave ligt er natuurlijk primair bij alle particulieren die getroffen zijn. Enorm veel schade aan woningen. Ik ben daar zelf op uitnodiging van de burgemeester de zaterdag na de wind geweest om dat met eigen ogen te bekijken. En ja, de schade is enorm aan particuliere eigendommen, huizen, auto's, maar vooral ook tuinen. Dus dat is natuurlijk ook heel bijzonder. Het is natuurlijk een prachtige gemeente met prachtige tuinen. De mensen zijn vanzelfsprekend ontsteld over de schade aan hun woning, maar zien ook wel dat die schade aan de woningen nog wel weer hersteld kan worden in de meeste gevallen. Maar aan de tuinen, dat dat een generatie gaat duren. Dus dat geeft vanzelfsprekend ook heel veel emotie in die gemeenten. Die particuliere schades zijn voor een belangrijk deel verzekerd. De Bond van Verzekeraars is nog bezig met het calculeren van het totaalbedrag aan schade. En het is natuurlijk belangrijk om dan met elkaar te ervaren hoe dat uiteindelijk in een schadeverhaal zal gaan lopen. Naast die particuliere schades is er enorm veel schade voor de gemeente Utrechtse Heuvelrug en ook voor onze provincie als het gaat om onze weg- en fietsinfrastructuur. Die schade aan dat publieke domein is omvangrijk en is ook wel echt reden tot zorg. Ook daar zie je in Leersum natuurlijk veel lanen, prachtige straten met prachtige bomen die allemaal plat zijn of alsnog plat moeten, omdat ze niet meer veilig zijn. Dus dat betekent een enorme opgave voor het herstel. De schade zit ook voor een belangrijk deel bij onze treinbeheerders daar in de regio, het Utrechts landschap, Staatsbosbeheer, andere treinbeheerders. En schade zit er – daar wil ik ook bijzondere aandacht voor vragen – bij de landgoedeigenaren. We hebben ook intensief contact met het UPG. Landgoed Broekhuizen en landgoed Zuiderstein zijn zwaar getroffen, met name de natuurgebieden, de bosgebieden bij die landgoederen. Dus dat is ook een enorme opgave. Naast de directe steun die we als provincie hebben kunnen verlenen vanuit onze eigen primaire taak rond verkeer en vervoer heeft de provinciesecretaris ambtelijke capaciteit aan de gemeente Utrechtse Heuvelrug ter beschikking gesteld om ook de gemeente te helpen met het in kaart brengen van alle schades en het begin maken met op welke wijze schadeverhaal kan plaatsvinden. Dus dat is, denk ik, belangrijk. Daarnaast zijn gedeputeerde Hanke Bruins Slot en ikzelf vrijdagmiddag opnieuw naar het gebied gegaan om samen met de treinbeheerders en de landgoedeigenaren te kijken op welke wijze herstel, schadeverhaal rond die percelen en landgoederen zou kunnen plaatsvinden. En samen met de gemeente is afgesproken dat gegeven de omvang van de schade, maar ook gegeven de diversiteit van de schade – dus aan publieke eigendommen, particuliere eigendommen, maar ook aan de landgoederen, aan het cultuurhistorisch erfgoed. Veel van die landgoederen zijn natuurlijk rijksmonument – dat wij het nodig vinden, noodzakelijk vinden om ook de steun en de hulp van de rijksoverheid in te roepen op dit onderdeel. Onduidelijk is hoe de omvang van de schade precies zal zijn, op welke wijze we schadeverhaal ook bij het rijk zouden kunnen vragen, maar wij vinden het nu belangrijk – en dat gaan we op heel korte termijn doen – door een brief aan het kabinet te schrijven om rijksbetrokkenheid bij deze opgave te vragen. Dat doen we dan mede namens Staatsbosbeheer en als het meezit ook namens het SEE, de Raad voor Cultuur en Erfgoed, om zo maar duidelijk te maken dat dit een zo uitzonderlijke situatie is dat we dat niet alleen als gemeente, zeker niet ook als provincie, met elkaar kunnen oplossen. Laat staan dat particulieren dat helemaal voor hun eigen kap kunnen nemen. Dus die beweging gaan we van de week maken. Voorlopig is het zo dat de provincie dus andere capaciteit ter beschikking heeft gesteld, vanzelfsprekend ook daar waar eerst de financiële inbreng plaats moet vinden om dingen in kaart te brengen of zaken te repareren die geen uitstel kunnen dulden in onze reguliere taak. Daarnaast beschikken we natuurlijk over middelen in onvoorzien, eigenlijk ook nog over een algemene reserve. Of en in welke mate en met welk doel uiteindelijk daar ook middelen aan besteed gaan worden in dit kader, daar is het nu nog echt te vroeg voor om daar iets over te zeggen. Wij zullen dat ook vanzelfsprekend in overleg met uw Staten doen. Maar weet dus dat we klaar staan om daar waar nodig de hulp te verlenen. Dus die mededeling wilde ik u graag doen. Ook van mijn kant opnieuw, maar ook mede namens u, denk ik, het medeleven naar alle mensen die getroffen zijn. Ik vind het ook hartverwarmend dat ik ook diverse van u dat al heb zien doen in raad en daad. Dus dat is mooi. Dat wordt ook zo ervaren door de gemeente van de Utrechtse Heuvelrug, de mensen in de kern Leersum en zeker ook door de landgoedeigenaren, die het heel plezierig vinden dat de provincie zo betrokken is. Dus dank dat u mij deze mededeling hebt willen laten doen.

2.
Vaststellen agenda

De **VOORZITTER**: Voorgesteld wordt de agendapunten 3, 4, 5, 6 en 7 als hamerstuk te behandelen. Ja. En voor het overige, denk ik, ontrolt de agenda zich vanzelf. Kunt u mee instemmen.

Wij hebben vanmorgen in het fractievoorzittersoverleg ook de agenda voor 7 juli al met elkaar doorgesproken, maar als u het goedvindt zal ik aan het begin van de vergadering op 7 juli een mededeling doen op welke wijze we die vergadering inrichten.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, ik hoor u zeggen '3, 4, 5, 6 en 7', maar in mijn stukken is 3 het vragenhalfuurtje.

De **VOORZITTER**: Ja, u heeft helemaal gelijk. Dat zou ik sneu vinden als het vragenhalfuurtje als hamerstuk- De heer Van den Dikkenberg heeft zich daar zo op voorbereid. Nee, excuus, het is 4, 5, 6 en 7. Ik zal dus aan het begin van de vergadering van- En 8. Dat komt weer helemaal goed. Dank. Aan het begin van de vergadering van 7 juli zal ik een mededeling doen over de volgorde op die agenda. Ja?

3.
Vragenhalfuur

De **VOORZITTER**: Dit zijn de vragen betreffende Paleis Soestdijk. De mondelinge vragen zijn aangevraagd door de SGP.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Wij hebben de vragen ook rondgestuurd met de uitgebreide toelichting. Dus ik zal hem niet helemaal voorlezen, maar de kern eruit halen. Naar aanleiding van een vraag die we in de commissie RGW hebben gesteld, waren we bezig met de voorbereiding van verdiepende schriftelijke vragen rondom Soestdijk toen het artikel 'Paleis Soestdijk wacht' in het NRC verscheen. Voor onze fractie is één ding heel belangrijk in dit hele dossier – het NRC gaf een mooie reconstructie – en dat is dat het paleis behouden blijft en in goede staat wordt teruggebracht. Voorzitter, er gebeurt van alles rondom het paleis. Wat ons betreft is het absolute horrorscenario dat het einddoel van de provincie – dus renovatie en duurzaam onderhoud van het paleis – niet wordt behaald, maar dat intussen de bouwactiviteiten wel hebben plaatsgevonden. Daarom hebben wij de volgende vragen aan de gedeputeerde. Voor ons zijn de twee voorwaarden, die in de brief van 28 april 2020 genoemd zijn, cruciaal. Ik citeer ze graag nog een keer volledig. Voorwaarde 4, het totale plan Made by Holland adequaat wordt uitgevoerd en dat hiervoor een zekerheidsstelling wordt afgegeven. En voorwaarde 5, er voldoende garanties/waarborgen komen, garanderen dat de opbrengsten van de woningbouw geheel ten goede komen aan de renovatie van het paleis en dat bij een eventueel faillissement van de Meyer-Bergman Erfgoed Groep er geen situatie ontstaat waarbij de woningen zijn ontwikkeld, maar het paleis nog niet is gerenoveerd. Onze vraag daarbij is, staan deze voorwaarden nog steeds? En zo ja, hoe wilt u deze gaan invullen? Een tweede vraag is, wat kunnen we als provincie mede naar aanleiding van het pittige artikel in het NRC doen om in overleg met het rijk mogelijkheden te onderzoeken om de renovatie van het paleis gepaard te laten gaan met minder nadelige gevolgen voor de omgeving? Zijn daar nog mogelijkheden voor?

Dat waren de vragen, voorzitter. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dank aan de heer Van den Dikkenberg voor deze vragen. Fijn dat u hier aandacht voor vraagt. De eerste vraag is, staan die voorwaarden nog? Het antwoord is ja. Ik zal het misschien nog een beetje toelichten, maar, ik denk, het is misschien ook goed om maar gewoon duidelijk te zijn. Voorwaarden waaronder wij als college bereid zijn om die inherente afwijkingsbevoegdheid toe te passen, zijn nog steeds van toepassing. Daar wijken we ook niet vanaf. Dus laat ik daar maar gewoon helder in zijn. En misschien nog even als nadere toelichting. De wens dat het hele plan wordt uitgevoerd – en ik denk terecht dat u daar ook op wijst, het gaat om de restauratie van het paleis en de rest van het landgoed – ja, daar doen we het voor. Dus dat is cruciaal dat dat ook gebeurt. Daarvoor worden op dit moment ook verschillende waarborgen uitgewerkt. Ik noem er vier. De restauratie van het paleis is als voorwaarde opgenomen in de koopovereenkomst die het Rijksvastgoedbedrijf met Meyer-Bergman Erfgoed Groep heeft gesloten. Dus dat is één manier

waarop daar een soort waarborg is ingebouwd. De tweede, zeker zo belangrijk, is dat bij de besluitvorming over het bestemmingsplan de planologische, juridische borging van het totale plan en dan Made by Holland, waaronder natuurlijk die restauratie van het paleis, plaatsvindt. Dus dat hele plan. Dat kan bijvoorbeeld met de verankering van een voorwaardelijke verplichting – een beetje een juridische term – in het bestemmingsplan ten aanzien van de beoogde woningbouw. Daar vindt op dit moment ook nog intensief overleg plaats tussen de gemeente Baarn, de Meyer-Bergman Erfgoed Groep en de provincie om dat ook op een goede manier ook in het bestemmingsplan een plek te geven. Daarnaast worden er ook nog – daar wordt op dit moment ook nog aan gewerkt – overeenkomsten over de uitvoering opgesteld voor de mobiliteitsmaatregelen en ook voor de borging van natuurwaarden. Ook daar vinden de gesprekken ook op dit moment nog over plaats. Maar ook die overeenkomsten zijn dus eigenlijk een derde middel om ook zeker te zijn dat het op een goede manier wordt uitgevoerd. Tot slot, zoals u bekend, hebben we ook een subsidie verstrekt voor de restauratie van het paleis en ook daar zijn nadere voorwaarden bij gesteld. Uiteraard moet natuurlijk aan die voorwaarden voldaan worden, anders kunnen wij de subsidie ook terugvorderen.

Dan kom ik bij de tweede vraag vanuit de SGP. Dat gaat eigenlijk over de relatie met het rijk, ook naar aanleiding van het artikel. U vraagt ook of wij als provincie nog in overleg zouden moeten treden daarover en ook naar aanleiding daarvan. Ik snap uw vraag heel goed. We hebben dat vorig jaar ook opgepakt. Maar ik acht het gezien het standpunt van het rijk, ook over het verkoopproces, dat nu niet heel kansrijk, eerlijk gezegd. In het afgelopen jaar is er heel veel tijd en moeite gestoken – dat is, denk ik, wel goed om nog eens tegen elkaar uit te spreken – in het optimaliseren van het oorspronkelijke plan voor de woningbouw. Daarbij wordt door de gemeente en ook door MBH nadrukkelijk gekeken naar de bezwaren uit de hele omgeving en ook in relatie tot ons provinciaal natuurbeleid. En ook wordt naar aanleiding van de besluitvorming over het voorontwerp bestemmingsplan – waar ook een issue is – nogmaals gekeken of en hoe de impact op de natuur en de omgeving beperkt kan worden. De verwachting is dat in het ontwerp bestemmingsplan, dat binnenkort naar verwachting aan de raad wordt aangeboden, het ruimtebeslag van de woningbouw fors wordt teruggebracht naar verwachting naar zo'n drie hectare, waarbij dat eerst zo om en nabij zes hectare was. Dus dat is echt fors toch weer teruggesnoeid. Dat is, denk ik, ook goed nieuws voor de omwonenden en ook voor de natuurwaarden in dit gebied. Dus dat is eigenlijk wat ik u daarop kan melden. Dank.

De **VOORZITTER**: Voldoende, meneer Van den Dikkenberg? Dank u wel.

9.
SV Vaststellen aanvullende kaders recreatie en toerisme (PS2021BEM16)
(verwijzing naar het statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: Dan kunnen we overgaan tot het vervolg van de agenda. Dat brengt mij dan bij de bespreekstukken en dat is agendapunt 9, het statenvoorstel Vaststellen aanvullende kaders recreatie en toerisme en wachten we heel even op de komst van de heer Schaddelee.

Vanuit de commissiebehandeling is ervoor gekozen om daar een klein debat met elkaar aan te wijden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Groen.

Mevrouw **GROEN**: Zeven jaar geleden op 25 juni overleed mijn vriendin, mijn soulmate. Morgen, zeven jaar geleden, begroeven wij haar aan de voet van een boom, die ik inmiddels blind kan vinden en waar wij soms picknicken. Zestien jaar terug strooiden wij de as van mijn grootvader uit over zee. Hij was verbonden met de zee. Zijn hart en zijn werk lagen daar. En precies daar haalde hij in 1942 een neergeschoten Amerikaanse piloot uit het water. In de zee zie ik mijn opa, mijn familie en ons verhaal over de generaties heen. Wij, mensen, zijn verbonden met de wereld, de aarde en onze omgeving. Dit statenvoorstel gaat over onze vrijetijd. We wandelen ons dagelijkse rondje met de hond, we houden de hand van een kleuter vast die over een randje wil balanceren, het gaat over loskomen van werk en school en over vakantie vieren. Of we daar nou alleen maar willen samenzijn of ook vermaakt willen worden: het gaat over leven. Het is onze plicht om die ruimte in onze provincie te bewaken en met onze partners concreet te maken. Niet alleen om te exploiteren en te benutten, maar om te zijn, om te leven, te vieren, te herdenken, tot rust te komen. GroenLinks is blij met dit stuk. We juichen de samenwerking, die het college zoekt, toe en we kunnen ons vinden in de

uitgangspunten die worden gehanteerd. En we vragen het college hier nogmaals expliciet om aandacht voor groene ruimte en voor de natuur. Bescherm dat, realiseer dat, verbind dat. In de stad, in de dorpen en daaromheen. Wij, mensen, hebben niet het alleenrecht op leven op deze aardbol. We zijn verbonden met al het andere leven. GroenLinks drukt de gedeputeerde dan ook op het hart: koester die verbinding boven al het andere. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Dank ook nogmaals aan de gedeputeerde voor dit voorstel. Wij zullen dit van harte steunen. Goed ook om deze kaders vooraf mee te geven. We hebben één motie, die we hebben ingediend, dat gaat over de toiletvoorzieningen. Wc's moet ik eigenlijk zeggen. Die heeft u allen gezien. Ik heb dat ook al toegelicht. We dienen die samen in met de fractie van 50PLUS.

Dan tot slot hebben wij in de commissie aandacht gevraagd voor de positie van hondenuitlaatservices. Wij zouden de gedeputeerde willen vragen of hij in ieder geval nog een poging wil doen om met deze hondenuitlaatservices en andere terreinbeherende organisaties, naast de recreatieschappen, te zoeken naar een oplossing voor hun situatie, want zij dreigen nu de parken uitgezet te worden, maar nergens anders naartoe te kunnen. Dus dat was eigenlijk de enige vraag. Daar wou ik het bij laten.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M48 van de leden Van Schie (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Een provinciale norm voor toiletten in natuur- en recreatiegebieden.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- Er volgens de toiletalliantie en de Maag Lever Darmstichting in Nederland twee miljoen buik- en anderhalf miljoen blaaspatiënten zijn die bij aandrang binnen vijf minuten behoefte hebben aan een toiletvoorziening;

Overwegende dat:
- Natuurbeleving belangrijk is voor het fysieke en mentale welzijn van onze inwoners;
- Toegankelijke toiletvoorzieningen mensen in staat stellen activiteiten te doen die hun welzijn verbeteren (een op de tien Nederlanders blijft regelmatig of soms thuis bij gebrek aan voorzieningen)
- Veel gemeenten al een toiletnorm hanteren voor stads- en dorpscentra en drukke voetgangersgebieden van een toilet om de 500 meter.

Voorts overwegende dat:
- De beleidskaders recreatie en toerisme het belang van voldoende en gevarieerd aanbod van vrijetijdsvoorzieningen onderstrepen en hier een faciliterende rol voor de provincie is weggelegd;
- Bovenlokale recreatieterreinen voor iedereen toegankelijk moeten zijn;
- Het VN verdrag handicap op 14 juli 2016 in Nederland in werking trad en overheden, waaronder ook nadrukkelijk de provincies, een rol hebben bij de uitvoering ervan door de wet gelijke behandeling gehandicapten en chronisch zieken;
- Op veel plaatsen al opengestelde toiletten zijn, bijvoorbeeld bij horeca en bezoekerscentra, die ook al vindbaar zijn via de hogenood-app.

Spreken als haar mening uit dat:
De provincie Utrecht streeft naar voldoende toiletvoorzieningen voor haar inwoners en bezoekers en daarbij een norm hanteert van tenminste één openbaar of opengesteld toilet op:
- elke 25 kilometer langs provinciale fietsroutes;
- elke 5 kilometer langs provinciale wandelpaden;
- elke parkeerplaats bij een bovenlokaal natuur- of (dag)recreatiegebied en bovenlokaal recreatieterrein;

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: Ik zal het iets langer maken. Vandaag een onderwerp waar de provincie, als ze dat wil, van grote invloed kan zijn. Ik heb in mijn leven al wat beschouwingen over toerisme en vrijetijd en recreatie mee mogen maken. En voor de gastvrijheidsindustrie – want zo noemen de bedrijven zich bij voorkeur – is die regionale overheid echt enorm belangrijk. De onderliggende kaderstelling redeneert primair vanuit de bezoeker, maar laat ik vandaag eens vanuit de vrijetijdsbedrijven het statenvoorstel toelichten.

Die sector heeft zo haar typische, eigen kenmerken, maar de belangrijkste is eigenlijk dat ze zich bij voorkeur nestelt in of bij aantrekkelijke plekken: strand, sneeuw, natuur, cultuur, historische binnenstad, enzovoort. Dat soort gebieden zijn als het ware bedrijventerrein van deze sector. En hoe groter, unieker, interessanter en mooier dat gebied is, hoe langer bezoekers er willen verblijven. Dus die gastvrijheidssector is zelf als het ware ook altijd ergens te gast, als je het zo ziet. Bestedingen, en dus omzet, stijgen disproportioneel naarmate de bezoeker langer verblijft, omdat het hem bevalt. Het verdienmodel van de gastvrijheidssector heet ‘tijd rekken’, hoe raar dat ook klinkt. Een ondernemer of investeerder in deze sector stelt zich dan ook doorlopend de volgende vragen als het om klanten gaat: wanneer komen ze, met hoeveel, hoelang blijven ze en wat geven ze uit? En rekent dan uit of zijn bedrijf de moeite waard is. Voorzitter, collega’s, een provincie krijgt echt geen waardering voor een mooie promotiecampagne of een druktemonitor als ze bijvoorbeeld de Lustwarande of de Heuvelrug vol zet met windturbines. Een investeerder of exploitant die pakweg vijf jaar geleden besloot om in die vrijetijdsbusiness te gaan, voelt zich anno nu wel wat belazerd. Eerst met corona – daar kunnen wij niks aan doen – en later met de nog komende megalomane, landschappelijke ingrepen die voortkomen uit het klimaatbeleid. Nu zou dat allemaal nog niet zo’n punt zijn als de economische impact van deze gastvrije sector bescheiden is, maar dat is niet het geval. Deze sector is beter in staat om banen te scheppen voor hen die niet heel hoog, maar wel juist, zijn opgeleid. Dit alles in tegenstelling tot die energie-opwekbedrijven waar nauwelijks banen in de provincie mee gemoeid zijn, met uitzondering van een tijdelijk gesubsidieerd leger aan coaches, consultants, procesbegeleiders en stagnatie-vlottrekkers. Ik vermoed overigens dat vooral die laatste beroepsgroep het druk gaat krijgen. Dat zal zelfs op de druktemonitor goed te zien zijn.

Dan even het statenvoorstel zelf. Daar kunnen we heel kort en goed over zijn: dat is een prima document. Mijn fractie steunt de ambities, doelstellingen en diverse kaders, zoals ze daar geformuleerd staan. En zal derhalve het statenvoorstel dan ook steunen. Wel ervaren wij deze kaders vooral als een complete checklist – daar moet je rekening mee houden – en steunen dus die inventarisatie. Voor de heer Schaddelee – ik herhaal het maar even – daar stemmen we mee in. Maar, voorzitter, echt interessant wordt het natuurlijk pas als die kaders ook toegepast worden in allerlei ruimtelijke besluiten of uitgaven en hoe vaak de vrijetijdskwaliteit het dan wint van andere prioriteiten. Heel praktisch betekent dat eigenlijk dat je zou moeten toevoegen een recreatieparagraaf inclusief een soort kleine effectrapportage: wat heeft het dan voor effect op de vrijetijdsbesteding?

Nu heeft mijn fractie nog wel een wens. Ik ga daar geen aparte motie voor indienen. Wij zouden graag op Bosatlas-niveau gewoon een kaart van Utrecht willen zien, waar de provincie als het ware interfereert in dit thema. Dus waarin ze iets doet voor die vrijetijdsbezoekers. Gewoon een vierjaarlijks overzicht van nieuwe recreatieve fiets- en wandelpaden, monumentenrestauraties, opknappen, ontsluiten van nieuwe natuur met recreatief medegebruik, van verstrekte vergunningen horeca en cultuur, met uiteraard de plattelandsdossiers voor collega Mieke Hoek, inclusief nieuwe struinnatuur voor collega Kees de Heer, zeker ook de extra ijscokarren voor de heer Vincent Janssen waar hij het altijd over heeft en natuurlijk het nog te openen – als pièce de résistance – provinciale ZOC, het Zwerfkatten Opvang Centrum, van collega Willem van der Steeg, waarbij vergeleken de Zeehondencrèche in Pieterburen compleet verbleekt. Voorzitter, dan komen we er wel. En de bezoekers ook. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Ik heb al het een en ander gezegd tijdens de commissievergadering, maar ik wil toch nog even bij wat punten ook hier stilstaan. Afgelopen weekend rende ik met een team

van tien vrouwen voor het goede doel, 24 uur, een afstand van 240 kilometer, door onze prachtige provincie. We zagen de natuur in volle bloei en Utrecht stad vierde de opnieuw verworven vrijheden. We renden en fietsten deels over nieuwe, mooi aangelegde fietspaden, klompenpaden, langs theetuinen. Het was schitterend. Wat een mooie plek om te wonen. Maar zoals ik ook al zei tijdens de commissievergadering: Utrecht is wel een kleine provincie, dichtbevolkt en de komende dertig jaar komen er nog eens een kwart extra bewoners bij. Dat wringt. Dat hoor ik ook andere partijen zeggen: hoe richten we dat allemaal in? Dus laten we ook inzetten op recreatie nabij de woonomgeving, aan de randen van de gemeenten, zodat we ook het autogebruik, wat in het voorstel staat, 70% autogebruik naar de gebieden, zoals het nu is, wat te beperken. En ook ik vraag wederom hier aandacht en oog voor de bescherming van kwetsbare flora en fauna en de plek, de rust- en stiltegebieden in het verhaal van recreatie. Want die provincie, die ik het afgelopen weekend zag, zo ziet iedereen de provincie, denk ik, het liefst. Laten we daar ook zuinig op zijn en dat koesteren. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kamp.

De heer **KAMP**: Laat ik beginnen met een compliment aan GS voor de totstandkoming van de aanvullende kaders. Dat is door middel van co-creatie ook met de sector tot stand gekomen. Ik denk dat dat een heel goede ontwikkeling is. Vanuit D66 wil ik in ieder geval nog drie opmerkingen, vragen bij het voorstel maken.

Na onze commissievergadering las ik in de krant dat de U16 op dit moment ook bezig is met het opstellen van een regionale toekomstvisie. Een aantal gemeenten hebben zich ook uitgesproken voor de druk van recreatie op natuurgebieden. Ik vroeg me even af, bestuurlijk gezien, hoe wij daar binnen de provincie mee omgaan. Want wij stellen nu kaders vast, dat doen ze dus ook blijkbaar binnen de U16. Wellicht dat de gedeputeerde even in kan gaan op hoe het een en ander op elkaar inhaakt. Daar ben ik wel benieuwd naar.

Het tweede is dat we bij de commissievergadering gevraagd hebben om ook aandacht te hebben voor de toekomstige samenwerking binnen recreatieschappen. Ik heb al eerder gezegd, in de tijd dat ik in de gemeenteraad zat, zag ik heel vaak dat het misging in de bedrijfsvoering. Juist in dat kader is dat bij die toekomstige samenwerking niet opgenomen. Ik heb daar ook naar gevraagd in de commissievergadering, geen antwoord op gekregen nog. Misschien kan de gedeputeerde daar nog kort op ingaan.

Tot slot, dat is het derde aandachtspunt. Wij, in de Staten, hebben op 30 oktober 2019 een motie aangenomen – volgens mij, unaniem – met de titel Meer toiletten erbij maakt iedereen blij. Nu is er vanuit de VVD een motie ingediend als het gaat om kaders en richtlijnen. Ik ben vooral even benieuwd – dat is meer een vraag richting GS – hoe het met de uitvoering van die motie staat? Hoe hangt dat samen met de motie van de VVD? Er wordt met name ook in de motie van 2019 gevraagd over de eventuele financiële consequenties. Dat zijn eigenlijk ook twee vragen die ik nog wel aan de VVD zou willen stellen. Het lijkt een sympathieke motie en ik snap ook de belangenorganisaties die erachter zitten, maar we hebben toch wel vragen bij hoe realistisch de streefnormen zijn. En met name ook als het gaat om de financiële onderbouwing. Maar ook een punt, hoe zit het bijvoorbeeld met het onderhoud. Want je kunt natuurlijk wel toiletten neerzetten, maar dat vergt natuurlijk ook dat het schoongemaakt gaat worden. Dus ja, een sympathieke motie, maar ik ben vooral even benieuwd naar GS, wat er gebeurd is na 2019 als het gaat om het onderzoek naar de verschillende plekken in onze provincie. dank u wel.

De **VOORZITTER**: Ik kijk even naar meneer Janssen, want er werd ook eigenlijk een vraag aan u gesteld. Misschien-

De heer **JANSSEN**: Moet ik daar meteen op reageren?

De **VOORZITTER**: Ja, dat kan. Als u dat wilt. Ja.

De heer **JANSSEN**: Ja, graag. Als het niet van de spreektijd afgaat. Nee. Ja, we zijn een beetje aan het budgetteren in de fractie. Dat zou voor de provincie ook een goed idee zijn. Maar dat is een ander agendapunt.

Als het gaat over budget. We zijn ook niet in eerste instantie direct ervanuit gegaan dat het allemaal provinciale wc's zouden moeten zijn. We kunnen ook gebruik maken van horecagelegenheden. Maar het gaat om die streefnorm. En zoals dat te doen gebruikelijk is, zo

hebben we dat eigenlijk met de Omgevingsvisie ook gedaan. Dus we zeggen, eerst het kader vaststellen, dan de financiële consequenties inventariseren en kijken in de afweging van de Kadernota of Begroting wat voor financiële consequenties er zijn. Dus volgens mij past die motie ook gewoon keurig in de werkwijze zoals we die ook met de andere kaderstellende stukken hanteren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Suna.

De heer **SUNA**: Het college heeft gehoor gegeven aan de wens van de Staten en deze aanvullende kaders voorgesteld. Die geven meer richting, waar we heel blij mee zijn. Zo kunnen we onze controlerende taak ook goed uitvoeren. Ook goed om aandacht te vragen, nogmaals, voor de zeggenschap die wij als provincie hebben bij de samenwerking op recreatiegebieden met partners. Dat is wel iets wat ik vaker aan de orde stel. Dus hou dat echt in het vizier en dat we niet alleen maar betalen en alleen maar toekijken, maar ook echt iets te zeggen hebben.

Wij hebben natuurlijk corona gehad, waarin we hebben gemerkt dat buiten zijn, genieten van de natuur en ook een goede vrijetijdsbesteding te hebben de recreatiegebieden heel goed van pas komen. Ik denk ook dat er straks, als ondernemers ook meer kunnen doen, ook banen zullen ontstaan, waardoor wij eigenlijk het complete plaatje zullen hebben.

Daarbij wil ik ook de link maken naar de bescherming van natuur. Uiteraard zijn we het daar ook mee eens. Maar we moeten wel weten, het zijn recreatiegebieden. Niet voor niets zijn ze dat. Dat we die balans wel goed zien. Het is bekend waar de stiltegebieden zijn, waar rustplekken zijn. En in die zin moeten we dat echt in balans houden, dat het een niet ten koste van het ander gaat.

Als laatste, voorzitter, zijn we ook voorstander van openbare toiletten. Daar hebben wij eerder ook aandacht voor gevraagd en in recreatiegebieden zeker ook. Wel heb ik de vraag van, hoe zou u dat hufterproof kunnen maken, dat dat in ieder geval en kwaliteit heeft en toch ook niet zomaar afgebroken kan worden. D66 refereerde ook al aan schoonmaak en dat soort zaken. Daar ben ik ook wel benieuwd naar. Er hoeft niet per se een antwoord, maar stel dat we de motie aannemen, of u ons bij de uitwerking daarvan ons kan informeren op welke wijze dat geregeld gaat worden. Wat betreft het voorstel, zeker sympathiek, zoals het vaker wordt genoemd. Maar we zullen hem ook wel steunen, verwacht ik. Tot zover.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Koerts.

De heer **KOERTS**: Ik neem vanochtend op dit punt de woordvoering over van collega Nelly de Haan. Zij is in de voorbereiding naar de bespreking van dit onderwerp nauw betrokken geweest, maar is helaas vanochtend niet in de gelegenheid zelf een bijdrage te leveren. Maar ik mag grotendeels haar tekst voordragen.

De provincie heeft prachtige landschappen en natuurgebieden. Voor de gezondheid en het welzijn is ontspanning en natuurbeleving dichtbij van grote waarde. De coronacrisis heeft dat nog eens zichtbaar gemaakt. Natuurbeleving is niet langer nice to have, maar een must-have. Dat behouden en ontwikkelen, beheren en uitbreiden, vraagt inzet van de provincie. Waardering van onze fractie voor de wijze waarop de bezinning op recreatie en toerisme uiteindelijk is uitgepakt. De transitie van twee recreatieschappen leidt tot misschien wel de basale kernvraag over het waarom, wat en hoe, en de rol en de positie van de provincie daarin. Het brede co-creatieproces was een eerste stap tot goede samenwerking en het creëren van draagvlak met alle participanten. Met de visie en kaderstelling ging de spade nog een slag dieper de grond en zijn op basis van gesignaleerde knelpunten aanvullende kaders opgenomen om de rol en de taak van de provincie te expliciteren. Er zijn stippen op de horizon gezet richting 2030 en 2050, maar die route richting 2030, en later 2050, is niet per definitie gemakkelijk. Het gaat om het vinden van een balans. Balans tussen natuurgebruik versus natuur beschermen. Recreatie stimuleren versus recreatie begrenzing. Spreiding versus concentratie. Botsende belangen in gebruikers van de natuur. Meer samenhangen met andere opgave. Centraal staat de gezamenlijke opgave en een gedeeld eigenaarschap rondom recreatie en toerisme. De beleidskaders ademen samenwerking en participatie, en minder vrijblijvendheid. Samenwerking met alle gemeenten en de bereidheid van de provincie om een centrumpositie in te nemen. Samenvattend signaleert de ChristenUnie een aantal doelen en opgaven: recreatie dichtbij, bereikbaarheid, ook met de fiets, laagdrempelig, vindbaar, toegankelijk, beleefbaar, heel praktisch bijvoorbeeld gericht op ouderen, aanwezigheid van voldoende bankjes. Ik heb er gisteren toevallig iets over gezegd bij RTV Utrecht: als je het dan toch over bankjes hebt, misschien in het kader van toegankelijkheid ook nadenken over bankjes die voor meerdere doelgroepen bruikbaar zijn, bijvoorbeeld voor rolstoelgebruikers. Ik noem maar wat.

Tijd is niet alleen 'meer', maar vooral 'beter'. Dus kijk daar ook naar bij het ontwikkelen van kwaliteit. Ruimte is schaars, dus zet in op multifunctionaliteit en meervoudig ruimtegebruik. Een voorbeeldje daarvan – ik noem maar een voorbeeld uit mijn eigen omgeving, omdat ik dat goed ken – Fort aan de Buurtsteeg bij Renswoude, waar echt sprake is van meervoudig ruimtegebruik. Natuurontwikkeling, maar ook kleinschalige evenementen en horeca bijvoorbeeld.

Met het oog op natuurontwikkeling en natuurbeleving bij de aanleg van nieuwe natuur zorgen we ook voor struinnatuur, buiten de gebaande paden. Ook maar weer een voorbeeldje uit mijn eigen omgeving. Dat is De Groene Grens bij Veenendaal. Een mooi voorbeeld van struinnatuur, en ook verbonden met de verstedelijkte omgeving van Veenendaal in dit geval. Tekenend is wel dat De Groene Grens grotendeels in de provincie Gelderland ligt, maar dat tekent misschien ook wel het ruimtegebrek in onze provincie.

En tenslotte ook het realiseren van de ontbrekende schakels in het routenetwerk en het gebruik van data ook met het oog op toerisme en het verbeteren van de toeristische infrastructuur. Dat zijn wat ons betreft een aantal doelen waar expliciet aandacht voor zou moeten zijn. Dank u wel daarvoor.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen:

De heer **DERCKSEN**: Wij sluiten ons graag aan bij de bijdrage van de heer Weyers.
Een seconde.

De **VOORZITTER**: Ja, toch nog een seconde. Heel goed.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Wat betreft het gedeelte recreatie in het statenvoorstel kan de Partij voor de Dieren zich goed in vinden. Het is goed dat benoemd wordt dat de druk op natuur en groene recreatiegebieden aanhoudend hoog is en dat er een tekort is aan dit soort gebieden. In het kaderstellingsdocument wordt dit knelpunt benoemd. Daarbij komt bij dat klimaatverandering ervoor zorgt dat er meer vraag ontstaat naar schaduwrijke - en zwemwaterrijke gebieden. Tenslotte voert de voortdurende verstedelijking ook nog de druk op natuur- en recreatiegebieden op, doordat er meer inwoners bij komen en groen moet wijken voor woningbouw. Wat we willen meegeven bij het recreatiegedeelte van het statenvoorstel is dat dit goed gekoppeld kan worden aan de bossenstrategie. Meer bomen bieden immers meer schaduw en ze dragen direct bij aan de vergroening van gebieden. Wat betreft het gedeelte over toerisme steunt de Partij voor de Dieren dit voorstel niet, maar blijven erbij dat de terugkeer naar het oude normaal niet nodig, maar vooral ook niet wenselijk is. Er wordt gesproken over het sturen op toerisme dat bovenal is gericht op het bijdragen aan de leefbaarheid van de provincie. Ook wordt benoemd dat corona waarschijnlijk blijvende invloed heeft op het zakelijk toerisme door een beweging naar meer hybride vormen. We zien dan ook graag dat we als provincie niet inzetten op het stimuleren van toerisme tot aan het oude normaal, waarin de nadruk op spreiding ligt, maar vooral dat we meegaan met de tijd, de urgentie van de klimaatcrisis erkennen en corona als kantelpunt aangrijpen om juist de drukte te voorkomen en vol in te zetten op leefbaarheid voor de inwoners van Utrecht.

Tenslotte vragen we aandacht voor het leefgebied van in het wild levende dieren. De vraag naar en plannen voor meer groene recreatiegebieden mogen niet ten koste van hun leefgebied gaan. Daarnaast moet er terughoudend worden omgegaan met toeristische ontwikkelingen en activiteiten die de natuurwaarde, de biodiversiteit en de leefbaarheid in onze provincie aantasten. Het is noodzakelijk dat er duidelijke grenzen worden gesteld aan het toerisme. Kortom, voorzitter, we moeten af van het idee dat toerisme oneindig gestimuleerd kan worden zolang het maar een groen randje heeft.

En als laatste, voorzitter, ten aanzien van zwerfkatten-Pieterburen waar JA21 over sprak, daarover zal ik nog nader overleg voeren met de heer Weyers om tot een gezamenlijk voorstel bij de Kadernota te komen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Zoals we bij de commissie hebben aangegeven, is voor de SP toegankelijkheid van recreatiegebieden van het grootste belang. Daar zullen we ook in de toekomst op blijven wijzen. Daarnaast is voor ons nog wel een ding: als als kader wordt meegegeven dat alle

inwoners binnen vijftien minuten wandelend, fietsend of per openbaar vervoer bij een recreatiegebied kunnen zijn, vinden wij dat een heel erg ambitieus kader. Wij zijn benieuwd naar de uitwerking en vooral ook bij andere beleidsterreinen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: In de commissie hebben we op een aantal punten kritische noten gekraakt bij dit voorstel, maar wij willen dit in de Staten niet overdoen. Op één punt blijven we zorg houden en dat is de rol van de Staten in het hele proces. We zijn blij dat het college ons meeneemt in de kaders, vooral ook inhoudelijke kaders, maar we kunnen er op de meeste punten ook wel mee instemmen, al zouden we wat minder focus leggen op het aantrekken van toeristen van buiten de provincie. Waar voor ons het pijnpunt zit, is dat we nu formeel zeggen dat we de rest van de uitwerking bij GS leggen en dat we alleen weer aan de beurt zijn als het geld gaat kosten. Voorzitter, daar wringt voor ons wel de schoen. Zeker omdat we nog niet inzichtelijk hebben wat de ruimtevraag gaat zijn van deze inhoudelijke kaders. We hebben er vragen over gesteld, maar het is nog onvoldoende in beeld. Dus we zouden ook graag ruimtelijke kaders mee willen geven. Ik hoor eigenlijk de heer Van der Steeg van de Partij voor de Dieren ook naar vragen naar die ruimtelijke kaders. Voorzitter, er zijn duizend-en-een uitdagingen die op ons af komen, waarvan recreatie er één is. Die afweging hebben we niet gemaakt bij de Omgevingsvisie. Daar is het vooral een soort van vergaarbak geworden. Nu vraagt individueel recreatie de ruimte met name ook rond de steden. Wij zouden graag willen kijken, hoe gaat recreatie hierin landen. En waar maken we die afweging. We willen als Staten daar graag een stem in hebben en vragen de gedeputeerde dan ook nadrukkelijk om een toezegging de Staten na dit document te blijven betrekken bij deze ruimtelijke afweging van de recreatieopgave. We hebben daarvoor een motie voorbereid, die we in een eventuele tweede termijn, afhankelijk van het antwoord van de gedeputeerde, in zouden willen dienen. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: U hebt maar één termijn, maar u kunt de motie vanavond ook bij de stemming indienen. Maar hij is aangekondigd in ieder geval. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Het lijkt eenvoudig allemaal, maar dat is het niet. Denk aan gemaakte afspraken met eigenaren en gebruikers, en denk aan toekomstige ontwikkelingen, zoals wonen, werken, infrastructuur en toegankelijkheid. Iedereen gaat erover: de provincie, gemeenten, water- en recreatieschappen, participatie inwoners en niet te vergeten dierenwelzijn – oftewel, de woonplaats en leefomgeving van de dieren. Niet dat ze stemrecht hebben, maar ze hebben wel een vertegenwoordiger in de Staten. Dat wilde ik even gezegd hebben.

Verder is en blijft natuurlijk de natuur – dat is ook weer aangetoond en dat zal altijd zo blijven – kwetsbaar. Het gaat er ook om dat de regelgeving en het gebruik gehandhaafd gaat worden. Bij infrastructuur denkt 50PLUS aan wandelpadenroutes, fietspadenroutes, waterroutes, gebruikers, inwoners en, vergeet niet, verdienmodellen horeca. Iedereen wil natuurlijk ook, als het kan, geld eraan verdienen, maar soms gaat het weer ten koste van de kwetsbare natuur. Wat 50PLUS ook nog wil opnoemen: laten we niet vergeten het gebruik van privédomeinen. We hebben vele buitenplaatsen in grote gebieden aan grond, waar de paden – zowel fietspaden en soms wegen – dwars door de domeinen heen gaan. Zij stellen het wel open voor iedereen die het kan en wil gebruiken. Daar dienen we ook gewoon waardering voor uit te spreken.

Verder wil 50PLUS nog even opmerken. We hebben een Landschapsverordening met regelgeving. Daar staan bepaalde zaken in. Soms ook op het gebied van recreatie. Ik heb het al aangekondigd, we zijn nog met een motie bezig over de bootjes in de buitengebieden. Daar komt 50PLUS in september op terug. Dat wil dus aangeven dat zo'n landschapsverordening soms ook maatwerk moet leveren. Dus de verordening is voor de hele provincie, maar de provincie is heel divers. Als we denken aan Het Groene Hart, dat is toch echt heel anders samengesteld dan bijvoorbeeld de Heuvelrug. Daar dient soms ook gewoon andere regelgeving voor en zeker in relatie tot recreatie. Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

O, sorry, voorzitter. Uiteraard, wij dienen samen de motie van de VVD in over de toiletten. Ik wil nog opmerken dat we daar een paar jaar geleden ook een motie over hebben ingediend, over de toiletten. Ik had gehoopt – maar er kwam nog een motie tussen, die ging eraan vooraf – dat het motie 100 zou worden. We weten allemaal wat 'kamer 100' betekent. Maar het is motie 101 geworden voor degenen die dat nog willen nakijken. Tot zover, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bittich.

Mevrouw **BITTICH**: Ik heb op dit moment geen inbreng.

De **VOORZITTER**: Dan stel ik vast dat de inbreng in de termijn vanuit de Staten is geleverd. Ik kijk naar de gedeputeerde of hij aanstonds met zijn beantwoording kan beginnen. Dat kan hij.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: U vraagt en wij draaien. Wij gaan er gauw de beantwoording op geven. Dank voor de vragen die gesteld zijn en ook voor de waarderende woorden die daarbij werden geuit. Die geven we natuurlijk graag door aan de mensen die hieraan hebben gewerkt.

Het is, denk ik, ook goed om even met elkaar aan het begin vast te stellen, waar doen we dit nou voor? Dan vind ik die openingszin in het statenvoorstel, denk ik, een heel goede. We willen een aantrekkelijk aanbod aan vrijetijdsvoorzieningen, omdat dat een drager is van een gezonde en leefbare provincie. Dat is, volgens mij, waar we met elkaar naartoe werken als we werken aan ons recreatie- en toerismebeleid. Vanuit die invalshoek en dat kader zijn er verschillende vragen door u gesteld. Mevrouw Groen begon daar al mee: hoe verhoudt zich dat dan tot bijvoorbeeld natuurgebieden. De heer Van der Steeg vroeg dat, maar ook JA21. Hoe verhoudt zich dat tot natuur? Hoe verhoudt zich dat tot stilte? Hoe verhoudt zich dat tot de schoonheid van het landschap. Dan is, denk ik, goed om allereerst met elkaar vast te stellen dat dat natuurlijk heel erg nauw haakt aan wat we hier met elkaar in deze kaders vaststellen op de Omgevingsvisie die we hebben. Dus ik zal zo meteen in de beantwoording ook een paar keer citeren uit die Omgevingsvisie, die u zelf kortgeleden heeft vastgesteld, omdat het, denk ik, gewoon belangrijk is dat we die verbindingen ook zien.

De bescherming van de natuur is inderdaad een heel belangrijk punt. Laten we nou in verbinding leven ook juist met al het andere leven wat er is. Dat is, denk ik, iets wat mij in ieder geval uit het hart gegrepen is en waar we ook in dit kaderstellend document naar verwijzen. Op pagina 8 hebben we als een van de kaderstellende punten staan dat het bij recreatie in de natuur altijd gaat om het vinden van een goede balans tussen beschermen van de natuur en mensen ervan laten genieten. Dus dat komt, denk ik, op allerlei manieren tot uiting. Ik denk dat het wel goed is dat we ook bij de evaluatie van de TOP's, waar we mee bezig zijn – de toeristische overstappunten – ook eens kijken van, klopt die balans nog? Hebben we dat op een goede manier georganiseerd? Hebben we ook goed oog voor de zonering die daarbij hoort? En hebben we recreatie en de natuurwaarden op een goede manier in balans? In het verlengde daarvan zijn ook vragen gesteld over hoe ga je dan om met stiltegebieden. Hebben we wel voldoende stilte in de provincie? We hebben daar natuurlijk ook actief beleid op. Dat is vooral vanuit de milieuhoek. Maar we hebben we behoorlijk veel stiltegebieden in onze provincie, een fors oppervlakte aan stiltegebieden, die we ook behoorlijk stevig beschermen. En waar collega Van Muilekom ook bezig is om dat nog beter te beschermen door er ook nog weer nieuwe maatregelen aan te koppelen. We hebben in de Omgevingsvisie ook in dat kader nadrukkelijk ook iets staan over het belang van spreiden van voorzieningen over de provincie en ook spreiden van recreatieve en toeristische stromen, juist ook om te zorgen voor behoud van stilte voor mensen die rust zoeken in de natuur. Daarom blijven wij ook werken aan spreiden en zorgen dat mensen ook inzicht krijgen in waar het druk en minder druk is. En daarnaast ook inzetten op diversiteit in aanbod. Dus dat je niet al het aanbod concentreert, maar juist ook op dat punt spreidt.

Dan zijn er door de VVD twee vragen gesteld die allebei een heel klein tikje lastig zijn, omdat ze allebei, denk ik – zoals we hier bij elkaar zitten, voelen we wel dat dat raakt aan wat we hier met die kaders aan het vaststellen zijn – raken aan recreatie en toerisme en beleid daarop. Alleen, we hebben als provincie niet echt het stuur in handen. Om te beginnen met die hondenuitlaatservices. Ik zou daar natuurlijk heel formeel in kunnen zitten en kunnen zeggen, dat is gewoon geen provincie beleid, geen provinciale verantwoordelijkheid. En we staan voor een stukje goed beheer en onderhoud van onze recreatiegebieden. En ja, mensen die daar met grote massa's honden doorheen lopen, dat proberen we een beetje te beteugelen puur vanuit het belang van recreatie en natuur. Maar ja, zo werkt dat natuurlijk niet in de wereld en daar zult u mij ook niet mee laten wegkomen, met zo'n redenering. Dus je zult op het moment dat je dan expliciet zegt vanuit RMN, met het samenwerkingsvehikel wat we hebben rond recreatie met de gemeenten, dan ook wel moeten kijken- Ook op het moment dat je vanuit RMN zegt, die hondenuitlaatservices weren we met elkaar, dan kan je ook niet je ogen sluiten voor het probleem wat je daarmee ook wel creëert voor die bedrijven, die ondernemers, die daarmee bezig zijn. Dus wat ik u wil toezeggen, wel even tegen de achtergrond van

het verwachtingsmanagement wat ik doe – want daar heb ik terreinbeherende organisaties en de gemeenten voor nodig – is dat ik vanuit de provincie wel dat gesprek wil opstarten en faciliteren om te kijken of we dat kunnen oplossen. Want dat is, volgens mij, precies ook waar de provincie goed in is: partijen bij elkaar brengen en kijken of je in gezamenlijkheid iets kan oplossen. Dus ik zeg u toe dat ik daar intern, maar ook met terreinbeherende organisaties het gesprek wil aangaan om te kijken of we daar geschikte plekken voor kunnen vinden. Maar weet dus dat die spanning er voor mij ook wel onder zit.

Dan het andere is de toilettenmotie. Die is door verschillende van u ook genoemd. Er is ook terecht door de heer Kamp onder andere verwezen naar- Hebben we daar al niet eens eerder over gehad, over die toiletten. Daar heb ik inderdaad ook wel herinnering aan, dat we het daar eerder over gehad hebben. Sterker nog, we hebben daar, volgens mij, best een heel uitgebreide memo naar u over gestuurd een aantal maanden. Want, volgens mij, zien we ook daarvan wel met zijn allen dat het echt belangrijk is, dat je gewoon goede voorzieningen hebt. Er is een behoorlijk aantal mensen wat daar belang bij heeft. Dat is ook, volgens mij, door de Toilettenalliantie overduidelijk aangetoond, naar voren gebracht. En die voeren daar ook een actieve lobby op. Ik denk dat dat terecht is. Dus laten we beginnen met die constatering met elkaar. Vervolgens moet je natuurlijk kijken, hoe komen we daar dan? Want, sterker dan wat ik net noemde bij die hondenuitlaatservices, wij gaan daar natuurlijk niet in alle gevallen over. We hebben wel een recreatiebeleid, een recreatie- en toerismebeleid en we proberen daar natuurlijk op allerlei manieren van alles in te voorzien, maar niet alle terreinen zijn bijvoorbeeld van ons. Heel veel routes, zoals die in de motie genoemd worden – de wandelroutes en de fietsroutes – lopen nogal kriskras door de provincie, nogal kriskras over terreinen. Het is zelden provinciaal terrein. U kunt niet aan mij vragen om toiletten te plaatsen op terreinen die a. niet van de provincie zijn, want dan hebben we het echt over het grondgebied van een ander. En b. daar ook in deze motie geen geld voor te alloceren, want er komt, denk ik, een enorme opgave achter weg als we dit inderdaad gaan doen, wat gewoon voor de provincie niet haalbaar is. Ik wil u daarom ook echt met kracht deze motie ontraden. Als we hem even afpellen. In het dictum heeft u drie dingen staan, die u mij vraagt. U vraagt op alle 25 kilometer aan fietsroutes een toiletvoorziening te organiseren. Dat is, denk ik, nog wel te doen, omdat die fietsroutes- 25 kilometer is een behoorlijk eind. De kans dat je op zo'n route ergens een openbare toiletvoorziening of een horecagelegenheid, die zijn toilet openstelt, vindt, is heel groot. Maar het volgende punt in het dictum vraagt van, ja, dan moet je ook op elke vijf kilometer wandelpad iets hebben. Dat is een heel lastige, want wandelpaden lopen heel erg kriskras door elkaar heen. Dat zou betekenen dat je of het hele bos met toiletten vol moet zetten. Welke wandelpaden pak je dan? Moet er dan op ieder wandelpad iedere vijf kilometer iets zijn of hoe combineer je dat met elkaar? Ik heb er ook even ruggespraak over gehad met het Routebureau. Die zeggen ook, we zouden best nog wel een extra slag kunnen maken om te kijken- Met het in beeld brengen van, waar zijn er nu toiletvoorzieningen. Dan doe je, denk ik, ook een beetje iets wat de hoge-nood-app ook doet. Alleen die doen dat natuurlijk vanuit een commercieel oogpunt. Het Routebureau zou dat nog in beeld kunnen brengen. En je zou dan misschien zelfs ook nog wel kunnen zeggen van, we zien dat er wandelroutes zijn waar in de wijde omtrek geen toilet is. Dan kan je dat plaatsen. Een toilet plaatsen is misschien nog niet de duurste opgave. Maar vervolgens heb je het ook over beheer en onderhoud en hoe sluit je zo'n toilet aan en dergelijke. Daar komt echt een heel grote opgave achter weg en ik wil die aap echt niet op mijn schouder nemen. Ondanks dat wij als provincie actief in gesprek zijn met allerlei partners, kunnen we, volgens mij, als provincie niet zeggen, nu gaan we ook dan overal die toiletten plaatsen. En het laatste punt in het dictum wat u me vraagt, is, zet dat dan ook bij parkeerterreinen. Dat zou, denk ik, in de praktijk betekenen dat we 80% van de parkeerterreinen moeten sluiten, omdat er geen toiletvoorziening is, terwijl we aan de andere kant wel heel veel TOP's hebben waar eigenlijk bijna altijd wel een horeca in de directe nabijheid is. Dus daar heb je wel degelijk een toiletvoorziening.

De heer **JANSSEN**: Toch een korte vraag en aanvulling. Er staan in die kaders best ook wel andere zaken die geld vragen. Dus daar voeren we de discussie niet over geld. Dus dat voelt een beetje ongelijk ten opzichte van elkaar, terwijl dit wel een concrete behoefte is die mensen hebben. Ten tweede, vergelijkbare normen worden bijvoorbeeld ook in Duitsland gehanteerd daar waar het gaat over natuurgebieden. Er zijn ook gewoon goede voorzieningen die daarin kunnen voorzien. Dus ik snap uw praktische bezwaren. Tegelijkertijd denk ik dat u daar toch ook wat ontvankelijker voor zou kunnen zijn. Niemand verwijt u als u gezond verstand gebruikt. Dat voorbeeld van die bospaden, ja, dat is evident dat je niet op elk bospad precies, maar kijk dan even in de omtrek. Dus gezond verstand is met deze motie niet uitgesloten. Tegelijkertijd zou ik u toch wel willen oproepen om daar

met een iets welwillender oog naar te kijken, vanuit de twee punten die ik net aandroeg.

De heer **KAMP**: Aansluitend op de heer Janssen. Ik had niet voor niets gevraagd naar de motie die in oktober 2019 is aangenomen, unaniem. Want ik ben zo benieuwd wat er al aan inventarisatie ligt. Nu gaan we een soort van bovenaf opleggen wat de normen moeten zijn. Ik snap, het is een streven. Dat wordt nadrukkelijk genoemd. Je kunt ergens naar streven, maar dat streven moet ook wel realistisch zijn. Waar ik nou zo benieuwd naar ben, is gewoon heel praktisch: ligt er nou al een inventarisatie van de mogelijkheden? En kunnen we dat niet bekend stellen en kijken bijvoorbeeld waar nog hiaten liggen waar het echt noodzakelijk is? Dat zou ik veel praktischer vinden dan van bovenaf op te leggen dat dit de norm moet zijn.

De **VOORZITTER**: Ja, ik zie ook de heer Suna het woord vragen. Dan geef ik hem nog het woord en dan ga ik daarna terug naar de gedeputeerde.

De heer **SUNA**: Dan kan ik gelijk aanhaken bij wat de heer Kamp heeft gezegd. Ik bedoel, de vraag is sowieso waarom deze motie nu nodig is om ingediend te worden. Eigenlijk hadden we de verwachting, er gebeurt dan iets, dat er dan iets van een voorstel komt: op deze wijze zouden we ook op die plekken een bepaald soort voorzieningen kunnen treffen. Nu geeft u aan wat er allemaal niet kan. Maar wat wij willen, is, wat kan wel. En hoe zou u daarmee verder kunnen gaan? Dat is eigenlijk de centrale vraag.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Dat laatste realiseerde ik me ook toen de heer Janssen mij vroeg naar, wees nou eens wat welwillender. Want dat welwillende van mij, dat sneeuwt misschien een beetje onder inderdaad in de praktische bezwaren die ik uit. Excuus daarvoor. Ik ben begonnen met te zeggen dat we dit allemaal heel belangrijk vinden. En dat er niemand in de zaal zal zeggen, daar vinden we helemaal niks van. Maar er is natuurlijk wel wat licht tussen ‘we vinden het allemaal belangrijk en we vinden er iets van’ en chef van de camping worden van dit onderwerp. Daar wil ik wel echt voor waarschuwen dat we met die motie een beetje die grens over gaan en dit onderwerp echt naar ons toe halen. Er is inderdaad in 2019 een heel duidelijke motie aangenomen. In de richting van de heer Kamp: daar heb ik in februari dit jaar een vrij uitgebreide terugkoppeling op gegeven. Inderdaad een beetje in de trant zoals u hem nu noemt. Dus geïnventariseerd wat er allemaal al is, in kaart gebracht wat eventuele hiaten zijn en waar die opgepakt dienen te worden. Daar hebben we met name met gemeenten over gesproken, ook met terreinbeherende organisaties. Die terreinbeherende organisaties, die ik niet kan dwingen, die ik niet aan een touwtje heb, hebben daarbij wel gezegd, ja, wij gaan dat gewoon niet doen, want wij zien daar gewoon geen brood in. Letterlijk. Wie moet dat dan betalen? Hoe moeten we dat dan gaan onderhouden? Ja, wij zijn terreinbeherende organisaties, dat is allemaal al ingewikkeld genoeg. We hebben geen zin om ook nog toiletjuffrouw te spelen. Ja, dan kunnen we als provincie, volgens mij, niet die TBO’s gaan dwingen om toiletten op hun terreinen te plaatsen. Dus de welwillendheid is er absoluut. De inventarisatie is gemaakt, we weten waar hiaten zijn. En we hebben daarin ook aangegeven op welke gaten we dan als provincie inspringen. Er is best wel iets te koppelen aan bijvoorbeeld mobiliteit, ov-voorzieningen die we hebben op verschillende plekken, ook in minder verstedelijkt gebied waar minder de horecavoorzieningen voor het oprapen liggen. Dus op die manier zoeken we gewoon naar hoe we dat zo goed mogelijk op kunnen pakken. Daar ben ik zeer welwillend in. Alleen wat nu deze motie vraagt, wordt maar de chef van de toiletten op al die paden, fietspaden, wandelpaden en parkeervoorzieningen, ja, die aap kan ik echt niet op mijn schouder nemen zonder dat daar een heel grote zak geld en een heleboel bevoegdheden bij geleverd worden. Want dan hebben we het er dus over dat ik de bevoegdheid zou moeten hebben om op andermans terrein een toiletvoorziening te gaan plaatsen, te gaan beheren en te gaan onderhouden. Dat kunt u mij echt niet vragen.

De **VOORZITTER**: Misschien even dan wat mij betreft ter afsluiting over deze motie, want ik denk dat er gewisseld is hoe de gedeputeerde erover denkt en hoe er vanuit de Staten over gedacht wordt. Meneer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Ja, volgens mij, staat er niet dat wij zelf die toiletten allemaal per se- Dus er staat dat we een norm met elkaar gaan vaststellen. We leggen voor geluid normen aan, voor heel veel hanteren we normen. En het is eigenlijk ook dat

we zeggen, ook hiervoor zou het goed zijn om een streefnorm vast te leggen. Dus ik denk dat u er meer in leest dan er staat.

De **VOORZITTER**: Dan stel ik voor dat de gedeputeerde zijn beantwoording afrondt, want ik denk dat hij bijna zover was.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Zo'n streefnorm kan altijd, maar dan wil ik u er wel voor waarschuwen dat we dan een streefnorm gaan opnemen waarvoor we gewoon de middelen niet hebben om hem te gaan halen. Dus dan word ik volgend jaar aangesproken op, ja, we hebben een streefnorm met elkaar vastgesteld, u zou daarvoor zorgen en dan ga ik over de knie bij u. En terecht. Maar ja, dan heb ik nu maar wel duidelijk gezegd dat ik geen kans zie om die streefnorm te gaan halen. Dus het is aan u om streefnormen vast te stellen, op te leggen en mee te geven, maar dit is een onhaalbare. Dus daarmee wil ik dan wel de verwachtingen en de teleurstellingen op voorhand bij u proberen te managen. En blijft overigens staan de vrij uitvoerige inventarisatie die we in februari aan u hebben laten toekomen in opvolging op de eerder aangenomen motie.

Dan ga ik even kijken, voorzitter, naar de andere vragen die er waren. Durf de vrijetijdskwaliteit te laten winnen in allerlei ruimtelijke keuzes die je maakt. Meneer Weyers, dat is natuurlijk een uitspraak die ik heb opgeschreven. Als we in het college nog eens discussies hebben over ruimtelijke keuzes, dan zal ik deze zeker uit mijn binnenzak halen om te zeggen van, ja, maar we hebben ook nog die vrijetijdskwaliteit en kunnen we die hier niet laten winnen, want ik vind hem wel een belangrijke.

Ik vond uw vragen over een kaart- Maak nou eens een kaart van de provincie met alle recreatieve voorzieningen die je hebt. Dat vond ik best een interessante. Die zal ik meenemen naar het Routebureau, die natuurlijk al wel een enorme hoeveelheid routes en dergelijke beheert. Misschien hebben ze ook wel zo'n kaart in de kaartenbak al zitten. Maar het is, denk ik, wel heel interessant om daar, op die manier, naar te kijken.

De heer **WEYERS**: Niet zozeer met de voorzieningen, want die kaarten zijn er wel. Maar met wat deze coalitie, deze vier jaar, aan beleid gedaan heeft, waar je dat in terug ziet, de initiatieven die je gewoon terugziet op een kaart. Dus dat is niet een optelsom van voorzieningen die er al zijn, want dat kan ik gewoon bij de ANWB-winkel kopen. Maar gewoon de koppeling aan beleid. Wat zijn de nieuwe wandelpaden, waar is het uitgebreid, welke zaken zijn met provinciaal geld gerestaureerd? Al dat soort zaken. Gewoon dat je zichtbaar maakt op een kaart, dat hebben we de afgelopen vier jaar gedaan.

Dat is nog steeds een interessante vraag, denk ik, voorzitter. Die zouden we misschien ook wel kunnen maken in combinatie ook met wat we doen rond de Omgevingswet, want daar zijn we natuurlijk ook volop bezig met kaarten. Onze afdeling GIS is daar ook heel ver mee. We hebben daar gisteravond bijvoorbeeld rond provinciale wegen een indrukwekkende demonstratie van gezien. Dat kun je, denk ik, ook voor recreatievoorzieningen maken. Ja. Dat vind ik een heel interessante. Nemen we mee.

Dan hadden we nog twee vragen van de heer Kamp, die openstaan. De ene gaat over in hoeverre is de U16 betrokken. Die hebben ook een regionale visie. Dat is, denk ik, het RSU-proces waar u naar verwijst. Alle gemeenten en ook de U16-gemeenten zijn betrokken in het hele co-creatieproces in aanloop naar PRenT en ook deze kaartennotitie. Dat is het eerste deel van het antwoord. En het tweede van het antwoord is dat we ook in de opgave van Groen groeit mee, waar we nu mee bezig zijn, ook met alle gemeenten in gesprek zijn om te kijken, waar landt dan die opgave, wat is de rol van de provincie, maar ook wat is de rol van de gemeenten daarin en van de terreinbeherende organisaties? De U16 is bijvoorbeeld heel nadrukkelijk ook aan het kijken naar wat we kunnen doen op het gebied van groene scheggen en de combinatie met verstedelijking en groen. Daarover zijn we absoluut met men in gesprek en die worden ook betrokken bij de co-creatie.

De tweede vraag van u ging over hoe het met de samenwerking binnen de schappen gaat en hoe daar de relatie op is juist ook op dit onderwerp. We hebben binnen de schappen een vrij intensief proces lopen. Ik had daar vanmorgen een DB-vergadering – die ik helaas heb moeten laten schieten om hier in uw midden te kunnen zijn – maar waarbij het ook gaat over hoe we die bedrijfsvoering veel beter kunnen organiseren. Ik heb daar weleens verzucht, ik heb het in het afgelopen jaar in vergaderingen van de recreatieschappen alleen maar gehad over de bedrijfsvoering en nauwelijks over wat we nou voor kansen en mogelijkheden hebben om recreatie en toerisme verder te brengen. De doelstelling die we met elkaar hebben, is om te komen tot een meer afgeslankte governance, waardoor ook in die samenwerking weer meer ruimte komt voor de inhoud en minder

ruimte komt voor alleen maar governance- en bedrijfsvoeringsvraagstukken. Ik hoop u daar kort na de zomer in mee te kunnen nemen, in welke stappen we nog zetten en wat het proces is tot aan 2022. Want we willen toch wel ergens begin 2022 daar ook tot een hele nieuwe governance komen. U wordt daar dus kort na de zomer over geïnformeerd.

Dan was er vanuit de ChristenUnie nog de vraag over struinnatuur. Die heb ik, denk ik, net ook al beantwoord een beetje in het verlengde van de combinatie van natuur en stilgebieden en recreatie. Dat zit hem ook echt in de diversiteit van het aanbod die je moet leveren. Ik heb ook begrepen dat bijvoorbeeld het Limburgs landschap daar al vrij ver in is. Dus we gaan zeker ook even over de schutting kijken bij andere provincies: wat doen zij eigenlijk op het gebied van struinnatuur? Waarbij het natuurlijk altijd het gevaar is dat als je een te groot bord zet van 'welkom in de struinnatuur' dat het voor de echte struinnatuurliefhebber niet meer zo leuk is, omdat er te veel mensen rondstruinen. Maar we gaan ermee bezig.

De druk op de groene natuur is hoog, zegt de heer Van der Steeg. Dat ben ik helemaal met hem eens. Ook daarom moeten we inzetten op druktespreiding.

De terugkeer van toerisme. Ja, de verleiding is groot om daar uitgebreid op in te gaan, maar dat hebben we, volgens mij, tijdens de vorige Statenvergadering heel uitgebreid bij de kop gehad. Het is in ieder geval zeker niet de bedoeling om terug te gaan naar het oude normaal, maar juist in te zetten op vernieuwing.

Ik hoop de heer Eggermont niet teleur te stellen.

De heer **VAN DER STEEG**: Als mijn geheugen mij niet in de steek laat, voorzitter. Toen zei de heer Schaddelee bij de vorige bespreking dat hij uitzag naar het debat van vandaag daarover. Ik lees ook in het document dat zakelijk toerisme een van de gehandhaafde kaders is. Dus dat zakelijk toerisme zou hersteld moeten worden en ook vergroot moeten worden. Ik heb de heer Schaddelee in het verleden ook wel horen zeggen, van ja, goed, het een hoeft het ander niet te bijten, zakelijk toerisme en recreatie, want het een vindt van maandag tot en met vrijdag plaats en het ander in het weekend. Daarbij vraag ik mezelf dan wel af, moet het dan altijd maar druk zijn? We hebben, volgens mij, recentelijk ook kunnen lezen dat de inwoners in de binnenstad van Utrecht zich redelijk zorgen maken om hun leefbaarheid en vrezen dat ze een tweede Amsterdam gaan worden. Ja, voorzitter, dan denk ik ook dat we de gemiddelde FC Utrecht-supporter ook niet blij zullen maken met een tweede Amsterdam.

De **VOORZITTER**: Daar denken we even over na. Meneer Schaddelee, ik wijs u er overigens wel op, ondanks wat de heer Van der Steeg zegt, het was een klein debat wat u aangevraagd heeft. De spreektijd van het college is ook alweer vergevorderd, wetende dat er nog een flink debat komt. Dus ik zou toch willen voorstellen dat de heer Schaddelee zijn beantwoording nu afrondt.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: Ja, ook supporters van FC Utrecht houden, denk ik, wel van groen. Dus, nou ja, goed.

Nogmaals, dat toerisme, ik zou niet in willen zetten op het oude normaal, maar juist die vernieuwing in willen zetten. Dat is, volgens mij, ook waar we in PRenT naar zoeken, juist ook met al die toeristische ondernemers kijken naar hoe we dat op een goede manier kunnen stimuleren, hoe we daar verantwoord gebruik van onze hele provincie en een goed natuurbeheer kunnen combineren. Ik denk juist ook goede toeristische ondernemers daar een versterkende drager kunnen zijn voor leefbaarheid en recreatievoorzieningen in onze provincie. Omwille van de tijd moet ik het daar, denk ik, maar even bij laten, wat me overigens wel spijt.

De heer Eggermont hoop ik niet teleur te stellen als het gaat over ov en de bereikbaarheid.

De heer Van den Dikkenberg vroeg nadrukkelijk hoe het met de rol van PS in het proces zit. Dat is, denk ik, een gesprek wat twee weken geleden ook in de commissie voor de Omgevingsvisie vrij nadrukkelijk is gevoerd. Van hoe verhouden nou de verschillende programma's die onder de Omgevingswet straks vallen zich tot ook de kaderstellende, controlerende taak van de Staten. Ik heb ook uitgelegd dat we in ieder geval ook met het Programma recreatie en toerisme de kaders en de bepalingen van de Omgevingswet gaan volgen en er dus een heel inspraakproces komt voor dat programma. Maar het is wel zoeken. Dat hebben we, volgens mij, in de commissie voor de Omgevingsvisie ook uitgebreid uitgewisseld. Het is wel zoeken naar wat is dan de rol en de taakverdeling tussen GS en PS. Ik vind het een beetje ingewikkeld om dan dit programma er heel erg uit te lichten en daar van alles op toe te zeggen. Volgens mij, is het verstandig om in het kader van de Omgevingsvisie met elkaar, Staten en college, uit te kruisen hoe we dat in zijn algemeenheid doen.

En dan zal dit programma zich daar volledig naar voegen. En overigens, op het moment dat er ruimtelijke opgaves zijn, dan hebben we in Groen groeit mee komend najaar een aantal beslismomenten. Dus die ruimtelijke opgave gaat nadrukkelijk daar landen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dat maakt het wel interessant, want wij hebben nadrukkelijk gevraagd in feite voorfase naar wat de ruimtelijke impact is van deze beleidskaders. Die kon u nog niet echt duiden, omdat het allemaal fluïde is en het moet allemaal in de regio bepaald worden. Dus als we nu voor stemmen en we niet de afspraak maken dat we ergens een moment hebben om die ruimtelijke impact van deze kaders met elkaar te duiden en of dat de afweging is die we als Staten willen maken, volgens mij, is het heel normaal om dan ook de ruimtelijke kaders mee te geven. Die zitten nadrukkelijk ook niet echt in de Omgevingsvisie. Dat is best wel behoorlijk ruim geformuleerd. Er zit heel veel ruimte in. We zouden graag die echte afweging van waar valt wat- Als u kunt toezeggen dat er in Groen groeit mee een effectuering van deze beleidskaders zit, is dat ook goed. Dan doen we hem daarin, dat dat het moment is. Maar het gaat erom dat de effecten van wat we vandaag vaststellen niet zomaar een carte blanche is om de ruimtelijke kaders zo ruim in te vullen in de Omgevingsvisie, want daar hebben we dus die afweging niet gemaakt.

Voor mij staat het als een paal boven water dat de Staten gaan over ruimtelijke keuzes die we maken. Dus op het moment dat er uit ons recreatie- en toeristisch beleid ruimtelijke keuzes volgen, dan worden die aan de Staten voorgelegd. En daar komt, ik meen in september, en anders in oktober, een inventarisatie naar u toe van de hele Groen groeit mee-opgave wat, wat ons betreft, een startmoment is om dat gesprek aan te gaan over wat dan inderdaad die ruimtelijke keuzes zijn die we met elkaar moeten maken. Dus, volgens mij, is dat de toezegging die ik dan aan u doe, dat we na de zomer aan de hand van Groen groeit mee en de opgave en de inventarisatie die u dan krijgt ook met elkaar praten over wat dan de ruimtelijke keuzes zijn en daar komen ongetwijfeld ook nog financiële keuzes achter weg. Daar zijn de Staten volop in positie.

Dat waren, wat mij betreft, de vragen die gesteld zijn, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dan stel ik vast dat-

De heer **JANSSEN**: Een vraag aan de gedeputeerde naar aanleiding van zijn beantwoording.

De **VOORZITTER**: Dat heet een interruptie. Ja, ga uw gang.

De heer **JANSSEN**: Dat heet een interruptie. U heeft een toezegging gedaan over die hondenuitlaatservices. Kunnen we daar dit jaar nog over geïnformeerd worden, dat was eigenlijk mijn concrete vraag.

Gedeputeerde **SCHADDELEE**: ja, dat lijkt me iets wat ik kan toezeggen, voorzitter, dat ik u daar later, laten we zeggen binnen een halfjaar, even over informeer wat de stand van zaken van dat gesprek is.

De heer **JANSSEN**: Dat was het. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Ja, ik ga geen tweede termijn, mevrouw Hoek. Het moet echt een interruptie zijn op hetgeen de gedeputeerde heeft gezegd. Gezien de-

Mevrouw **HOEK**: Heel kort. Eigenlijk reageer ik op het feit dat er gevraagd is, waarom is deze motie, de toilettenmotie, nodig. Hij is inderdaad-

De **VOORZITTER**: Ja, mevrouw Hoek, ik heb ook echt na een ruim debat gezegd dat we, volgens mij, de beraadslaging over de toilettenmotie goed hebben afgerond. We gaan er straks met de stemming over- U kunt ook nog een stemverklaring afgeven. Anders begint de discussie weer opnieuw. Dank u wel.

Goed, dan stel ik vast dat de beraadslaging over dit agendapunt is afgerond, met dank aan de heer Schaddelee.

De discussie wordt gesloten.

10.

SV Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06)
(verwijzing naar het statenvoorstel en de bijlagen)

De **VOORZITTER**: In ons midden gedeputeerde Van Essen. Van harte welkom. Ik geef alle fracties vanzelfsprekend het woord, want die hebben allen het woord gevraagd. Ik begin bij GroenLinks bij de heer Bart. Meneer Bart, ga uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, zou ik een punt van orde mogen maken?

De **VOORZITTER**: Ja, zeker, meneer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: We gaan vandaag spreken over de RES. En volgens mij is de RES illegaal, omdat het niet voldoet aan het Verdrag van Aarhus. Dat betekent dat je dit soort plannen vooraf moet toetsen bij de bevolking op het moment dat er nog wezenlijk inspraak kan zijn. Dus dat je niet van tevoren zegt, zoveel terawatt moet het zijn. Maar belangrijker nog is dat de Raad van State vanochtend heeft geoordeeld dat de normen in de RES die we bespreken vandaag gewoon illegaal zijn. Die moeten niet meer getoetst worden aan het Activiteitenbesluit en de Activiteitenregeling, maar er moet een uitgebreide MER-rapportage. Dat betekent dat als we hier een besluit nemen dat dat een besluit is dat door mij, door anderen, kunnen worden voorgedragen aan de Kroon tot vernietiging. Dus mijn voorstel is, luisterend naar de Raad van State, om de behandeling van dit agendapunt te schorsen totdat de regering nieuwe regels heeft opgesteld, zoals de Raad van State nu vereist.

De **VOORZITTER**: U heeft een punt van orde. Dus u stelt voor om dit agendapunt niet te behandelen en van de agenda af te voeren. Te doen gebruikelijk kijk ik dan even naar alle fracties wat hun oordeel daarover is. Begin ik bij GroenLinks.

De heer **BART**: Wat ons betreft kunnen we dit thema gewoon bespreken.

De **VOORZITTER**: De VVD.

De heer **VAN SCHIE**: Nee, voorzitter, gewoon bespreken. De Raad van State zegt ook dat gemeenten ruimte hebben om nadere voorwaarden op te leggen bij omgevingsvergunningen. Dat kan de provincie ook doen. Dus wat dat betreft is dat geen nieuwe informatie, die bespreking onmogelijk maakt wat ons betreft.

De **VOORZITTER**: JA21, meneer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: We steunen het voorstel van de PVV.

De **VOORZITTER**: CDA, mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Wat ons betreft kunnen we het voorstel gewoon bespreken vandaag.

De **VOORZITTER**: D66, meneer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Ja, wat ons betreft ook bespreken.

De **VOORZITTER**: Partij van de Arbeid, mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: We zien in de opmerkingen van de heer Dercksen geen aanleiding om iets aan de agenda te doen, dus wij bespreken dat gewoon.

De **VOORZITTER**: ChristenUnie, meneer De Harder.

De heer **DE HARDER**: Voorzitter, wij zien geen reden om het niet te bespreken. We nemen hier nog geen besluit over een vergunning.

De **VOORZITTER**: Meneer Dercksen is indiener van het ordevoorstel, dus die sla ik over. Mevrouw Keller, Partij voor de Dieren.

Mevrouw KELLER: Bespreken.

De **VOORZITTER**: Meneer Eggermont van de SP.

De heer **EGGERMONT**: Het problematische van het bespreken vinden wij voornamelijk dat de besluitvorming in gemeenten zoals Amersfoort nog niet is afgerond. Dus in die zin kan ik me vinden in het voorstel van de heer Dercksen.

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Dikkenberg, SGP.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: In lijn met de SP, voorzitter. Dank u.

De **VOORZITTER**: 50PLUS, mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Er zijn veel ontwikkelingen op dit moment, zelfs de kranten staan er vol van. Dus wij zeggen, niet bespreken op dit moment.

De **VOORZITTER**: Niet bespreken, ja? Dan hoor ik het goed. Dank u wel. Lijst Bittich, mevrouw Bittich.

Mevrouw **BITTICH**: Voorzitter, om reden die de SP aangeeft, kan ik me daarin vinden.

De **VOORZITTER**: Dan leidt deze inventarisatie ertoe dat een meerderheid van Provinciale Staten vindt dat het voorstel wel kan worden behandeld. Dus dat gaan wij nu ook doen.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter.

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik heb een vraag, want er staat op de agenda dat we het gaan hebben over de RES Foodvalley. Mijn vraag aan de gedeputeerde is, welke RES Foodvalley?

De **VOORZITTER**: Dat kunt u, denk ik, in uw termijn- Kijk, we hebben een statenvoorstel-

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dat is wel belangrijk, denk ik, voor de inbreng ook van anderen, want de RES is geamendeerd. Dus mijn vraag is waar het over gaat.

De **VOORZITTER**: Meneer Van den Dikkenberg, ik denk dat het echt een vraag is die de gedeputeerde straks in zijn termijn kan beantwoorden. Kijk, het voorstel is in de commissie behandeld, is door de commissie nu aan de Staten voorgelegd, is het punt van orde van de heer Dercksen afgehandeld en Provinciale Staten is bereid het voorstel nu te gaan behandelen. Dus die vraag kunt u straks nog een keer stellen en dan wordt die beantwoord door de gedeputeerde.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Bart.

De heer **BART**: De jaarstukken worden volgende week pas besproken, maar ik wil toch even beginnen met een quote eruit. Namelijk dat jongeren tussen 16 en 29 jaar minder tevreden waren met hun leven. Met name scholieren en studenten hadden en hebben last van COVID-19. Voor de crisis meldde een kwart van hen een laag psychisch welbevinden en inmiddels is dat gestegen naar een derde. Goh, schokkende bevinding. Jongeren zijn de dupe. Ondertussen zadelt het leenstelsel een steeds grotere groep jongeren met enorme schulden op, betalen jongeren steeds meer van hun inkomen aan huur, kunnen zij geen huis kopen en wonen twintigers en dertigers steeds vaker weer thuis. Verder is er een grotere loonkloof door tegenstelling tussen flex- en vast contract: flexwerkers verdienen gemiddeld bijna 50% minder per uur. En wie zijn dan flexwerkers? Precies, jonge mensen, vaker vrouw en vaak met een migratieachtergrond. Hoezeer deze provincie dan ook zijn best doet, onze samenleving was zelden zo niet inclusief voor jongeren. En toch, voorzitter, vallen al die problemen in het niet bij wat er nu het grootste probleem is: klimaatverandering. Zou Nederland daar dan wel beter op scoren? Drie keer raden. Totaal niet. We importeren de meeste tonnen fossiele

brandstoffen van de hele EU, zijn het slechtste jongetje van de klas als het gaat om verduurzaming van onze woningen, industrie en elektriciteitsvoorziening. En als de rechter in onze rechtsstaat de overheid vertelt dat zij mensenrechten schendt door zijn verplichtingen aan CO_2-reductie niet na te komen, legt het groenste kabinet ooit dat vrolijk naast zich neer, zodat er nu een nieuwe rechtszaak en een nieuwe dwangsom aan te pas moet komen. Terwijl we in economische termen een van de meest welvarende landen ter wereld zijn, gooien we onze jongste generatie op alle mogelijke manieren voor de bus, terwijl we allang weten wat we moeten doen: verduurzamen. Zo snel als maar kan en met oog voor de belangen van de kwetsbaren in onze samenleving: mensen met een laag inkomen, jongeren. Met dit in uw achterhoofd kunt u zich wellicht voorstellen waarom ik deze RES'en zo belangrijk vind, waarom ik met passie en ingetogen woede deze RES'en zal verdedigen. En waarom GroenLinks vindt dat we geen tijd te verliezen hebben.

De basis van deze RES is prima. De boden zijn voor nu een goed begin, zolang we dan ook maar echt beginnen. We hopen één terawatt in Foodvalley en minstens een half terawatt in Amersfoort. Daarvoor is het belangrijk dat alle zoekgebieden en concrete locaties, die nu benoemd worden, zo snel mogelijk op een gedegen manier onderzocht worden in samenwerking met inwoners en met oog voor natuur.

We zijn blij dat in de beide RES'en expliciet aandacht wordt gevraagd voor mensen met een laag inkomen. Ook zij moeten mee kunnen profiteren, maar ook mee kunnen praten. Gedeputeerde, kunt u zorgdragen dat deze groep ook echt mee kan doen in de democratische besluitvorming bij projecten, zowel via de raden als via energiecoöperaties? Dat kan ook bijdragen aan het tempo van warmtetransitie bijvoorbeeld.

De energietransitie moet niet alleen snel, hij moet ook eerlijk. En beide is mogelijk. De provincie is al goed bezig met het Programma inclusieve energietransitie, maar er is ook een landelijke, eerlijke klimaatagenda opgesteld door een grote groep partijen, zoals het FNV, de Woonbond, MKB Amsterdam en de Jonge Klimaatbeweging. Hierin wordt gevraagd om een groot investeringsplan in nieuwe banen, in scholing, in verduurzaming van woningen. Een groene agenda om steden en bedrijventerreinen te vergroenen en een eerlijke verdeling van de kosten. De vervuiler betaalt. Kan de provincie zich aansluiten bij deze eerlijke klimaatagenda, zowel als individuele partij of in IVO-verband? Laat zien dat wij een inclusieve energietransitie serieus nemen. Deze eerlijke klimaatagenda stelt ook een Commissie Eerlijke Transitie voor. Kunnen wij zoiets ook uitwerken op regionaal niveau? Of onze plannen toetsen aan deze landelijke commissie als die er straks is? Voor tempo is draagvlak cruciaal. En voor draagvlak is eerlijkheid cruciaal. Er is geen tijd te verliezen.

Zoals ik al aanhaalde, voorzitter, is het perspectief van jongeren hierin enorm belangrijk. Ondertussen is slechts 10% van alle raadsleden en 7% van alle wethouders jonger dan dertig jaar. Het aantal burgemeesters onder de dertig: nul. En de gemiddelde leeftijd van gemeentebestuurders wordt ook steeds hoger. We zijn dan ook blij dat Jong RES benoemd wordt in deze beide RES'en. Er is echter wel degelijk een aanspreekpunt voor Jong RES Midden-Nederland. Dus het is erg vreemd dat deze sinds december niet meer betrokken is bij de RES Amersfoort. Kan de gedeputeerde zorgen dat Jong RES weer fatsoenlijk aangesloten wordt?

Waar GroenLinks in deze RES'en 1.0 verder zorgen over heeft, is de concreetheid en de haalbaarheid van de plannen. Er is nog veel werk te verzetten voor de plannen in trede drie en trede vier in de RES Amersfoort. Daarbij achten wij sommige plannen in trede drie – zoals grootschalige zon-pv of overkapte parkeerterreinen – minder kansrijk dan bijvoorbeeld de trede vier plannen voor windmolens aan de noordzijde van de A1 of in de buurt van Scherpenzeel of wind bij de Isselt. Bij de haalbaarheid van alle plannen is de verhouding wind ten opzichte van zon ook cruciaal, ook voor de betaalbaarheid van de transitie als geheel. Die verhoudingen bewaren, is bij uitstek een provinciale taak. We willen dit college dan ook met een motie oproepen om zich in te spannen voor een meer gelijkwaardige verhouding tussen zonnevelden en windmolens in de RES 2.0 van zowel RES Amersfoort als RES Foodvalley en gemeenten in de RES Amersfoort te ondersteunen om zo snel mogelijk werk te maken van de plannen in trede vier. We zullen ze namelijk nodig hebben.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M49 van de leden Bart (GroenLinks), De Droog (D66), De Harder (ChristenUnie) en Lejeune (PvdA) inzake RES in balans.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- Er in zowel de RES Amersfoort als de RES Foodvalley in overwegende mate ingezet op energie-opwek door middel van zonnepanelen.

Overwegende dat:
- Overmatige inzet op zonnepanelen de aansluiting op het net bemoeilijkt, het lastig wordt om piekbelasting van energieopwek op te vangen en het per saldo de maatschappelijke kosten verhoogt;
- Windenergie complementair is aan zonne-energie en dit gunstig is vanuit de belastbaarheid van het energienetwerk;
- Het daarom belangrijk is dat er sprake is van een meer gelijkwaardige verhouding tussen zonnevelden en windmolens;
- Veel potentiële locaties voor wind-projecten nu nog in trede 4 zitten in de RES Amersfoort, en dus nog extra inspanning vraagt van alle bij de RES betrokken partijen;
- De provincie bij onvoldoende uitwerking van windenergie in het vervolg van de RES'en mogelijk zelf aan zet komt om locaties aan te wijzen.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:
- de RES-regio Amersfoort bij de uitwerking van trede 4, aan te dringen op het versneld onderzoeken en indien mogelijk realiseren van de zoeklocaties voor windenergie, en hierbij gemeenten actief te ondersteunen waar nodig.
- Als provincie haar regierol op te pakken en zich in te spannen voor een gelijkwaardige verhouding tussen zon-pv en windmolens in de RES 2.0 van zowel RES Amersfoort als RES Foodvalley.
- Om wanneer er locaties afvallen, bij nieuwe zoekgebieden haar rol aan de RES-tafel te gebruiken om eerst te zoeken naar locaties die leiden tot een gelijkwaardige verhouding tussen zonnepanelen en windmolens.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **BART**: Voorzitter, de afgelopen jaren kende meer extreem weer dan ooit.

De heer **EGGERMONT**: Ik deel de wens naar snelheid, maar tegelijkertijd hoor ik GroenLinks ook spreken over draagvlak. Mijn vraag is, hoe denkt u zelf dat als wij nu beslissingen nemen over de RES Amersfoort of over de RES Foodvalley, terwijl er eigenlijk nog geen beslissing is genomen in de gemeente Amersfoort, hoe zij zich dan vervolgens onder druk gezet voelen en dus feitelijk ook de onmogelijkheid hebben om het draagvlak ook daadwerkelijk te ontwikkelen? Hoe kijkt u daartegen aan? En hoe ziet u dan die ondersteuning van de gemeente Amersfoort? Is dat ondersteuning om het draagvlak verder te vergroten? Of wat voor ondersteuning is dat?

Als er iemand hier in de zaal is van wie ik vragen over draagvlak ontzettend serieus neem, dan is het wel de heer Eggermont van de SP. Ik denk dat die in die zin dan de motie misschien anders ziet dan hoe ik hem bedoeld heb. De motie vraagt namelijk om te helpen bij het ontwikkelen van die plannen. Wat er staat bij trede vier is dat die plannen nog echt in de beginfase zijn van het onderzoek. Dat betekent dus dat er nog participatie moet worden opgezet, het gesprek met inwoners moet worden aangegaan, verder onderzocht moet worden of die locaties economisch rendabel zijn, hoe het zit met de natuur. Het zijn dus heel veel stappen die nog doorlopen moeten worden, waaronder participatie en echte inspraak, zodat dat draagvlak ook goed in elkaar zit. Ik denk dat wij, als provincie, kunnen helpen om ervoor te zorgen dat de gemeente daar sneller mee aan de gang kan. Gemeenten hebben niet altijd zelf genoeg mankracht om dat op een snel tempo te doen, terwijl ik wel denk dat dat tempo erin moet zitten. Dus vandaar dat wij in onze motie oproepen om die gemeenten te ondersteunen om dat zo snel mogelijk te doen. Ook omdat daarbij de verhouding van wind en zon waarschijnlijk beter tot zijn recht komt dan dat hij er nu in lijkt te zitten in de RES Amersfoort.

De heer **EGGERMONT**: En ten aanzien van mijn vraag over het onder druk zetten van de besluitvorming in Amersfoort als wij hier nu al een besluit nemen?

Volgens mij, nemen wij hier het besluit dat wij zeggen dat wij tevreden zijn met de inzet en met het doel en dat wij daarin, samen met onze partners, proberen om dat doel te gaan bereiken. Ik

denk dat dat niet wezenlijk anders dan de beslissingen die andere gemeenten aan de RES-tafel op dit moment nemen. Wij zijn daar ook een onderdeel van. Dus wij kunnen ook als onderdeel van die besluitvorming zeggen dat wij in ieder geval vinden dat dit een goede hoogte van het bod is en dat wij tevreden zijn met de zoeklocaties die er nu in staan. Ik denk dat dat niets afdoet aan de besluitvorming in een raad in de RES Amersfoort.

De **VOORZITTER**: Daarmee is de interruptie van de heer Eggermont afgerond. Toen zag ik bijna synchroon de handen van de heer Dercksen en de heer Van den Dikkenberg. Meneer Van den Dikkenberg, ga uw gang.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik hoorde een aantal keer dat de balans tussen wind en zon beter in balans is. Dat is een oordeel, want het is goed, beter of best. Wanneer is het beter beter?

De heer **BART**: Als de verhouding tussen wind en zon meer richting fiftyfifty gaat, waarmee we de maatschappelijke investeringen die nodig zijn bij netbeheerders lager maken.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Als dat dan ten koste gaat van het draagvlak, wat is dan beter?

Een uitstekende vraag. Er staat daarin, nogmaals, om ons in te spannen om te kijken of het mogelijk is om een betere fiftyfifty-verhouding te krijgen. Als blijkt dat dat niet mogelijk is zonder aantasting van het draagvlak of zonder aantasting van het totale aantal duurzame energieprojecten, dan is dat natuurlijk niet beter. Ik denk dat onze gedeputeerde en ons college zelf in staat is om die afweging te maken. Maar dat neemt niet weg dat wij graag zouden zien dat wij als provincie ons inzetten voor een verhouding die meer gelijkwaardig is en daarmee met lagere maatschappelijke kosten. Onze overtuiging is dat dat, mits op een goede manier ingericht, ook kan leiden tot meer draagvlak als wij ervoor zorgen dat die processen maar goed verlopen.

De heer **DERCKSEN**: De heer Bart spreekt over extremer weer. Ik heb hier het assessment report van het IPCC voor mij. Dat spreekt over niet meer overstromingen, niet meer droogte, niet meer small scale severe weather phenomena – ik denk dat iedereen dat ook wel begrijpt – niet meer stormen, niet meer orkanen, niet meer cyclonen, niet meer natuurbranden. Over welk extreem weer heeft de heer Bart het?

Dat de heer Dercksen dit soort dingen herhaalt, maakt het nog niet meteen waar natuurlijk. U hoeft maar om u heen te kijken om te zien waar op dit moment meer extreem weer is. We hebben op dit moment 48 graden in het noorden van Canada, drie dagen op rij een nieuw hitterecord. Hetzelfde geldt voor Texas. Ondertussen hebben we bij onze zuiderburen enorme overstromingen, we hebben in Limburg overstromingen. We hebben in Oost-Europa een hittegolf. We hebben in Rusland een hittegolf. We hebben in Siberië een hittegolf. Allemaal tegelijkertijd. Dit zijn allemaal weersomstandigheden zonder precedent, dat dit op zoveel plekken, op zo'n grootschalige wijze tegelijkertijd gebeurt. U kunt daarvoor de ogen sluiten, maar dat maakt het niet minder waar.

De heer **DERCKSEN**: Ik lees voor uit zijn eigen bijbel, het IPCC-rapport. Ik zit het niet zelf te verzinnen. Dat is wel grappig dat u zegt dat het in het westen van Amerika een keertje warmer is, dat is natuurlijk weer. Dat is geen klimaat. Noord-Amerika op de langere termijn is zelfs wat aan het afkoelen. Maar dat doen we een andere keer. Die graad meer of minder, dat doen we wel een keer. Maar we hebben het over extremer weer. Er zijn ook volgens de data – die worden gewoon wereldwijd, onbediscussieerd gepubliceerd – er is niet meer droogte, er is niet meer overstromingen.

De **VOORZITTER**: Had u nog een vraag aan de heer Bart?

De heer **DERCKSEN**: Ik wil dat hij dat gewoon erkent, dat gewoon in zijn eigen IPCC-bijbel staat dat dat zo is.

De heer **BART**: Altijd gezellig deze welles-nietes-

Mevrouw **KELLER**: Voorzitter.

De **VOORZITTER**: Ik stel toch even voor dat de heer Bart nu even, voor zover dat nog nodig is-

De heer **BART**: U kunt doorgaan.

De **VOORZITTER**: Prima. Dan ga ik nu naar mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Ik zou toch graag willen reageren op wat de heer Dercksen zegt over het IPCC-rapport. Want daar staat ook in dat inheemse volken met de kleinste voetafdruk van ons allemaal hun leefgebied, levenswijze en levens zullen verliezen. Noordpool, bij anderhalve graad zullen levensomstandigheden van organismen zo sterk afnemen dat ze verdwijnen, koralen die zullen verdwijnen, de dieren op de Noordpool zullen verdwijnen. Dus weet u, er gaat heel veel verdwijnen. En de natuur zal zich kunnen herstellen, maar de mensen niet. Dus dat staat ook in het IPCC-rapport. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, even.

De **VOORZITTER**: Even een korte reactie.

De heer **DERCKSEN**: Ja, kijk, inheemse volken in Zuid-Amerika hebben last van de lithiumwinning. Die moeten verhuizen vanwege de lithiumwinning. Dieren op de Noordpool, de ijsberen beginnen zo'n beetje een plaag te worden, omdat ze in omvang exploderen en niet omdat het warmer wordt en dat ze daardoor uitsterven. Er wordt gewoon geteld, die beestjes. Ze hadden trouwens het grootste probleem dat ze werden neer geknuppeld voor bont, maar dat is weer een ander verhaal. Er is geen probleem op de Noordpool.

De **VOORZITTER**: Goed, ik stel voor om toch wel een beetje bij de RES Amersfoort, Foodvalley te blijven als het kan. Maar we kunnen ook vaststellen dat we deze discussie dan alvast gehad hebben. Dus dat is ook mooi.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik wil het inderdaad iets dichter bij huis brengen. Ik had een tweetal vragen voor de heer Bart. De vervuiler moet betalen, zegt hij. En jongeren moeten daar meer stem in hebben. Maar beseft de heer Bart dat – en dan hou ik het heel dicht bij huis – mijn jongeren een enorm slechte foodprint hebben. Dus niet alle jongeren staan er ook weer even duidelijk in zoals de heer Bart dat zelf zegt. Dit zegt ongetwijfeld iets over de opvoeding – mea culpa. Maar er zijn ook hier verschillende smaken. Wat ik hoor in het verhaal van de heer Bart, dat klinkt heel sympathiek, maar ik hoor vooral veel overtuigingen. Dit is misschien wel echt een groot verschil van hoe wij in de wedstrijd staan. Wij willen toch eigenlijk wegblijven van allerhande overtuigingen als het om draagvlak gaat en teruggaan naar de mensen die het draagvlak moeten hebben, omdat zij ook de lasten dragen van hetgeen er zonder draagvlak eventueel gebouwd wordt. Dus ik hoor vooral veel invulling van eerlijkheid, het moet snel.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van Ulzen, u begon zo goed. Twee vragen ging u stellen. Ik ben nu even kwijt welke vraag het is.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Als u goed luistert, dan komt het gewoon weer terug.

De **VOORZITTER**: Het is een interruptie.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik wil dus graag weten hoe hij de verscheidenheid aan jongeren interpreteert. En of al die definities van eerlijkheid, snel, groen GroenLinks-definities zijn en aansluiten bij de rest van de maatschappij voor draagvlak.

De heer **BART**: Ik vind het toch wel mooi om te ontdekken dat er hier ook een politicus in de zaal zit zonder overtuigingen. Dat is nieuw voor mij. Volgens mij, zitten we hier namelijk allemaal omdat we bepaalde overtuigingen hebben, ook mevrouw Van Ulzen. Al is haar overtuiging misschien dat de status quo, zoals het nu gaat, echt perfect is en dat het wel lekker gaat. Dat zien we bij GroenLinks dus echt anders. Dat draagvlak is overal aanwezig. Dat zie je ook in de landelijke surveys.

Iedereen ziet dat we iets moeten doen aan klimaatverandering. De manier waarop, daar is genoeg over te discussiëren. Dat doen we hier, volgens mij, ook. Volgens mij, is dat prima dat we daarover discussiëren. Maar het is niet alleen mijn overtuiging, het is ook je kan het zien aan de klimaatprotesten die er elke twee maanden zijn. Hoe vaak we daarvoor protesteren. Dat zijn niet alleen jongeren, dat is een breed gedragen overtuiging inmiddels, ook bij de VVD. Daar heeft uw eigen premier het laatst nog over gehad, over groene industriepolitiek. Dus volgens mij kunnen we het daar echt wel over eens worden. Dan over jongeren. Ja, natuurlijk zijn er ook jongeren met een grotere klimaatafdruk. Het is op dit moment best wel moeilijk, bijna onmogelijk, om als jongeren in Nederland niet een stevige klimaatafdruk te hebben, want dat is hoe we het systeem hebben ingericht. Bij GroenLinks is de overtuiging dat we dat anders zouden willen. Het maakt het ook makkelijker voor uw kinderen op het moment dat we het systeem anders inrichten, dat het makkelijker wordt om de duurzame keus te maken, om geen schade te berokkenen aan de natuur, om niet ervoor te zorgen dat we de tipping points bereiken die mevrouw Keller van de Partij voor de Dieren al aanhaalde. Volgens mij, moeten we ons daarvoor inzetten. En volgens mij, is de RES een van de manieren waarop we dat doen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik vind het juist lastig dat de heer Bart wederom voor mij gaat praten, wat mijn overtuigingen zijn, en daarmee woorden omdraait. Ik denk dat het belangrijk is om te kijken naar het draagvlak van de mensen die te maken krijgen met de RES. En onze eigen overtuigingen daar dan even bij in de ijskast te zetten. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Ik stel voor dat de heer Bart zijn betoog vervolgt.

De heer **BART**: Volgens mij, zitten we hier, omdat we overtuigingen hebben en zijn we daarom ook bezig om hier een belangenafweging te maken. En probeer ik te laten zien wat onze belangenafweging daarin is. Onze belangenafweging is dat duurzame energie zo snel mogelijk moet worden opgewekt, zo eerlijk mogelijk en zo groen mogelijk.

Maar, voorzitter, de afgelopen jaren kenden dus meer extreem weer dan ooit. Een pandemie veroorzaakt door het steeds verder aantasten van de natuur. Als we zo doorgaan met de uitstoot van broeikasgassen waren dit voor de jongste onder ons alleen nog maar de mildste jaren uit hun leven. De energietransitie vraagt om solidariteit tussen rijke en arme landen, tussen rijke en arme inwoners in Nederland, tussen rijke en arme bewoners overal en ook tussen oud en jong. Waar de coronapandemie dat van de jongeren vroeg om onze kwetsbaren en ouderen te beschermen, is het nu ook tijd voor ouderen om hun steentje bij te dragen door constructief bij te dragen aan de energietransitie, door mee te denken over goede locaties voor zonnepanelen of windenergie en zich niet bang te laten maken door desinformatie. Voorzitter, er is echt geen tijd te verliezen.

De **VOORZITTER**: U staat weer voor, meneer Van den Dikkenberg. De heer Dercksen heeft een groot hart, dat weten we.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Hij mag wat mij betreft eerst, hoor, voorzitter. Dan wisselen we het af. De heer Bart noemt de tegenstellingen rijk en arm. Voorzitter, deelt de heer Bart de analyse dat juist het snel en vol tempo inzetten op de energietransitie die kloof juist vergroot, omdat het grote geld – en ik zie hem al ‘nee’ schudden – wat ik praktisch ook zie gebeuren in de omgeving – begint te zwaaien met zakken geld en daar enorme rendementen op kan maken, omdat wij, als provincie onder andere, planologische middelen en voorschriften nalaten te stellen om dat af te remmen en zij de subsidies opstrijken ten koste van inwoners?

De heer **BART**: Er zijn een aantal aannames in de vraag van de heer Van den Dikkenberg waar ik het niet met hem eens ben. Allereerst de voorwaarden stellen. Volgens mij, doen we dat in onze provinciale wetgeving en Omgevingsvisie. Volgens mij, hebben we daar al een goed kader voor opgesteld. Dat geldt ook voor hoe wij willen dat ook armere inwoners mee kunnen profiteren van de energietransitie. En daarnaast, als wij geen tempo maken met deze energietransitie, waaronder ook de warmtetransitie- Op dit moment sterven arme mensen in Nederland zes jaar eerder dan rijke mensen. Als het gaat om gezonde levensjaren is dat zelfs vijftien jaar. Die armere mensen wonen veelal in slecht geïsoleerde huizen. Die wonen in woningen waar zo meteen de hittestress kolossaal wordt vanwege het feit dat wij te langzaam reageren op klimaatverandering. Dus als er iets is wat die kloof tussen arm en rijk vergroot, dan is het wel niet snel genoeg reageren op klimaatverandering. En dat doen we momenteel niet.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dan moeten we dus massaal aan het isoleren en besparen gaan om die rekeningen van die arme mensen te onderdrukken. Daar vinden we elkaar. Alleen wat de RES'en doen, is massaal mogelijkheden creëren om groot geld te investeren, daar hoge, gegarandeerde rendementen op te halen. Dat is de enige markt waar dat zo'n beetje kan. Als de heer Dercksen nu zo principieel was, dan had hij daar ook vast in belegd. Dat zorgt ervoor dat de rijken alleen maar rijker worden ten koste van de armen. Bent u dan bijvoorbeeld bereid om te zeggen, 75% van dat rendement keren we uit onder een straal van drie kilometer rondom overlast veroorzakende voorzieningen?

Voorzitter, ik ben blij dat we elkaar vinden op het snel isoleren en besparen. Daar zijn we het absoluut over eens. Juist als het gaat om dit soort projecten kunnen die bijdragen aan de versnelling van het isoleren en besparen. Volgens mij, is dat ook iets wat we heel duidelijk als kader stellen bij de RES'en. We letten er daarbij op dat er geld komt naar het Omgevingsfonds, naar de inwoners daar in de wijken, zodat zij woningen kunnen verduurzamen. Dat soort voorwaarden staan nu allemaal in deze RES'en die we goedkeuren. Hoe sneller we die goedkeuren, hoe eerder we daar ook mee aan de slag kunnen en hoe eerder we kunnen zorgen dat dat deel van het rendement in ieder geval ook juist bij die inwoners, die het nodig hebben, terechtkomt. Als we hier te strakke voorwaarden aan stellen, hakken we onszelf daarmee in de voet. En dat willen we, volgens mij, niet.

De heer **DERCKSEN**: 650.000 huishoudens kunnen de energierekening niet meer betalen. Dat komt door onder andere de partij van de heer Bart. En over rijk en arm gesproken: er is onderzoek gedaan naar de gevolgen van het Parijs Klimaatakkoord. Daaruit kwam naar voren dat 4% van de wereldbevolking – dat zijn honderden miljoenen mensen – weer vervallen in armoede. En waarom? Omdat energie een eerste levensbehoefte is om uit je armoede te komen. Dus dat Parijs-akkoord levert honderden miljoenen meer mensen in de armoede op. Dat zijn de feiten, meneer Bart.

Ja, voorzitter, de reden dat hier in Nederland een hele hoop mensen hun energierekening niet kunnen besparen, ligt toch echt op de woningmarkt. En dan kunnen we het energiearmoede noemen, maar het komt eigenlijk doordat er een enorm grote hoeveelheid mensen zijn die niet meer hun eigen woningen kunnen betalen, maar in plaats daarvan in een duur middenhuursegment komen door de liberalisatie van de woningmarkt. Dan zegt u, ja, die energierekening van € 10 is het verschil, maar het is eerst de huurrekening die al met tientallen procenten omhoog is gegaan en dan is die energierekening misschien de laatste druppel. Dan moeten we daar nog steeds wat aan doen, maar dan is dat niet de kern.

De heer **VAN SCHIE**: Een zaak van de orde.

De **VOORZITTER**: De heer Van Schie, ga uw gang.

De heer **VAN SCHIE**: Volgens mij, ontspoort dit debat een beetje. Zullen we het gewoon over de RES'en gaan hebben? Dat is misschien wat effectiever dan er de hele wereldbevolking op allerlei manieren bij te betrekken.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ik heb ook al een oproep in die zin gedaan, maar het debat ontwikkelt zich zoals het zich ontwikkelt. De heer Dercksen heeft nog even de gelegenheid om daarop te reageren.

De heer **DERCKSEN**: Nee, ik bedoel, ik vind het heel vreemd en onbegrijpelijk dat de hoge energierekening wordt gebagatelliseerd door de heer Bart. Maar ik zou eigenlijk tegen de heer Van Schie willen zeggen: we moeten juist bespreken waarom we dit doen. Daar moeten we het juist over hebben. Niet over die een tiende graad meer of minder, maar we moeten vandaag spreken waarom we die mensen lastig gaan vallen met dit horrorscenario voor ons landschap en onze gezondheid. Dat is het onderwerp waar we het eigenlijk over zouden moeten hebben.

De **VOORZITTER**: Wij waren al afgerond bij de heer Bart. Desalniettemin heeft de heer Eggermont ook nog een vraag aan de heer Bart, neem ik aan.

De heer **EGGERMONT**: Ja. Ik hoor de heer Bart spreken over de problemen tussen rijk en arm, maar tegelijkertijd zie ik in zijn motie vooral staan dat hij op wil komen voor het belang van de netbeheerders. Ik kan dat niet helemaal met elkaar samenvoegen. Mijn vraag is dan eerder, is het dan niet veel slimmer om als overheid te investeren in opslagmogelijkheden, in al dat soort van zaken, en daarmee de netten ook te versterken wat nodig is en daarmee ook de plannen waarvoor er meer draagvlak is – namelijk rond zonne-energie – om dat ook verder te kunnen versterken? Hoe kijkt de heer Bart daarnaar? In plaats van het alleen maar te hebben over de maatschappelijke kosten van de netbeheerders.

De heer **BART**: Volgens mij, kunnen de heer Eggermont en ik elkaar weer vinden in het feit dat het ook belangrijk is om te kijken naar opslag, ook te kijken naar andere manieren waarop we de kosten daarvoor kunnen drukken. Maar het feit is wel dat op dit moment de kosten van netbeheerders worden doorgerekend aan consumenten. Dat betekent dus ook dat als wij enorme investeringen moeten gaan doen in ons elektriciteitsnet – en daar ziet het wel naar uit – dat die uiteindelijk ook weer gewoon bij onze inwoners terechtkomen. Vandaar dat ik probeer om via de motie ook op te komen juist voor mensen die anders hun energierekening wellicht omhoog zien gaan. Want ook daar ben ik het eens met de heer Dercksen, dat dat iets is wat we zouden moeten voorkomen. En daarnaast, ja, als het gaat over het verdelingsvraagstuk: er zijn natuurlijk een hele hoop dingen die buiten de RES vallen, die we daaraan zouden moeten doen. Maar daar zijn de heer Eggermont en ik het vast over eens. Maar ik wil de voorzitter niet boos maken, dus laten we daar niet over beginnen.

De **VOORZITTER**: Nou ja, als u het eens bent met elkaar, dan treft u altijd een milde voorzitter. Dat weet u. Maar het is nu, denk ik, tijd om de VVD de gelegenheid te geven voor de termijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Ulzen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Er is hard gewerkt door de RES-regio's en wij zijn blij met de richting die de RES'en op gaan. Het Klimaatakkoord verbindt ons als provincie en als gemeenschap om samen te zoeken naar de beste oplossingen. Wat ons betreft is dat niet via een rechter, zoals tegenwoordig democratie wel wordt bedreven, maar langs de weg van afspraken binnen de volksvertegenwoordiging.

Tegelijkertijd hebben we serieuze zorgpunten. Al een aantal jaar wijzen wij, en veel anderen, op de maatschappelijke afspraak om te zorgen voor draagvlak. In casu, de mate waarin inwoners in grote mate een locatie als aanvaardbaar en redelijk beschouwen voor opwek van duurzame energie. Dit is niet hetzelfde als participatie, want dat gaat over het proces. Om dit draagvlak beter tot zijn recht te laten komen, dienen we aantal amendementen in. Deze hebben jullie inmiddels ontvangen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A46 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Rol PS bij inzet PIP / PB.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterend
- Dat de Provincie Utrecht zich heeft gecommitteerd aan de doelen uit het klimaatakkoord van Parijs en dat het klimaatakkoord van het Rijk van kracht is en deze twee RES'en 1.0 een belangrijke volgende stap zijn om te komen tot locaties waar energie-opwek uit zon en wind zal kunnen gaan plaatsvinden;
- Dat de Staten nu wordt gevraagd deze twee RES'en vast te stellen waarnaast ook wordt gevraagd om GS de opdracht mee te geven om haar ruimtelijk instrumentarium in te zetten als haar dat nodig en wenselijk lijkt;

Overwegend
- Dat GS in beslispunt 4 hier een voorstel toe doet waar geen heldere rol voor PS in staat;
- Dat het inzetten van haar ruimtelijk instrumentarium een ultimum remedium is voor GS;

- Dat de kern van het Klimaatakkoord is en blijft dat er draagvlak is voor opwek van energie zoals beschreven en dat de ambitie van het College van GS in haar rol dit draagvlak nastreeft;
- Dat GS niet zou moeten willen overgaan tot het inzetten van haar ruimtelijk instrumentarium zonder dat hier nut en noodzaak aangetoond zijn en daar draagvlak voor bestaat;
- Dat we hierom voorstellen om de RES-regio's in hun kracht te laten bij de inpassing van locaties voor duurzame opwek;

Besluiten:
Het beslispunt 4 van het Statenvoorstel vaststelling RES'en 1.0 aan te vullen met punt 6 in groen hiernavolgend:

- GS op te dragen om, na overleg met de RES-partners, medio 2022 een tussenbalans op te stellen en voor te leggen aan Provinciale Staten en daarin inzicht te geven of:
    1. de plannen voldoende robuust zijn, zoeklocaties voldoende concreet zijn, de aansluitbaarheid op het net geborgd is, de verhouding zon en wind voldoende geoptimaliseerd is, en er in voldoende mate zicht is op een zorgvuldige ruimtelijke inpassing,
    2. nadere participatie heeft plaatsgevonden en/of initiatieven van onderop ingebracht en benut zijn en er zicht is op minimaal 50% lokaal eigendom
    3. per locatie afspraken zijn gemaakt met de betreffende gemeente(n) over de planologische besluitvorming en vergunningverlening, gericht op zorgvuldige en tijdige besluitvorming
    4. er voldoende aanvullende locaties zijn als compensatiemogelijkheden voor planuitval
    5. afhankelijk van de inzichten onder a tot en met d: of inzet van provinciale ruimtelijke instrumenten op specifieke locaties gewenst of noodzakelijk is
    6. *waarbij in ieder geval alleen wordt overgegaan op het inzetten van ruimtelijke instrumenten door GS als daartoe een duidelijk en schriftelijk verzoek van een desbetreffende gemeente(n) en/of RES-regio is gedaan.*

Toelichting
Met deze wijziging wijzigt niet de ambitie van het college en de staten om de RES'en tot een succes te maken en de opwek van wind- en zonne-energie in onze provincie mogelijk en vergunbaar te maken, en wordt vooraf het kader meegegeven voor GS om alleen haar ruimtelijk instrumentarium in te zetten betreffende opweklocaties voor zon en wind als hiertoe een verzoek wordt gedaan door een van de RES-regio's. Op deze manier is draagvlak voor locaties het best geborgd.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A47 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Zet de RES-regio's in hun kracht.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- Dat de Provincie Utrecht zich heeft gecommitteerd aan de doelen uit het klimaatakkoord van Parijs en dat het klimaatakkoord van het Rijk van kracht is en deze twee RES'en 1.0 een belangrijke volgende stap zijn om te komen tot locaties waar energie-opwek uit zon en wind zal kunnen gaan plaatsvinden;
- Dat de Staten nu wordt gevraagd deze twee RES'en vast te stellen waarnaast een aantal extra opdrachten wordt gevraagd mee te geven aan GS;

- Dat GS stelt door de doelen in de Omgevingsvisie over te nemen er commitment is voor realisatie van de RES'en waarbij GS geen rekening lijkt te houden met het proces dat de RES'en eigenstandig gaan doorlopen en waar nog ruimte voor wijziging van de koers bestaat als het gaat om locatiekeuzes zonder voldoende draagvlak;

Overwegende dat:
- Dat onder beslispunt 3 nu vooruitgelopen wordt op het proces zoals dit beschreven en bedoeld is in het Klimaatakkoord door het geven van extra opdrachten;
- Dat hier geen noodzaak voor is en dat er voldoende tijd is om dit later op te dragen aan GS indien nodig;

Besluiten:
Beslispunt 3 van het Statenvoorstel als volgt te wijzigen, waarbij de rode tekst weggelaten wordt:
3. "GS op te dragen om in overleg met de regionale partners de uitwerking en realisatie van de RES´en vorm te geven, te bewaken en te faciliteren binnen de kaders van de Omgevingsvisie, (interim) Omgevingsverordening en de tijdslijnen van het Klimaatakkoord;

Toelichting
Met deze wijziging wordt niet vooruitgelopen op het proces van de RES'en hoe zij de komende jaren met alle stakeholders komen tot de meest gedragen locatiekeuzes. Zo blijft het proces in de lijn met de bedoeling van het Klimaatakkoord en worden de RES-regio's optimaal gerespecteerd.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A48 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake alleen een PIP/PB met instemming PS.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- Dat de Provincie Utrecht zich heeft gecommitteerd aan de doelen uit het klimaatakkoord van Parijs en dat het klimaatakkoord van het Rijk van kracht is en deze twee RES'en 1.0 een belangrijke volgende stap zijn om te komen tot locaties waar energie-opwek uit zon en wind zal kunnen gaan plaatsvinden;
- Dat de Staten nu wordt gevraagd deze twee RES'en vast te stellen waarnaast ook wordt gevraagd een aantal extra opdrachten mee te geven aan GS, die in dit huidige stadium onnodig en voorbarig lijken te zijn.

Overwegende dat:
- Dat GS in beslispunt 4 voorstelt een aantal zaken op te dragen die voorbarig zijn om op dit vroege tijdstip in het proces van de RES op te dragen en die niet passen bij de rol die GS heeft;
- Dat dit vooral van belang helder is dat het draagvlak voor locaties voor opwek van energie steeds lastiger wordt hoe dichterbij in het proces beoogde locaties aangewezen worden;
- Dat de kern van het Klimaatakkoord is en blijft dat er draagvlak is voor opwek van energie zoals beschreven en dat de ambitie van het College van GS in haar rol dit draagvlak nastreeft;
- Dat GS niet primair gaat over de inpassing van energie uit wind- en/of zon;
- Dat in het Statenvoorstel letterlijk opdracht wordt gegeven aan GS om inzicht te geven aan PS of de inzet van provinciale ruimtelijke instrumenten op specifieke locaties gewenst of noodzakelijk is, waarbij niet duidelijk is wie dan bepaalt wat gewenst of noodzakelijk is, noch dat de rol van PS hier helder wordt gemaakt;

- Dat met deze formulering een behoefte ontstaat om het Statenvoorstel zodanig aan te passen dat duidelijk wordt wat precies opgedragen wordt door PS aan GS; Dit geldt voor een eventuele PIP en waar nodig in aangepaste vorm voor een projectbesluit onder de toekomstige wet.

Besluiten
sub 4 van het besluit als volgt te wijzigen, waarbij sub 5 wordt doorgehaald en beslispunt 5 wordt toegevoegd, zie groene tekst:

4. GS op te dragen om, na overleg met de RES-partners, een tussenbalans op te stellen en voor te leggen aan Provinciale Staten en daarin inzicht te geven of:

7. de plannen voldoende robuust zijn, zoeklocaties voldoende concreet zijn, de aansluitbaarheid op het net geborgd is, de verhouding zon en wind voldoende geoptimaliseerd is, en er in voldoende mate zicht is op een zorgvuldige ruimtelijke inpassing,
8. nadere participatie heeft plaatsgevonden en/of initiatieven van onderop ingebracht en benut zijn en er zicht is op minimaal 50% lokaal eigendom
9. per locatie afspraken zijn gemaakt met de betreffende gemeente(n) over de planologische besluitvorming en vergunningverlening, gericht op zorgvuldige en tijdige besluitvorming
10. er voldoende aanvullende locaties zijn als compensatiemogelijkheden voor planuitval
11. *GS op te dragen om instemming te vragen aan PS indien en wanneer GS voornemens is een inpassingsbesluit of projectbesluit voor te bereiden, op basis van een helder afwegingskader.*

Toelichting

Met deze wijziging wijzigt niet de ambitie van het college en de staten om de RES'en tot een succes te maken en de opwek van wind- en zonne-energie in onze provincie mogelijk en vergunbaar te maken, maar wordt Provinciale Staten beter in positie gebracht om haar eigen rol te vervullen en haar eigen afwegingen te maken en niet bij voorbaat de inzet van het ruimtelijk instrumentarium in opdracht te geven terwijl er nog veel zaken onbekend zijn.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Wij concentreren ons op de rol van GS en PS. We willen graag het statenvoorstel beslispunt 3 zo amenderen dat het nu niet al over de realisatie van de RES'en gaat. Dit komt later. We zitten in een proces. We vinden dat het voorbarig is om nu al opdracht te geven aan het college om tot inpassing over te gaan. Alleen als de RES-regio's er met de gemeenten niet zelf uit komen en zij de provincie om hulp vragen, dan zou dit een optie kunnen zijn wat ons betreft. En in het geval het toch zover zou komen, moet er ook instemming gevraagd worden aan PS. Het kan niet zo zijn dat Provinciale Staten buitenspel gezet wordt verderop in deze materie.

In dit statenvoorstel neemt de gedeputeerde een zeer grote rol in het ruimtelijk ordeningsproces.

De heer **DE DROOG**: Ik ben benieuwd of mevrouw Van Ulzen inderdaad ook bij de commissievergadering is geweest waar we het hier toch uitgebreid over gehad hebben en waarbij, naar mijn idee, stellig de indruk is blijven bestaan dat wij zeker niet buitenspel gezet worden. Sterker nog, wij zijn gewoon het hoogste orgaan hier in de provincie. En op het moment dat er wat aan de hand is- Ik bedoel, ik denk steeds- Er wordt gesuggereerd dat we hiermee opdracht geven tot allerlei inpassingsplannen. Dat is een fase waar we verre vandaan staan op dit moment. Die opdracht geven we zeker niet. En op het moment dat dat al zo is – want het is natuurlijk wel een bevoegdheid van GS om met een projectbesluit te komen – dan staan wij hier altijd nog samen in de Staten met elkaar om te zeggen, nou, volgens

ons is het niet zo verstandig wat u aan het doen bent, wilt u alstublieft even hier in deze zaal komen om daar met elkaar over te spreken. Dus ik heb niet het gevoel dat we hiermee iets uit handen zouden geven. En ik begrijp ook niet heel goed wat u met uw amendement beoogt.

De **VOORZITTER**: Dat is dan alvast helder. Dank u wel, meneer De Droog. Mevrouw Van Ulzen, u vervolgt.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Misschien mag ik van de voorzitter antwoorden?

De **VOORZITTER**: Ja, dat mag zeker.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Anders komt u toch in het illustere rijtje van de premier die vrouwen ook niet altijd laat uitspreken. Daar wilt u ver van blijven.

De **VOORZITTER**: Nou, mevrouw Van Ulzen, dat stel ik niet erg op prijs, deze opmerking. Dank u wel, gaat uw gang.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik wil graag antwoorden. Ik denk dat ik de heer De Droog gezien heb bij deze betreffende commissievergadering. Het zal hem niet ontgaan zijn dat mijn conclusie was dat ik blij was met de beantwoording door de gedeputeerde, maar niet overtuigd dat ik een andere garantie kreeg dan te vertrouwen op zijn blauwe ogen om zeker te weten dat hij de inzet van een PIP of een projectbesluit – afhankelijk van welke wetgeving dan van toepassing is – zou toepassen zonder instemming van PS. Daar bleef het lang over gaan. Het is gewoon niet zover gekomen dat die toezegging hard is gemaakt. Daarmee blijft de bevoegdheid bij GS. Ik denk dat de heer De Droog dat ook weet. Het vertrouwen van u zou – en daar ben ik bevreesd over – kunnen omslaan in iets wat niet terecht is op het moment dat we een paar jaar verder zijn en de locaties toch wat minder talrijk zijn dan de gedeputeerde wenst.

De heer **DE DROOG**: Ik probeer het me zo voor te stellen. Er zijn een hoop zaken waarbij wij uiteindelijk ook als PS aangeven, we willen graag wat extra controlerende middelen inbouwen om op de hoogte te blijven van zaken. Maar ik denk dat het ongemerkt starten van een PIP, zeker op het gebied waar het zal gaan om windturbines of windmolenparken, niet echt iets is wat ongemerkt aan ons voorbij zal kunnen gaan. Sterker nog, daar zal je in de samenleving ook genoeg van horen. Dus ik denk niet dat dat nodig is om daar nog allerlei extra stappen in te bouwen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van Ulzen vervolgt. Waarschijnlijk zal de gedeputeerde sowieso daar ook nog even op reageren, neem ik aan.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Daar ga ik ook zomaar vanuit. Maar ik denk dus wel dat het nodig is. Dus wij verschillen hier van mening.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ja, een interruptie op mevrouw Van Ulzen. U bent bij die commissievergadering geweest. Ik hoor u nu zeggen- U begint uw betoog over de PIP. U begint over dat het niet gaat om doelen bereiken via participatie, via praten met inwoners, maar via de rechter. Dat wekt toch een beetje het beeld op alsof wij van plan zijn om onze doelstellingen te bereiken via de rechter. U heeft toch ook in de commissie de gedeputeerde wel horen zeggen, en ook de discussie horen gaan, over het feit dat zo'n PIP echt een uiterste middel is en dat dat niet iets is waar wij op inzetten of waar wij überhaupt een wens voor hebben, maar dat we wel willen uitspreken dat als het aan het eind van het traject echt niet lukt, dat dat een uiterste middel is. Als ik u zo hoor, dan gaat u ervan uit dat we ermee beginnen.

Nee, hoor. Ik ben het met u eens. Alleen vandaar ook mijn amendement. Ik snap niet waarom we daar nu al een opdracht toe zou moeten geven. Ik vind het voorbarig. Het is niet nodig. En als het proces inderdaad zo loopt zoals het naar waarschijnlijkheid zal lopen en beschreven is door de gedeputeerde, dan is het prima. Maar ja, je kan toch maar één keer je rol als PS innemen, wat mij betreft. Vandaar.

De **VOORZITTER**: Ja, voldoende? U vervolgt, mevrouw Van Ulzen. Gaat uw gang.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik was zover dat gedeputeerde een grote rol inneemt in het ruimtelijk ordeningsproces van de RES'en. Dit is niet zoals het Klimaatakkoord bedoeld is. En nog belangrijker voor de VVD als liberale volkspartij is, dat dat niet is hoe wij lokale overheden in hun kracht zetten. Daar moet besluitvorming plaatsvinden over de zoeklocaties, want daar worden de lusten en de lasten van zon en wind gedragen. Een inpassing is inderdaad het ultimum remedium. Alleen als een RES-regio hier zelf om verzoekt, kunnen wij ons voorstellen dat er een inpassingsplan zou komen vanuit GS. Dit zou zijn omdat ze er niet samen met de gemeenten uitkomt. Dan nog zouden wij graag eerst instemming van de Staten willen zien om dit proces in te gaan.

Wij zien een rol voor provincie-

De heer **DERCKSEN**: U zegt dus, als een regio het college hier gaat vragen om een – laat ik het gewoon- – een PIP uit te voeren, dat ze dan toch de mogelijkheid krijgen om in een gemeente, waar een gemeenteraad mogelijk gezegd heeft 'die rommel willen we niet', dat dan toch te doen? Is dat wat u zegt?

Ik beschrijf het systeem waar we het in de commissievergadering uitgebreid over gehad hebben. Ik weet niet zeker of u daar aanwezig was. Dat betekent niet dat de RES-regio iets doet. Maar zowel gemeenten, als GS hebben bevoegdheden in de planologie, zoals u weet. Ik zeg, mocht de RES-regio daar met haar gemeenten niet uit komen en ze zouden dan een verzoek doen aan de gedeputeerde slash Gedeputeerde Staten om hun planologische middelen in te zetten, zou dat voor mij de enige uitzondering zijn waarop GS inderdaad een PIP of een projectbesluit kan inzetten.

De heer **DERCKSEN**: Maar nog concreter dan, dan zegt u nog steeds: GS wil de bevoegdheid houden – volgens de VVD – om in een gemeente windmolens neer te zetten als de gemeenteraad daar zegt 'dat willen we niet'. Dat is wat u zegt.

Dat is wat in het statenvoorstel staat.

De heer **DERCKSEN**: Maar wat zegt u dan? Ik wil weten wat uw voorstel nou is. Want u zegt, als de regio om een inpassingsplan verzoekt, kan dat het gevolg geven dat het college windmolens zet in een gemeente waarvan de gemeenteraad gezegd heeft 'dat willen we niet'. Waar staat de VVD dan? Achter de gemeenteraad of achter het provinciebestuur?

Ja, het wordt een herhaling van zetten. Wij zeggen dus, als een RES-regio – die bestaat uit gemeenteraden en meerdere waterschappen en al diegenen die daarin zitten – er gezamenlijk niet uit komt, zou dat, wat ons betreft, een optie zijn waarop GS haar ruimtelijke bevoegdheid kan inzetten als PS daarmee vooraf instemt. Bij instemming PS zouden wij een helder afwegingskader, waaronder een PIP, projectbesluit, wel of niet genomen wordt, zeer belangrijk vinden.

Ik was gebleven- We zien wel een rol op de grenslocaties. Niet zozeer via ruimtelijk instrumentarium, maar het is wel heel belangrijk dat GS haar rol aan de bestuurstafel hier pakt op het moment dat dat mensen er niet uit komen. Iets neerzetten op een grens van een gemeente of provincie tegen de wil van de mensen aan de andere kant van de grens is geen draagvlak. Draagvlak dwing je niet af. Wel veroorzaak je Hoekse en Kabeljauwse twisten door inpassing van windmolens op te leggen waar geen draagvlak is. Als liberalen vinden we het erg belangrijk dat deze transitie van onderop gedragen wordt en niet opgelegd van bovenaf. We hebben vaak de vraag gesteld wat volgens GS de definitie van draagvlak is. We doen nu een voorstel om dit uit te werken in een draagvlakmodel. Niet om op de stoel van de ambtenaren te gaan zitten, maar om te komen tot iets waarmee gewerkt kan worden in de planologie. Hoe dichterbij de mensen bij een windmolen wonen, hoe zwaarder hun stem. Dat zou een uitgangspunt kunnen zijn. De resultaten van een dergelijk model zou meegenomen moeten worden in de besluitvorming. We rekenen op brede steun bij dit pragmatische voorstel nu iedereen het eens is over de noodzaak van draagvlak.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M51 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Draagvlakmodel als Basis RES.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:

- In het Klimaatakkoord afspraken zijn gemaakt over vroegtijdige participatie van burgers bij energieprojecten en het belang van draagvlak van belanghebbenden;

- In de RES 1.0 het begrip "draagvlak" veel voorkomt, zonder dat goede definities is gegeven: daarmee is zeer beperkt toetsbaar of er voldoende draagvlak is bij onze inwoners en bedrijven voor de plaatsing van (mega)windturbines en zonneparken in de directe leefomgeving;
- Het voor nu onduidelijk is of gebrek aan draagvlak juridisch gezien voldoende grond is om een omgevingsvergunning voor een windturbine te weigeren, op het moment dat de RES 1.0 in de huidige vorm wordt vastgesteld;
- De systematiek van het Klimaatakkoord en de RES'en duidelijk gebaseerd is op draagvlak;

Overwegende dat:
- Het nodig is om juridische duidelijkheid te verkrijgen over de status van participatie en draagvlak in het proces van een omgevingsvergunning;
- Er een verschil is tussen draagvlak bij direct belanghebbenden (inwoners en bedrijven die opweklocaties kunnen zien, voelen en horen bijvoorbeeld), inwoners die verder weg wonen (uitgangspunt conform de WHO van 10 maal de tiphoogte van een windturbine) en inwoners die daar nog buiten wonen, waarbij grenzen van gemeenten, provincies RES-regio's e.d. niet in acht worden genomen;
- Er helderheid moet komen vooraf over hoe er gewogen draagvlak aangetoond wordt, als onderdeel van een aanvraag omgevingsvergunning;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:
- Draagvlak onder direct belanghebbenden en bewoners in een bepaalde hindercirkel te (laten) onderzoeken door initiatiefnemer(s) van een plan met rapportageplicht hierover bij aanvraag van een vergunning;
- Deze rapportages als uitgangspunt te nemen als juridische toets voor het meewerken aan aanvragen omgevingsvergunningen voor locaties van energie-opwek door het bevoegd gezag;
- Voor het geval een dergelijke vergunningaanvraag bij GS komt zich te bedienen van hetzelfde draagvlak model;
- Dit draagvlakmodel op te nemen in de volgende versies van de RES'en.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dan nog een belangrijke vraag aan de gedeputeerde. We zien een streven naar 50% lokaal eigendom.

De heer **DERCKSEN**: U wil een draagvlakkring trekken. Bij wie legt u de bevoegdheid hoe groot die kring mag zijn? Het kan weleens een heel klein kringetje worden als u dat aan GS overlaat. En als er nou blijkt dat er helemaal geen draagvlak is, wat gaan we dan doen?

Zoals ik net zei, de resultaten moeten worden meegenomen in de besluitvorming. Dus de gemeenten kunnen – zo stond dat ook in de uitspraak van de Raad van State waar u zojuist over begon – extra eisen stellen bij hun ruimtelijke besluiten. Dus ze kunnen de uitkomsten van een dergelijk model qua draagvlakmeting meenemen. En vooraf besluiten, in dat geval gaat het door en in dat geval niet. Maar ook hier zouden wij niet op de stoel van de gemeenten willen gaan zitten. We zouden ze wel graag een handreiking doen om tot een draagvlakmeting te komen.

Het eigendom. Waarom 50% en geen 100%? Als we toch niet alles lokaal opwekken, waarom dan niet een deel van de elektriciteit inkopen? Het argument-

De **VOORZITTER**: Een ogenblikje, mevrouw Van Ulzen. Ja, het is lastig, maar waarschijnlijk is het weer op het vorige punt waar de heer De Harder nog weer op wil interrumperen.

De heer **DE HARDER**: Excuses voor de vertraging. Ik was nog een beetje aan het verwerken wat mevrouw Van Ulzen zei, omdat ik nu niet precies weet wat ze nu voorstelt. Stelt ze voor dat wij hier provinciaal bedenken bij hoeveel draagvlak zo'n project door kan gaan? Of stelt zij voor dat wij iets uitwerken op basis waarvan een gemeente een draagvlakmeting kan doen?

Mevrouw **VAN ULZEN**: In het midden. Ik denk niet dat wij zo diep de techniek in moeten. Maar ik denk wel dat we eindeloos met elkaar praten over draagvlak zonder tot een definitie te komen. Daarom ben ik op zoek gegaan naar een pragmatisch voorstel op basis waarvan een uitwerking kan plaatsvinden. Dat zou er heel kort door de bocht op neer kunnen komen: mensen die binnen een bepaalde cirkel van een, laten we een windmolen nemen, wonen, hun stem telt zwaarder. Mensen die vervolgens binnen tien keer de tiphoogte wonen, WHO-norm, die tellen al iets minder zwaar, maar die tellen ook mee. Maar mensen die aan de andere kant van Utrecht wonen, waar de windmolen voorzien wordt, die tellen wel mee, maar hebben iets minder inspraak.

De heer **DE HARDER**: De vraag blijft voor mij nu een beetje staan. Gaan wij nu bepalen wat die afstanden dan zijn? En hoe groot dat draagvlak moet zijn? Of zeggen wij, misschien zou je in dat soort ringen kunnen denken als gemeente en succes ermee?

We vragen GS om dit uit te werken in een model, waarmee je dat vervolgens bij de gemeenten kan neerleggen om te gebruiken.

De heer **DE DROOG**: Nu we het toch over draagvlak hebben, want dat blijft zo'n woord wat natuurlijk voor iedereen maar een beetje blijft gonzen. Kijk, uiteindelijk praten we over een nieuwe ruimtevrager. En zeker daar waar het windmolens betreft, hebben veel mensen daar gewoon ook last van. Ik ga er niet op rekenen dat daar- We krijgen geen consent van iedereen die rondom een windmolen woont. Daar ga ik ook vanuit. We kunnen iedere keer constructies blijven verzinnen met allerlei vragen en dat soort dingen. Ik ga veel liever uit van de vraag, hoe gaan we goed zorgen voor de mensen die zo meteen ook echt te maken krijgen met de windmolens, dan dat we vooraf gaan suggereren dat we bij iedereen draagvlak gaan ophalen. Ik vind het een beetje een raar debat wat we iedere keer met elkaar voeren. Ik maak me veel liever druk om de consequenties ervan, wetende dat het nodig is vanuit het perspectief van de klimaatverandering.

De **VOORZITTER**: Dat is meer een stelling dan een vraag. Mevrouw Van Ulzen, u mag erop reageren en daarna uw betoog vervolgen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Nee, want ik hoorde ook geen vraag.

Lokaal eigendom, waarom niet 100%? Als we toch alles opwekken, waarom dan niet- Sorry. Als we niet alles lokaal opwekken – want dat was het uitgangspunt, de lusten en de lasten immers – waarom dan niet ook een deel inkopen? Het argument dat de lusten en de lasten dan allebei lokaal plaatsvinden, gaat immers niet op bij 50%. Wij zaten meer te denken of het ook mogelijk is om iets op te nemen in de zin van een verwachtte social return, iets fysieks of iets anders bijdragen aan de buurt waar de locatie zich bevindt. Is dat niet een logische manier om inwoners ook voordeel te laten hebben bij energieparken in hun buurt? Dat was een vraag aan de gedeputeerde.

Tot slot een belangrijke oproep om kernenergie alvast mee te nemen in de RES'en. Niet om in de provincie een kerncentrale te bouwen, zoals steeds wordt gesuggereerd. Maar wel om zeker te zijn dat we niet in 2030 elkaar aankijken en zeggen, goh, wat jammer dat we nu weer te laat zijn om kernenergie mee te nemen en in te zetten om onze doelen voor de klimaatverbetering voor de komende tijd wel te halen, voor als er niet genoeg locaties zijn met draagvlak om alle energie in de provincie op te wekken.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M50 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Kernenergie opnemen in lange termijn mix RES'en 1.0 en verder.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:

- Provincie Utrecht een hoge ambitie heeft als het gaat om energieneutraliteit in 2040 en het behalen van voldoende op te wekken CO2-arme energie in 2050 (de lange termijn van de RES'en);
- Er in de Tweede Kamer en de rest van Nederland steeds meer openbare steun is voor het serieus inzetten van kernenergie als bron van schone energie voor Nederland;

Overwegende dat:
- De ruimtelijke opgaven voor de provincie Utrecht talrijk zijn en het de vraag is of de inwoners altijd prioriteit wensen te geven aan inpassing van energieopwekkers boven woningbouw, mobiliteit, landbouw en recreatie;
- De vraag naar energie eerder toe zal nemen dan af zal nemen tot 2050 ondanks de inzet op energiebesparing bij consumenten en bedrijven;
- Wind- en zonne-energie onvoldoende leveringszekerheid bieden voor de Utrechtse energiebehoefte;
- Kerncentrales weinig ruimte innemen en de ontwikkelingen snel gaan;

Spreekt als haar mening uit dat:
- Deze motie niet in de weg staat aan de inzet voor duurzame opwek voor 2030 waaronder zon en wind;
- Voor een CO_2-neutrale en duurzame energievoorziening kernenergie op de lange termijn een schone en regelbare bron van energie kan zijn voor onze energiemix naast andere bronnen;
- Maar bovenal dat het niet kan zijn dat we tot 2030 wachten met het meenemen van kernenergie als serieuze bron van energie voor de toekomst maar dat we vanaf heden deze en andere opties bewust open houden om te komen tot een haalbare Energie Transitie
- Waarbij niet bedoeld wordt dat er nu een locatie in de provincie wordt gezocht om een kerncentrale te bouwen maar om deze optie, landelijk of lokaal zoals het uitkomt, serieus mee te nemen in het vervolg van de RES'en In The Mix

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:
- Kernenergie specifiek te benoemen als optie ter uitwerking van en in de RES'en (1.0,) 2.0 en daarna zodat in de energiemix voor de lange termijn nu al nagedacht kan worden over mogelijkheden van het aanvullen hiervan waarmee de doelen van het Klimaatakkoord dichterbij komen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE HARDER**: Ik wil geen kernenergiediscussie uitlokken. Maar de vraag is natuurlijk wel, mevrouw Van Ulzen koppelt dit nu aan de RES'en, maar de RES'en gaan natuurlijk ook niet over wind op zee. Dat bouwen we ook. En er is helemaal geen verbod nu ook op kernenergie. Volgens mij, is landelijk ook daar de discussie een beetje gedraaid. Wat zou die rol van kernenergie, die dan niet in de provincie Utrecht komt, in drie Regionale Energie Strategieën die over de provincie Utrecht gaan, dan zijn?

Wij hechten toch aan het belang van het benoemen. Er worden veel meer dingen benoemd, ook in het kader van de Warmtevisie en nog andere zaken in de RES Amersfoort die ook over de toekomst na 2030 gaan. In dat rijtje zouden we deze graag zien, omdat ik persoonlijk vind dat er wel erg vaak wordt gezegd, nee, we hebben het nu tot 2030. De toekomst begint nu. Als we nu niks doen, dan gaan al die jaren voorbij. Ik zou dat graag gedocumenteerd zien in de RES'en, zodat we het niet uit het oog verliezen.

De heer **DE HARDER**: Nog een laatste reactie. Want ook de regio Amersfoort gaat over in de regio Amersfoort over na 2030. Dat gaat niet over wat we vinden dat er nog landelijk allemaal moet gebeuren in die energiestrategieën. Mijn punt is, die kernenergie is helemaal niet voorzienbaar in deze regio op dit moment. We hebben heel wat uit het koelwater hiervoor. Er is geen enkele locatie voor in beeld. En er zijn Regionale Energie Strategieën. *Regionale* Energie Strategieën. Dus waarom moeten die Regionale Energie Strategieën beginnen over iets wat landelijk nu wordt uitgewerkt?

De **VOORZITTER**: Ik hoor een herhaling. Mevrouw Van Ulzen reageert daar nog kort op en daarna heb ik de heer De Droog en ik zie mevrouw Hoek ook nog. Mevrouw Van Ulzen reageert eerst even op de heer De Harder.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ja, ik denk dat we dus niet alleen maar binnen deze kaders moeten blijven denken als wij de klimaatproblemen serieus nemen. Ik heb al eerder gezegd, ik heb soms het gevoel dat de VVD een van de weinige partijen is die dit echt wil oplossen en dus niks wil uitsluiten. Want alleen maar dingen uitsluiten, alleen maar korte termijn denken, is volgens mij gewoon niet waarmee we onze doelen gaan behalen die we allemaal volledig ondersteunen. Dus ik wil graag all inclusive dit erbij benoemen als optie.

De heer **DE DROOG**: Ik zal niet alle woorden van de heer De Harder inderdaad herhalen. Ik denk dat het belangrijk is om het onderscheid te blijven maken tussen die lange termijn en korte termijn. Ik denk dat ik hier veel partijen zie die echt ook wel voor die lange termijn bezig zijn. Wat we nu aan de orde hebben is wat op de korte termijn speelt. Ik zou mevrouw Van Ulzen wel graag willen vragen – want daar wil ik namelijk ook op doorpakken – of we na deze debatten ook met elkaar het initiatief kunnen oppakken om die mix voor de toekomst te gaan verkennen. Want het zijn vragen die boven tafel liggen. Hoeveel komt voort uit onze eigen provincie? Uit welke mix moet dat dan gaan komen? Hoe gaat het eruit zien? We kunnen natuurlijk oneindig met elkaar blijven zeggen van, het moet allemaal opgelost zijn. Maar we moeten met elkaar ook scenario's gaan bedenken van hoe die mix er dan uit zou kunnen zien. Het lijkt me heel goed om daar samen in op te trekken. Dus ik reik deze hand u toe.

Dank voor deze handreiking.

Mevrouw **HOEK**: Ik wil toch reageren op de opmerking van de heer De Harder. Kernenergie is helemaal niet plaatsgebonden. Je kan het uit Frankrijk halen, je kan het overal halen als overbrugging totdat we zelf een paar kleine kernenergie-installaties hebben gerealiseerd. Gas bijvoorbeeld komt uit Groningen, komt uit Duitsland, komt uit Rusland. Dus ik wil maar zeggen, wij kunnen best als overbrugging – want het duurt natuurlijk wel even voordat die kerncentrales hier dan gebouwd zijn – het gewoon bij de buren halen. Dus geen enkel probleem. En wind en zon, ik weet niet of u vandaag de krant heeft gelezen. Ik denk het niet. Misschien wel. Dat alle windmolens op dit moment stilgezet zijn vanwege een uitspraak, omdat ze op dit moment zo ontzettend veel overlast bezorgen qua geluid dat ze op dit moment stilgezet zijn. Vraag het maar aan de heer Dercksen.

De **VOORZITTER**: Tijdens de lunchpauze heeft de heer Dercksen spreekuur, dus dan kunt u het- Mevrouw Hoek richt zich direct tot de heer De Harder. Ik weet niet of hij zich nog geprikkeld voelt om daar even op te reageren?

De heer **DE HARDER**: Ja, kort, als het mag. Ik heb de digitale krant gelezen. Ik weet niet of dat telt voor mevrouw Hoek in dit geval. Dus ik ken die uitspraak ook wel. Kijk, de windturbines die er staan, staan niet stil. En het is ook niet zo dat de rechter nu gezegd heeft, ze veroorzaken zoveel overlast, dit mag niet meer. De rechter heeft gezegd, u moet een uitgebreidere beoordeling maken voordat u die vergunning verleent. Dus volgens mij is dat nu aan de hand. Nogmaals, als we het hier over de regel hebben. Het kan zijn dat de partij van 50PLUS ervoor pleit om import van kernenergie onze Regionale Energie Strategie te maken: wij willen niets zelfs opwekken en wij willen volledig afhankelijk zijn van anderen. Ja, dat kan een strategie zijn, maar dan zullen we daarover wel van mening verschillen met 50PLUS.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. Ik zag mevrouw Keller nog, ik zag de heer Dercksen nog.

Mevrouw **HOEK**: Eén woord.

De **VOORZITTER**: De heer Bart. Ja, één woord, dat krijgt u.

Mevrouw **HOEK**: Eén woord. Wat ik heb gezegd, dat heb ik ook gezegd, ter overbrugging totdat we het zelf hebben.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel. Iedereen wil nog even interrumperen, allemaal op mevrouw Van Ulzen, roep ik maar even in herinnering, want het was haar termijn.

Mevrouw **KELLER**: Ik heb een vraag aan mevrouw Van Ulzen, of zij op de hoogte is dat er weinig draagvlak is onder de Utrechtse gemeenten voor kernenergie. Daar is een onderzoek naar gedaan naar aanleiding van een motie van de VVD. Dus ik snap uw pleidooi niet voor kernenergie in Utrecht om dat mee te nemen in de RES'en, want er is geen draagvlak.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik denk mevrouw Keller wellicht niet, zoals ik, al die antwoorden stuk voor stuk nauwkeurig heeft doorgelezen. Ik lees daar namelijk wel draagvlak in, alleen niet voor het bouwen van een kerncentrale hier. Dat zat ook helemaal in de motie. Die vraag heeft de gedeputeerde er zelf bij gezet, waarschijnlijk uit warme belangstelling om te weten of men dat wilde. Dat weet ik niet. Wij waren niet betrokken bij het uitzetten van de vragen. Overigens vond ik het prima, ik vond het fijn om terug te koppelen. Ik zag wel veel draagvlak, behoudens dan dat de bouw hier in de tuin zou moeten.

Mevrouw **KELLER**: In 2019 is er ook nog een motie van toenmalig Forum voor Democratie verworpen om de rol van kernenergie is energiemix op te nemen. Dus waarom nu dan toch weer dat pleidooi? Want de gemeenten hebben geen draagvlak en hier is ook geen draagvlak?

De gemeenten hebben draagvlak, zei ik u net. En er is ook zeker landelijk een duidelijke omkeer te maken. Het heeft het net niet gehaald, uit mijn hoofd, in het programma van GroenLinks en de ChristenUnie. Maar dat weten zij beter. Dus er is een duidelijke ommezwaai, omdat natuurlijk veel meer mensen dezelfde zorgen delen, namelijk hoe gaan we echt onze doelen halen en laten we niet op één paard wedden. Ik zeg niet dat alles nu van kernenergie komt. Ik zeg alleen, neem het serieus mee als optie en sluit me graag aan bij de woorden van de heer De Droog daarover.

De heer **DERCKSEN**: Mevrouw Van Ulzen sprak over klimaatverbetering. Streeft de VVD-fractie naar 25 graden, een briesje van zee? Verder sprak zij over een klimaatprobleem. Welk klimaatprobleem wil de VVD-fractie oplossen? Hoe dan? En hoe groot denkt u dat de invloed van Nederland überhaupt op het klimaat dan wel niet is?

Ik heb altijd begrepen dat als je je kinderen opvoedt, dat eigenlijk maar 5% of 10% terug te leiden is op wat je zelf doet. Het heeft mij er nooit van weerhouden om toch te proberen om ze op te voeden, al dan niet met succes. Dus dat is een antwoord op het laatste. Ik zou toch niet mijn handen ervan af willen trekken, dat als wij denken dat er een probleem is, dat wij ook degenen zijn die willen meehelpen om het op te lossen. Dus daar verschillen wij duidelijk over van mening.

De heer **DERCKSEN**: Dat weet ik niet, want ik vraag-

Ik laat u ook uitpraten, meneer Dercksen.

De **VOORZITTER**: Meneer Dercksen, even- Als mevrouw Van Ulzen het antwoord afmaakt, dan krijgt u de gelegenheid.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Het is een gevoelig onderwerp heb ik al aangegeven, uitpraten.

Even kijken. Ja, u zei verder, ja, ik vind het altijd lastig. Ik hou me eigenlijk verre van het shoppen in artikelen, verdragen en andere dingen wat ik u en anderen vaak hoor doen, omdat we eigenlijk alles kunnen vinden ergens wat we zelf willen geloven en horen. Dat is de reden waarom ik op dit soort, ik zou bijna toch wel zeggen, insinuaties- Het is uw werkelijkheid, daar heeft u alle recht op. Voor mij kan ik er niet zoveel mee op dit moment als het gaat over de klimaatdiscussie.

De heer **DERCKSEN**: Ik vraag simpel wat het probleem is en wat de oplossing zou kunnen zijn en hoe Nederland daaraan kan bijdragen. Het lijkt me een vrij eenvoudige vraag, maar ik krijg geen antwoord.

De **VOORZITTER**: Oké, dank u wel. De heer Bart.

De heer **BART**: Ik hoor mevrouw Van Ulzen twee dingen zeggen. Eerst dat ze het idee had dat alleen de VVD dit probleem echt wilde oplossen, het klimaatprobleem. En ook de opmerking 'straks gaan al die jaren voorbij zonder iets te doen'. Dat vond

ik zo grappig, omdat als er nou een partij is waarbij er zoveel jaren voorbij zijn gegaan, terwijl ze in de regering zitten en er niks is gedaan, dan is het wel de VVD. U begon uw betoog met uw verhaal over de rechter en dat u niet via de rechter- Het enige wat de rechter deed, was de VVD en een aantal andere partijen, die toen in het kabinet zaten, houden aan de belofte dat zij wat zouden doen aan de CO_2 -uitstoot van Nederland. Dat is toen niet gebeurd. Heeft u daar wellicht geen actieve herinnering aan dan? Want dat is waarom de rechter hier uiteindelijk een uitspraak over deed.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Nog even en u wenst mij een positie elders. Ik hoop dat we niet zover komen. Ja, lastig om de hele landelijke politiek hier na te spelen. Ik weet niet of het ook heel veel bijdraagt. Ik denk dat de VVD de bal bij uitstek heeft opgepakt. Zij zitten immers in regering na regering, omdat ze daartoe gekozen worden en wederom als grootste partij. Dus ik denk dat dat eigenlijk de beantwoording ongeveer is van wat de heer Bart bedoelt.

De heer **BART**: Dat was niet helemaal de beantwoording van mijn vraag, want mijn vraag was namelijk waarom u kritiek heeft op een rechter die de VVD simpelweg aan hun eigen beloftes houdt. Ik hoop toch dat wij u hier, als u instemt met de RES'en en dat plan is er, dat u zichzelf dan ook aan uw eigen beloftes gaat houden, los van de landelijke politiek. Maar daar zou u het ook moeten doen. Ik hoop dus dat u het hier ook doet.

Ja, dat is natuurlijk meer het kritiekpunt dat we onze democratie niet via een rechter uitspelen. Ik vind niet dat dit soort zaken door een rechter worden bepaald, maar daar zijn wij van in een volksdemocratie. En verder, natuurlijk houden wij ons aan onze toezeggingen.

De heer **DE DROOG**: Ik wilde nog even de blije hoop uitspreken dat ik hieruit mag opmaken dat de V voortaan ook als vaandeldrager van het kabinet voor het groene beleid gaat staan. Dank.

Ik wel, hoor. Graag.

De **VOORZITTER**: Opnieuw een constatering. Daar bent u het over eens. Dat lijkt mij een mooi moment om de aanvang van de lunch niet verder te tarten door nog heel indringend rond te kijken. Dan schors ik de vergadering en beginnen we vervolgens daarna met het woord aan JA21 te geven op dit onderwerp. Ik schors de vergadering tot 13.30 uur. Smakelijk eten.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering om 12:50 uur.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering om 13.30 uur.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik heropen onze statenbrede, voorbereidende vergadering. Wij zijn bezig met de bespreking van agendapunt 10, het statenvoorstel Regionale Energie Strategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley. Uw Staten is aan de eerste termijn bezig. Daarbij hebben de fracties van GroenLinks en de VVD al het woord gevoerd en is nu de beurt aan de fractie van JA21.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: We zijn hier vandaag bijeen om het te hebben over de RES Foodvalley en Amersfoort. Wij van JA21 kunnen hier helder en duidelijk over zijn: we zullen dit voorstel niet steunen. Zo helder en duidelijk is de provincie helaas niet als het gaat om het zichtbaar maken van de Regionale Energie Strategie. Dit, ondanks de in maart 2021 aangenomen motie van JA21 Maak de RES zichtbaar. In deze motie staat onder andere dat Gedeputeerde Staten zo snel mogelijk alle Utrechtse gemeenten moet benaderen voor de visualisatie van de zoekgebieden om de inwoners van de provincie Utrecht zo vroeg mogelijk in de planfase een eerlijk en realistisch beeld te geven van de visuele gevolgen van de plannen.

De heer **DE DROOG**: Ik begrijp dat de heer Fiscalini net ongeduldig is als wij om te weten waar het allemaal gaat gebeuren, maar volgens mij is het proces net even ietsje zorgvuldiger ingericht en zijn we daar gewoon nog niet.

Ik hoor geen vraag, voorzitter. Ik hoor geen vraag.

De **VOORZITTER**: Nee, maar dat is een constatering. Daar mag ook- U mag gewoon vervolgen. Dat is uw goed recht.

De heer **FISCALINI**: Dank u wel. We begrepen dat Gedeputeerde Staten de tools heeft aangeboden aan de gemeenten hiervoor en dat niet alle gemeenten hiervan gebruik hebben gemaakt. Voorzitter, normaal als er ergens gebouwd gaat worden of vaak als er ergens een zoekgebied is dat er ergens gebouwd gaat worden – al is het een gebouw of een flat – staat er vaak ergens een bord voor met 'dit is een mogelijke locatie voor deze flat of bebouwing'. Zoiets zouden wij ook graag willen zien bij de gebieden voor windturbines of zonneparken. Wij vinden dan ook dat er niet voldoende uitwerking is gegeven aan de motie Maak de RES zichtbaar. Wij zullen dan ook komen met de motie Maak RES zichtbaar 1.0. in deze motie vragen wij Gedeputeerde Staten nogmaals voor het goed zichtbaar maken van de verschillende RES-regio's door middel van visuals, maar ook pleiten wij voor het gemak en de toegankelijkheid hiervan. Voor JA21 is participatie van groot belang. Wij dan ook van mening dat het zichtbaar maken van de toekomstplannen zou kunnen helpen met de participatie.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M52 van het lid Fiscalini (JA21) inzake Maak RES zichtbaar 1.0.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- Er op 10 maart 2021 een Motie is aangenomen 'Maak RES Zichtbaar'
- Er op verschillende locaties, verdeeld over de gehele provincie Utrecht, plannen zijn voor de plaatsing van windturbines en de aanleg van zonneparken;
- De plaatsing van één of meerdere windturbines en/of de aanleg van een zonnepark veel gevolgen met zich meebrengen voor de (leef)omgeving;
- Nog niet alle inwoners van de provincie Utrecht een duidelijk beeld hebben van de gevolgen van de plaatsing van één of meerdere windturbines of de aanleg van een zonnepark;
- De primaire verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van de Utrechtse Regionale Energie Strategieën bij de gemeenten ligt, maar ook de provincie Utrecht wel degelijk een rol heeft in de RES-processen.

Overwegende dat:
- De Provincie verschillende tools aangeboden heeft aan de gemeenten maar dat deze tools nog niet door alle gemeenten zijn gebruikt.
- Het van belang is dat de inwoners van Utrecht een realistisch en eerlijk beeld krijgen van de gevolgen van de plaatsing van windturbines en de aanleg van zonneparken;
- Het visualiseren van de gevolgen van de plaatsing van windturbines en de aanleg van zonneparken kan helpen bij het creëren van een realistisch en eerlijk beeld bij de inwoners van de provincie Utrecht.
- GS zelf ook zei dat visualisaties vooral goed bruikbaar kunnen zijn voor activiteiten op het gebied van inwonerparticipatie bij de RES en een bijdrage kunnen leveren in de participatie processen.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:
- Hierin als provincie Utrecht haar regierol te pakken en alle gemeenten zo snel mogelijk te gaan benaderen voor de verdere visualisatie van de zoekgebieden.
- Deze visualisatie te plaatsen op haar eigen website of een nieuwe te maken website bv www.RES-Provincie-Utrecht.nl zodat deze visualisatie gemakkelijk toegankelijk is voor alle inwoners van de provincie Utrecht.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE DROOG**: Toch maar proberen een vraag te stellen. Ik begin met de constatering dat je een zoekgebied op een kaart kunt weergeven, maar volgens mij

zoekt de heer Fiscalini waar concreet de windmolens komen te staan en wil hij die gevisualiseerd hebben. Klopt dat beeld?

De heer **FISCALINI**: Deels. Wij zijn van mening dat ook al zijn er zoekgebieden en die staan inderdaad op een kaart, die zouden ook visueel gebracht kunnen worden. Die zijn tot nu toe niet echt goed toegankelijk voor alle inwoners in deze provincie. Wij vinden dat dat wel zo zou moeten zijn.

De heer **DE DROOG**: Wat bedoelt de heer Fiscalini precies met 'visualiseren'? Hoe ziet hij dat voor zich? Is dat gewoon een vlek op de kaart? Want dat stel ik me erbij voor, bij waar we nu staan. Of probeert hij hem ook 3D vorm te geven op manieren die we nog niet hebben uitgetekend?

In het verloop van het proces kan de visualisatie veranderen. Nu zou dat inderdaad een stip kunnen zijn of een kruisje waar eventueel een zonnepaneel zou kunnen komen of een windturbine. En in de toekomst, als er meer concrete plannen zijn, zou dat een visualisatie kunnen zijn van een windmolen in een weiland bijvoorbeeld.

De **VOORZITTER**: Ik stel vast dat de heer Fiscalini kan vervolgen met zijn betoog.

De heer **FISCALINI**: Verder hebben wij grote twijfels bij het participatietraject en het draagvlak onder de inwoners. Over het participatietraject is al veel gezegd in deze zaal. Alle partijen zijn het erover eens dat het belangrijk is, maar wij zien niet dat dit traject voldoende ingericht wordt en daarvoor moeten echter nog wel stappen worden gezet. Wij zien hier bijvoorbeeld een plaatje van de gemeente Utrecht. Ik had gevraagd om die te laten zien. Er zit in het statensysteem een heel mooi plaatje van de gemeente Utrecht. Dat gaat over de Regionale Energie Strategie. Daarop is te zien dat de windturbines die zijn afgetekend kleiner zijn dan de Domtoren als het gaat over het gebied Rijnenburg. Wij willen dan ook van de gedeputeerde weten of die vindt dat dit een goede weergave is van de werkelijkheid. Dit is maar een van de vele voorbeelden waarbij de inwoners van de provincie op het verkeerde been worden gezet. Maar, voorzitter, zelfs met al deze twijfelachtige methodes van de windturbinelobby wordt het draagvlak onder de inwoners steeds kleiner. Telkens zien we het verzet tegen de windturbines groeien.

De plannen voor de RES zijn eigenlijk veel te vaag om er als Provinciale Staten wat over te kunnen zeggen. Wat stellen wij nu precies vast? Er zijn ontzettend veel zoekgebieden, maar zelfs de zoekgebieden staan nog niet vast. Er kunnen nog zoekgebieden afvallen, maar er kunnen ook nog steeds zoekgebieden bij komen. De gedeputeerde stelt dat we verder moeten gaan, omdat de provincie zich als betrouwbare partner naar de gemeenten moet opstellen.

De heer **BART**: Ik begrijp, geloof ik, niet zo goed wat de heer Fiscalini nu precies wil, want we gaan het hier hebben over zoekgebieden, die dus nog niet concreet zijn tot één specifieke windmolen op één specifieke plaats, omdat er eerst nog meer participatie moet worden gedaan. Daar zijn we het, volgens mij, met zijn allen over eens. Dus zegt u, ja, ik wil meer participatie voordat ik ergens over kan beslissen, maar tegelijkertijd zegt u, ja, maar ik wil dat het ook meer concreet is voordat ik erover kan beslissen. Die twee kunnen niet allebei. Volgens mij, we moeten eerst de kaders hier afspreken en dan kunnen we daarna verder kijken naar de participatie en kijken of het daadwerkelijk een concreet project kan worden. Maar u gaat nu eigenlijk al voorbij al die stappen die we nog moeten zetten. Waarom doet u dat?

Wij vinden het van groot belang dat de inwoners van de provincie Utrecht weten wat er komt. De gemeenten hebben een plan vastgesteld, die we nu moeten gaan goedkeuren. Dat is de RES 1.0. Wij zien dat er in een aantal gemeenten nog niet het draagvlak voor is en dat de schil om participatie er ook nog niet is geweest. Het is voor ons van groot belang daar daarom iedereen wat er gaat komen en dat ze er ook hun zegje over hebben kunnen doen.

Naast dat wij vinden dat de RES vooral zichtbaar en visueel moet zijn, heeft het plaatsen van windturbines mogelijk effect op de gezondheid van de mens. Het RIVM heeft al aangegeven dat er een aanvullend onderzoek nodig is naar de gezondheidseffecten van windturbines. De motie van 15 juni 2021 verzoekt de regering op korte termijn een onafhankelijk onderzoek te laten uitvoeren naar de effecten van verschillende afstandsnormen op de gezondheid en kwaliteiten van de omwonenden en dit resultaat van het onderzoek mee te nemen in het verder concretiseren van de RES. Hoe kijkt de gedeputeerde hier tegenaan? En lopen wij met het vaststellen van de RES niet op de zaken vooruit?

Dit is dan ook een mooi bruggetje naar de motie van de SGP Gezondheid inwoners voorop, die wij mede zullen indienen. Daarnaast zullen wij samen met nog enkele andere partijen de motie

Stop het gebruik van zonnepanelen geproduceerd met dwangarbeid indienen, waarin wij onder andere oproepen dat Gedeputeerde Staten zich inspant om de dwangarbeid in de productieketen te voorkomen en zich uit te spreken het onacceptabel te vinden dat voor de opwek van duurzame energie in de provincie Utrecht gebruik wordt gemaakt van zonnepanelen waarbij op enigerlei wijze sprake is van dwangarbeid. Dank u wel, voorzitter.

De heer **BART**: U had het net nog over gezondheid. Ik denk dat we dat allemaal een belangrijk thema vinden. Zoals ik net al aangaf, leven armere mensen hier zes jaar korter, vijftien jaar korter in gezondheid. U had het ook over de weerstand die er is. De weerstand die er is tegen windmolens en daarmee de energietransitie vertraagt en daarmee leidt tot meer gezondheidsschade, komt ook deels doordat een aantal partijen continu blijven hameren op desinformatie rond die gezondheid. Er zijn inmiddels twee volledige onderzoeken van het RIVM – een in 2017, een is vorig jaar nog eens herhaald – die laten zien dat er geen significante gezondheidsrisico's zijn aan windmolens als het gaat om de afstandsnormen die we nu hebben. Daarbij wordt wel aangegeven dat wat daarbij heel belangrijk is, dat op het moment dat mensen minder hebben kunnen participeren, dat ze dan meer gezondheidsklachten ervaren. Dat is niet hetzelfde als gezondheidsklachten door windmolens, maar door het proces. Het proces proberen we hier goed in te richten. Maar het gaat niet helpen in dat proces als we voor de zoveelste keer een nieuw onderzoek gaan doen zonder daadwerkelijk verder te komen met onze behandeling van deze RES'en. Waarom blijft u dan toch, als er twee zulke duidelijke onderzoeken liggen toch opnieuw vragen om een nieuw onderzoek. Dat lijkt een beetje als op wat we doen met stikstof: we vragen nog een zesde onderzoek aan, terwijl we allang weten wat het probleem is en wat de oplossingen zijn.

Voorzitter, ik vraag niet om dit onderzoek. Het RIVM heeft zelf aangegeven dat het nog aanvullend onderzoek nodig heeft naar de gezondheidseffecten van windturbines.

De **VOORZITTER**: Goed. Voldoende ook. U bent aan het einde ook van uw termijn. Dank u wel, meneer Fiscalini.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Dank u dat ik nu mijn maiden-moment heb.

Ja, de gemeente Vijfheerenlanden, daar begin ik maar eens mee. Die ligt mij na aan het hart. Niet alleen omdat ik er met heel veel plezier woon, maar ook omdat het een prachtige gemeente is met rivieren, uiterwaarden, een prachtig landschap, Natura 2000, stilgebieden, historie van de dorpen en kernen die er zijn. Ik wandel er met veel plezier, ik fiets er veel. En nodig u allen uit om dat ook eens te doen en om ervan te genieten. In de eerste weken van mijn statenlidmaatschap heb ik veel gesprekken gevoerd met collega-statenleden, gedeputeerden, oud-statenleden, leden van gemeenteraden en colleges. Het waren allemaal fijne gesprekken over wie je bent en wat je drijft om dit werk te gaan doen. Wat een inzet, tijd, energie en maatschappelijke betrokkenheid vooral heb ik gemerkt. Dat wordt hier allemaal gegeven. Ik kreeg natuurlijk ook adviezen mee. Een van u zal ik aanduiden als een wijze leermeester. Die gaf mij een les mee die hij zelf ook ooit kreeg toen hij met een enorme stapel papierwerk richting een vergadering liep. Hij zag het eigenlijk niet zo zitten om het woord te gaan voeren. Een oudere collega zei toen tegen hem 'je hoeft geen expert te zijn op een bepaald onderwerp, je bent volksvertegenwoordiger. Je zit hier omdat je bent gekozen en om de stemmen van de mensen om je heen te laten klinken'. Dat vond ik naast alle andere waardevolle adviezen er eentje die ik hier wil delen en zeker ook ter harte neem.

Welke stemmen wil ik dan door laten klinken? De stem van de kinderen. De stem van de jongeren. De stem van de mensen in dorpen en kernen. De stemmen van hen die ze niet zo luid laten klinken, maar die wel gehoord mogen worden. Ik wil graag de uitdaging aangaan om niet alleen te horen, maar vooral te luisteren. Niet alleen te kijken, maar vooral te zien, af te wegen en te verwoorden. De verbinding te zoeken, te werken vanuit vertrouwen. En dat dat aan mij gegeven is, en ook aan ons allemaal als volksvertegenwoordigers. Want alleen met elkaar kunnen we het hoofd bieden aan de grote opgave waar we nu voor staan, zoals wonen en werken, verkeer, klimaat en energie – we merken het met elkaar wat een grote opgave dat is – veiligheid. Dat even om te beginnen en omdat ik dat nu mag doen, vond ik het fijn om dat met u te delen.

Dan over de RES. Ja, we staan met elkaar, ook met gemeenten, netbeheerders, waterschappen, voor keuzes in een traject van samenwerking aan Regionale Energie Strategieën. In

de RES wordt invulling gegeven aan doelstellingen uit het Klimaatakkoord. De focus ligt op warmte, warmtetransitie van gebouwde omgeving, opwek van hernieuwbare elektriciteit en de daarvoor benodigde infrastructuur. De RES is een strategische verkenning. Het doel daarvan de aarde goed door te geven aan toekomstige generaties. Dat is onze drijfveer als CDA. Deze hoor ik ook bij heel veel fracties terug. Het is een gedeelde drijfveer. Dat is, denk ik, heel mooi om dat te merken.

We willen drie aandachtspunten noemen bij dit proces en bij de RES'en. Ik moet zeggen dat ik wel ook een dilemma ervaar. Enerzijds dus om het doel te bereiken waar we met elkaar voor staan en anderzijds om de stem van de inwoners wel voldoende te laten horen en te horen.

We zijn als CDA voorstander van een zorgvuldige besluitvorming. Daarom vraag ik ook aandacht voor het draagvlak onder de inwoners. We constateren een enorme verscheidenheid in de gemeenten. Ons bereiken veel geluiden vanuit raadsleden en inwoners van een gemeente dat zij zich niet gehoord of onvoldoende meegenomen voelen. En ook het feit dat het raadplegen van inwoners in coronatijd een extra uitdaging is, speelt daarbij wellicht mee. We hebben daar ook rekening mee te houden. Ik zie dus het belang van het betrekken van degenen waar het uiteindelijk om gaat bij deze processen. En niet na de besluitvorming, maar tijdens en voordat er besluiten genomen worden. Dus belangrijk om naar de stemmen van de inwoners te luisteren. Met elkaar en met hen zoeken naar bijvoorbeeld de beste plekken en omwonenden actief daarbij te betrekken. Alleen dit heeft de toekomst, want zo maken we samen deel uit van de klimaatoplossing. Daarom pleit ik ervoor om aantoonbaar lokaal draagvlak te bevorderen en te doen meewegen bij het gebruik en bij het verdere proces en deze uitdaging met elkaar aan te gaan. Ik vraag GS hoe ze dit meegenomen zou kunnen zien, of ze dat zou willen doen.

Daarnaast en aanvullend op dit punt. Ik hoorde daarnet ook al iets over in ieder geval de stem van de jongeren. Laten we die ook vooral betrekken in dit proces en henzelf de ruimte geven om hun stem te laten horen en misschien daar ook scholen voor voortgezet onderwijs bij te betrekken. Ze zouden goed mee kunnen denken bijvoorbeeld over innovatieve oplossingen voor zon, wind, warmteopslag en andere alternatieven. Het gaat immers over hun toekomst. We hebben daar inderdaad ook een motie voor geschreven. En nog wel aanvullend de vraag hoe GS ook denkt om hen in dit proces een plek te geven.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M53 van het lid Bikker (CDA) inzake Draagvlak en jeugd.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Overwegende dat:
- De RES Amersfoort en RES Foodvalley voorliggen ter besluitvorming aan Provinciale staten;
- Dat partijen zich ervan vergewissen dat draagvlak onder de inwoners van evident belang is voor de voortgang van de RES'en;
- Veel inwoners zich niet of onvoldoende gehoord voelen en dat de corona-tijd daar mogelijk debet aan is;
- We een gezonde leefomgeving voor nu en voor de toekomst nastreven; We daar aandacht voor vragen in de vormgeving van het vervolg van het (besluitvormings)proces.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:
- Zich er actief voor in te zetten om het draagvlak te vergroten en naar wegen te zoeken om hieraan uitdrukking te geven;
- Gemeenten daarop te attenderen en hen daarbij te ondersteunen;
- Ook jongeren een plaats te geven in het vervolg en hun (innovatieve) ideeën mee te nemen;
- In de afwegingen van besluiten aan te geven op welke wijze dit is meegewogen en heeft vorm gekregen;
- PS hierover regelmatig te informeren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **BIKKER**: Het tweede punt is dat we vinden dat er aandacht moet zijn voor de ruimtelijke kwaliteit en het karakter van ons landschap: het open landschap, rust- en stilgebieden die we willen beschermen en bewaken. Dan gaat het over de provinciale dimensie ook. Dus de provincie is er ook om de samenhang te beschouwen, bijvoorbeeld over de grensgebieden van gemeenten en RES'en. In de commissievergadering hebben we ook gevraagd om visualisatie, van wat gebeurt er nou eigenlijk als wij de RES'en volgen. En dan een soort vogelvlucht, misschien wel inderdaad in een beeldvorm. Dus alsof er een drone over het landschap gaat. En dan kijken, wat heeft dit nou voor betekenis. Gewoon om inzicht te krijgen en om daarover goede informatie te kunnen geven aan de politici, maar zeker ook aan de inwoners. Iets over die provinciale dimensie is ook in een motie verwoord, zoals u misschien heeft kunnen zien. En aan GS de vraag in hoeverre dit misschien mogelijk zou zijn.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M54 van het lid Bikker (CDA) inzake Provincie dimensie in beeld.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Overwegende dat:
- De RES Amersfoort en RES Foodvalley voorliggen ter besluitvorming aan Provinciale staten;
- Dat partijen zich inzetten voor het behoud van de landschappelijke kwaliteiten en natuurwaarden, waaronder het open weidelandschap;
- Dat in de RES'en grensoverschrijdende kwesties aan de orde zijn;
- Dat GS daarin een rol zou kunnen vervullen;
- We daar aandacht voor vragen in de vormgeving van het vervolg van het (besluitvormings)proces;

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:
- De plannen die gemeentelijke-, RES- en provinciegrenzen overschrijden, met behulp van beeldmateriaal te visualiseren;
- Een bemiddelende en coördinerende rol te vervullen bij de uitwerking van plannen met gemeentegrens overstijgende implicaties op natuur- en landschapswaarden of potentiële hinder voor omwonenden;
- Bij verdere uitwerking de samenhang van de planvorming en de voortgang van het proces te borgen en te monitoren;
- PS daarover te informeren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **BIKKER**: Ten derde aandacht voor ook een stukje gezondheid. Dus gezondheidsaspecten meewegen in de besluitvorming vinden wij heel erg belangrijk. En dan gaat het ook over het RIVM, die een expertisecentrum heeft opgericht. Dat goed volgen, wat gebeurt daar en dit meenemen in de rest van het besluitvormingsproces vinden wij heel belangrijk. We vragen ook de gedeputeerde hoe hij dat voor zich ziet.

Goed, voor het proces nog even. GS heeft natuurlijk eigen bevoegdheden om te ondersteunen, bij te dragen, te coördineren in dit hele proces. Wij willen het accent in ieder geval wel leggen op gezamenlijk. Dus echt gezamenlijk met de andere partijen doen, gezamenlijk realiseren.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A49 van het lid Bikker (CDA) inzake RES.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Overwegende dat:
- De RES Amersfoort en RES Foodvalley voorliggen ter besluitvorming aan Provinciale staten;
- Dat de besluitvorming van alle stakeholders zijn beloop heeft volgens de tijdlijnen van het Klimaatakkoord;
- Daarin de samenwerking tussen de stakeholders een belangrijke component in het geheel is.

Beslispunt 3
3. GS op te dragen om in overleg met de regionale partners de uitwerking en realisatie van de RES'en vorm te geven, te bewaken en te faciliteren binnen de kaders van de Omgevingsvisie, (interim)Omgevingsverordening en de tijdslijnen van het Klimaatakkoord;

als volgt te wijzigen:

3. GS op te dragen om in overleg met de regionale partners de uitwerking en gezamenlijke realisatie van de RES'en vorm te geven, te bewaken en te faciliteren binnen de kaders van de Omgevingsvisie, (interim)Omgevingsverordening en de tijdslijnen van het Klimaatakkoord;

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **BIKKER**: Ten tweede willen we vragen inderdaad om als GS de tussenbalans opmaakt om dan deze punten ook mee te nemen. Dus dan gaat het over dat aantoonbaar lokale draagvlak, de gezondheid en die landschappelijke kwaliteiten en hoe dat past bij de besluiten. Of GS daar ook in dat overzicht in ieder geval rekening mee wil houden.
Een heel pleidooi. Een van de kernen, denk ik, is ook wel echt de jeugd, laten we die erbij betrekken. Laten we een stem geven ook als het gaat over energietransitie. Ik dank u allemaal heel hartelijk.

De **VOORZITTER**: Dank en complimenten voor uw maidenspeech. Mooi. Ik ben wat coulant geweest met de spreektijd voor het CDA, dat was al verstreken. Maar uw maidenspeech was zo mooi dat we- Die krijgt u als spreektijd gratis. Dank.

De heer **FISCALINI**: Voorzitter.

De **VOORZITTER**: Wil iemand- We hebben een goede gewoonte om degene die een maidenspeech houdt niet te interrumperen, meneer Fiscalini. Dus u wil dat wel gaan doen, denk ik?

De heer **FISCALINI**: Mogen we dus achteraf ook niks vragen?

De **VOORZITTER**: Als mevrouw Bikker dat goedvindt, dan sta ik dat als voorzitter natuurlijk toe. Maar zij heeft het recht om- Meneer Fiscalini mag u een vraag stellen, mevrouw Bikker?

Mevrouw **BIKKER**: Als het één vraag is.

De **VOORZITTER**: U gaat zelf over het antwoord. Dat scheelt.

De heer **FISCALINI**: Dan vraag ik dat zelf aan mevrouw Bikker in de pauze. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dat is ook uitstekend.

Mevrouw **BIKKER**: Dank u.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Ik kijk even terug naar een commissiedebat en ik kijk terug op eigenlijk best een mooi commissiedebat, waarbij ik denk dat we inhoudelijk gesproken hebben met elkaar, veel verkend hebben. Ik kijk met plezier terug naar dat moment. Dat ik ook denk, nou ja, volgens mij hadden we het ergens over. En om even voor de heer Dercksen toch even wat dingen te herhalen, want dat debat duurt natuurlijk al enige tijd. Maar misschien moet zijn geheugen opgefrist worden.

De aarde warmt op. Het klimaat verandert. Dat komt als gevolg van de toename van broeikasgassen, die toenemen als gevolg van onze menselijke activiteit. Daar willen we op ingrijpen, we willen samen zorgen dat het voorkomen wordt. Daarom hebben we internationaal afspraken gemaakt. Daar is in Nederland een akkoord voor afgesloten. Daarbinnen hebben we afgesproken dat wij 35 terawatt op land gaan realiseren. Daarbinnen zijn allerlei RES'en. Daar zijn twee RES'en op dit moment bij ons hier in de Staten die voorliggen, waarbij we gaan kijken hoe we dat gaan uitrollen. Dus om de bigger picture even te schetsen voor u, dat is ongeveer waar we staan.

De **VOORZITTER**: Meneer Dercksen, u wordt rechtstreeks aangesproken. Ga uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Ja, maar de oorzaak is natuurlijk een mens en CO_2. Dat is een soort duivel in de religie van de heer De Droog. Maar nu door die elektrificatie ontstaat er wat anders. SF_6, zwavelhexafluoride is in negen jaar met 50% toegenomen. Dat is een broeikasgas. Een broeikasgas dat 24.000 keer sterker is dan CO_2. Als je dat dan uitrekent zitten we door die elektrificatie van u op 200 ppm als je het vergelijk met CO_2 . Dat is de helft van de CO_2. Als we nog zo doorgaan twee decennia is het broeikasgas van zwavelhexafluoride veel groter dan dat van CO_2. Als u zegt 'de vervuiler betaalt', we moeten stoppen met die elektrificatie, want dan gaat het klimaat veranderen en dan gaan we allemaal dood.

De **VOORZITTER**: Goed. Ik herinner ook maar even aan wat eerder gezegd is ook vanuit uw Staten om het toch vooral een beetje bij onze RES te houden

De heer **DE DROOG**: Dat gaan we zeker doen, voorzitter. Ik zal erop antwoorden dat ik de moties en amendementen van de heer Dercksen hierop graag tegemoet zie. Dan kunnen we daar samen een keer over doordenken. Maar nu ga ik me richten op de RES.

De heer **DERCKSEN**: Ik wil graag een inhoudelijke reactie op het feit dat broeikasgassen van SF_6 veel sterker zijn dan CO_2, dat dat explosief stijgt, verdubbelt binnen nog eens een keer tien jaar en daarmee een veel groter effect heeft dan CO_2. Dat komt omdat we elektrificeren. En dat komt omdat dat gas verboden is behalve in jullie hobby's.

De **VOORZITTER**: Meneer Dercksen, de vraag is helder. De heer De Droog gaat over het antwoord. Dat gaat hij nu geven en daarna vervolgt hij zijn betoog.

De heer **DE DROOG**: Ja, hoor, precies. En ik vind het interessant dat de heer Dercksen het iedere keer weer weet te framen dat we het hebben over CO_2 alleen en dat het gaat over broeikasgassen in het algemeen. Het gaat over CO_2 en CO_2-equivalenten. En daar zijn we met zijn allen heel zorgvuldig naar aan het kijken om- Uiteindelijk moeten we met elkaar inderdaad in de gaten houden dat alles gaat voldoen aan een klimaatneutrale toekomst. Zo simpel is het. En daar hebben we nog een heleboel voor te doen, meneer Dercksen.

Dus ik ben heel blij dat de bestuurders in ieder geval van Amersfoort en Foodvalley nu met twee mooie voorstellen zijn gekomen, waar wij ook deel van uit maken, van de RES'en. Ik wil me eigenlijk vooral beperken tot een aantal contextuele dingen waar ik wat moties bij had liggen nog naar aanleiding van de commissie.

De eerste is al ingediend door GroenLinks. Er zit een zorg in dat wij- Als je het nu ziet, er zit veel spanning op de uitwerking ervan met name als het gaat om de windturbines. Dus er zit een redelijke kans in dat die steeds verder naar achteren zullen schuiven. En om die zorg in ieder geval weg te nemen, vinden we het belangrijk om onze gedeputeerde te vragen om aan die RES-tafel een rol te spelen voor een zorgvuldige mix van wind en zon in de uiteindelijke uitwerking daarvan, zodat we in ieder geval ook duidelijk maken dat wij het belangrijk vinden dat die mix daar is. Die motie is ingediend.

Dan heb ik een aantal van onszelf. Even kijken. Wij zeggen ook, wij als provincie, wat voor rol hebben we nou eigenlijk? Een rol op het gebied van de ruimtelijke kwaliteit of van de omgevingskwaliteit. Daar hebben we met elkaar voor de Omgevingswet al over gesproken. We zouden graag zien dat dat niet alleen bekeken wordt vanuit het verleden naar de toekomst, maar dat we ook zeggen, laat ons nou eens inspireren door wat de ruimtelijke kwaliteit in de toekomst zou kunnen bieden. Hoe zou dat eruit kunnen zien? Zoals ik in de commissie al zei, pak het voorbeeld van een windbos. In plaats van dat je een windmolen in een bos plaatst, kun je ook een bos om een windmolen plaatsen. Misschien biedt dat heel nieuwe visies en uitgangspunten op hoe onze toekomst eruit zou kunnen zien. Laten we niet alleen denken in termen van dat het slechter is, maar kijken hoe we de volledige omgevingskwaliteit met elkaar kunnen verbeteren. Dat is bij uitstek een rol die wij als provincie kunnen spelen. En waar ik een motie graag voor indien om te kijken of we die ook kunnen meepakken ter inspiratie voor de andere bestuurders.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M55 van het lid De Droog (D66) inzake Benut kansen voor energietransitie vanuit toekomstige omgevingskwaliteit.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- De RES'en in een fase komen waarin ruimtelijke uitwerking steeds belangrijker wordt.
- Ruimtelijke kwaliteit een specialisme van de provincie is.
- Energietransitie nu vaak bekeken wordt als een verandering ten opzichte van de bestaande omgevingskwaliteit.

Overwegende dat:
- Energie ook kansen biedt voor nieuwe typen landschappen, zoals energietuinen, windbossen of zonne-fruitgaarden.
- Een creatieve blik vanuit de toekomst bij kan dragen aan het draagvlak voor de energietransitie
- Een integrale, gebiedsgerichte blik kansen biedt om meerdere provinciale kerndoelen te bundelen en de energietransitie zo ook als hefboom te benutten.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:
In de verdere uitwerking van de RES'en een proactieve rol te spelen door:
- Betrokken partijen inspiratie te bieden door creatieve beelden op te halen, samen te brengen en te delen (bijvoorbeeld in de vorm van een prijsvraag, expositie, publicaties)
- Gemeenten te ondersteunen door perspectief te bieden via integrale, gebiedsgerichte aanpakken gericht op meerdere kerndoelen van de provincie (bijvoorbeeld via programma's bodem/water/stikstof/circulair/bossenstrategie).
- Advies op het gebied van ruimtelijke kwaliteit én financiële kennis/creativiteit beschikbaar te stellen aan bestuurders in de RES en aan deelnemers van participatietrajecten bij het uitwerken van plannen.
- Zorg te dragen dat ons ruimtelijk instrumentarium niet belemmerend werkt in creatieve voorstellen waarin meervoudig ruimtegebruik de omgevingskwaliteit verbetert.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE DROOG**: Dan de vraag, als wij met veel ambitie en vaart aan een energietransitie beginnen, dan bestaat de kans natuurlijk ook dat we overhaast misschien wel allerlei dingen meepakken en daarmee soms mooie briljantjes om ons heen missen. En we kunnen zeggen, we willen zo snel mogelijk overal die zonneweides hebben liggen en de windmolens hebben staan en dat we dan zo goedkoop mogelijk inkopen en de kans net even missen om de andere dingen die wij belangrijk vinden – zoals bijvoorbeeld een circulaire toekomst – misschien net even missen. Ik zeg niet dat we meteen alles circulair moeten maken, want daar geloof ik niet in dat dat meteen haalbaar

is. Het liefst wil ik het wel, gaat niet gebeuren. Maar ik zou de gedeputeerde willen vragen, kunt u ervoor zorgen dat u het er in ieder geval met de bestuurders over heeft om dit soort innovaties in ieder geval een kans te geven in de uitwerking en met elkaar zorgvuldig te zijn dat we dat wel meepakken, terwijl we vaart maken in de energietransitie. Ook daar heb ik een motie voor liggen en die dien ik hierbij in.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M56 van het lid De Droog (D66) inzake oog voor andere ambities en innovaties bij uitvoering van de regionale energiestrategieën.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- De regionale energiestrategieën na vaststelling van RES 1.0 een stap dichterbij daadwerkelijke uitvoering komen.
- De energietransitie, naast van de doelstelling om tot voldoende energie-opwek en concrete locaties te komen, niet los staat van andere ambities die we als provincie hebben, zoals circulariteit en fair trade.

Overwegende dat:
- De wens tot vaart maken met een (betaalbare) energietransitie kan betekenen dat er onvoldoende oog is voor andere ambities of dat dit in de uitvoering ongunstig uitpakt voor kansrijke, maar duurdere, innovatieve doorontwikkelingen binnen de kaders van de RES.
- Grote transities, zoals de energietransitie, gepaard gaan met veel kansen voor innovatie, die dan wel ruimte en een eerlijke kans moeten krijgen om te ontwikkelen

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:
- Met de RES-partners samen te werken aan een helder overzicht van overige ambities die de energietransitie kunnen raken (zoals fair trade, betrokkenheid van lokale bedrijven, transitie naar circulair, mensenrechten e.d.);
- Met de RES-partners te overleggen op welke wijze innovaties voldoende kansen krijgen in de energietransitie;
- Te verkennen of, hoe en in hoeverre de provincie een rol kan spelen om de onrendabele top te financieren voor (pilots met) kansrijke innovaties die onze andere maatschappelijke opgaven raken, bijvoorbeeld op het gebied van de transitie naar een circulaire samenleving.
- PS hier uiterlijk bij de kadernota 2023-2026 over te informeren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE DROOG**: Tot slot, veel gaat vandaag over de opwekkant. Er zit natuurlijk ook voor een deel al besparing in die energiestrategieën. Maar we zouden ook graag aandacht willen vragen voor de kant van het netwerk en dan met name de distributie en de opslag daarbinnen en met name de kansen die er liggen op het gebied van de decentrale netwerken, omdat dat er ook voor gaat zorgen dat de netwerken niet overbelast worden. En daarmee dus op een efficiëntere wijze aan onze energietransitie kunnen werken. Daarvoor dien ik samen met de VVD een motie in om te vragen of wij als provincie in ieder geval het initiatief naar ons toe kunnen trekken om met een strategie te komen die voorziet in hoe wij decentrale netwerken, opslag en distributie op een goede manier kunnen gaan vormgeven en daarmee dus een efficiëntere energietransitie voor elkaar kunnen krijgen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M57 van de leden De Droog (D66) en Van Ulzen (VVD) inzake Belang van decentrale netwerken, opslag en distributie.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Overwegen dat:
- De plannen van de Utrechtse RES-regio's een grote impact zullen hebben op de netinfrastructuur;
- De huidige benadering van het net niet alleen forse investeringen vraagt, het gaat ook voor 2030 uit van een centrale netinfrastructuur;
- Het voor de hand ligt dat in 2030 decentrale netwerken rond zon/wind-opwekking met batterijvoorzieningen en 'smart grids' (op gelijkstroom) serieuze opties zijn;
- Decentrale netwerken op buurt-, wijk- en stadsniveau een belangrijke ontlasting van het centrale netwerk kunnen betekenen.

Voorts van mening zijnde dat:
- Kostenefficiëntie een belangrijke overweging is voor de kostenbeheersing, hetgeen van invloed is op het draagvlak voor energietransitie bij netbeheerders, inwoners en bedrijven;
- Decentrale netwerken een impuls geven aan batterij-innovaties en op zichzelf staande systemen zoals bv. nieuwbouw op gelijkstroomnetwerk;
- Het kansen biedt op hoofdlijnen te doordenken wat mogelijk is om aan de centrale netvoorziening decentrale netwerken te koppelen;
- Er behoefte is aan een aanvullend plan voor een centrale netinfrastructuur met decentrale netwerken.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:
- Met de netbeheerder(s) en andere relevante partijen voor eind 2021 de mogelijkheden van decentrale netwerken, al dan niet gekoppeld aan het centrale netwerk, te verkennen;
- Een opslag- en distributiestrategie op te stellen en daarop vooruitlopend ultimo 2021 een informatiebijeenkomst voor PS te organiseren over opslag en distributie en de rol die de verschillende maatschappelijke partners daarin (kunnen) oppakken.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE DROOG**: Dat eigenlijk voor nu. U hoort al, het zijn vooral contextuele dingen die wij als provincie in onze provinciale rol mee kunnen pakken in de energiestrategie. Ik denk dat wij overigens ook aan de U16, die nog moet gaan komen – want dit zijn natuurlijk vrij algemene moties en oproepen- Ik kijk er eigenlijk gewoon naar uit. Volgens mij, hebben wij een paar mooie voorstellen nu liggen en is het vooral zorgen dat we in de fase gaan komen, waarbij we eindelijk met heel concrete ruimtelijke plannen gaan komen en de energietransitie vorm kunnen gaan geven. Want, zoals en iedere keer zeggen, het klimaat wacht niet. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Vorige maand was ik als statenlid te gast op een middelbare school in Bilthoven. In een themaweek over het klimaat hadden leerlingen kunstwerkjes verwerkt in een filmpje en dat voorzien van hun visie op de toekomst. Ik schrok van hun commentaren. De urgentie, en bij sommigen ook de wanhoop, was voelbaar. Zo waren twee vijftienjarige jongens overtuigd dat onze aarde niet meer te redden is van de klimaatcrisis. We moeten alles proberen wat we kunnen, maar veel vertrouwen dat het goed zou komen, nee, dat hadden ze niet. Het is al te ver, zeiden ze. Die woorden dreunen nog na in mijn hoofd. De jeugd heeft toch de toekomst? Wat als ze die zelf niet meer zien?

De klimaatcrisis staart ons in de ogen. Het wetenschappelijke bewijs en de voorspellingen zijn er volop. Maar om de een of andere reden sluiten we ons ervoor af, is de dreiging zo groot dat ontkennen en bagatelliseren makkelijker is dan doorpakken om het tij te keren. Want onze fractie is ervan overtuigd dat we het tij kunnen keren. Het is nog niet te ver. De Regionale Energie Strategieën

van Amersfoort en Foodvalley zijn aangekomen in fase 1.0. 'We willen onze regio leefbaar houden voor deze en volgende generaties' en 'het is belangrijk dat we vaart gaan maken', lezen we in de RES Amersfoort. Als we zo doorgaan, ligt onze regio straks aan zee. Dat betekent niet afwachten, doorschuiven of naar anderen kijken, maar actie ondernemen, zegt Foodvalley. Mooie woorden. De Partij van de Arbeid hoopt dat de daden snel volgen. Wel onderschrijven we de ambities van beide RES'en volledig en we voelen veel energie opborrelen bij het bod dat beide regio's neerleggen. We vinden het een eer dat de Provinciale Staten van Utrecht als partner in deze regio's mag mee besluiten.

Toch schijnt niet alleen de zon. Er zijn ook zorgen. Zorgen over het tempo. Liggen we wel op koers? Gaan we onze ambities halen? Wanneer verschijnen de eerste windmolens en zonnevelden op plekken die nu nog zoeklocaties? Zijn. En is dat snel genoeg om onze energiedoelstellingen te halen? Ook groeit het verzet tegen met name windmolens naarmate plannen concreter worden. Er is onrust over de impact van windmolens op de gezondheid. Het RIVM en de GGD's werken sinds kort samen in het Expertisepunt Windenergie en Gezondheid, dat de gezondheidsschade door windturbines registreert en onderzoekt. Uit recent onderzoek blijkt dat de overgang van fossiele brandstoffen naar energie uit zon en wind een aanzienlijke gezondheidswinst oplevert. Desondanks kunnen windmolens wel degelijk geluidshinder veroorzaken, wat weer leidt tot stress en uiteindelijk tot allerlei klachten bij omwonenden. Die klachten moeten serieus genomen worden, zoveel mogelijk voorkomen en waar nodig worden aangepakt.

Gelukkig zijn er ook mensen die niet met de hakken in het zand staan, maar die positief meedenken om de doelen te halen. Ik las een mooi verhaal over Else en Remy. Geen sprookje over een Disney-prinses uit Frozen of een jongen die alleen op de wereld is, maar twee jonge mensen uit onze provincie die juist voorstander zijn van windmolens. Ze begrijpen de zorgen, maar constateren dat die niet opwegen tegen de voordelen die windmolens opleveren. We moeten iets doen en als niemand ze wil, dan komen ze nergens. Dus zet ze dan maar voor mijn deur, want er moet wat gebeuren, las ik. Het gaat wel om onze toekomst. Over vijftig jaar zijn wij er nog en de meeste tegenstanders niet meer.

Wat betreft de participatie tot nu toe bereiken ons uiteenlopende berichten. Waar sommige gemeenten veel investeren in voorlichting en aandachtig luisteren naar hun inwoners lijken andere zich er zich met een jantje-van-leiden vanaf te maken. Wij roepen alle deelnemende gemeenten op om vol in te blijven zetten op participatie, want zonder draagvlak komen we er niet. Die participatie gaat verder dan vooraf meepraten. Mede-eigenaar zijn en financieel profiteren van opbrengsten van zonnevelden en windmolens is essentieel voor draagvlak. De Partij van de Arbeid is blij dat de beide RES'en inzetten op 50% lokaal eigendom. Want voor draagvlak is het belangrijk dat de wind en de zon ook in positieve zin voelbaar worden in de portemonnee.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Mevrouw Lejeune vindt het belangrijk dat 50% lokaal eigendom is. Wat verstaat zij onder 'lokaal eigendom'?

Ik sta er hetzelfde in als wat in de RES'en wordt beschreven, dat dus zowel omwonenden als bedrijven mede-eigenaar zijn van windmolens dan wel zonnevelden en dus ook meeprofiteren in de opbrengst daarvan. Is dat een duidelijk antwoord?

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Nog een verduidelijkingsvraag. Kan dat ook betekenen dat één of twee bedrijven met vermogen daar dus alleen van kunnen profiteren? Of is daar ook nog een bepaald percentage van draagvlak aan verbonden?

Het lijkt me niet dat dat dan heel lokale bedrijven zijn. Als er lokale bedrijven zijn die willen investeren in duurzame energie in hun eigen omgeving is dat een ander verhaal dan wanneer er één heel groot bedrijf is die de hele provincie Utrecht vol zou zetten met windmolens. Want nee, dat zou ik niet willen definiëren als lokaal eigendom. Ik snap uw zorg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Het gaat mij niet om de provincie. Het gaat mij om windprojecten gewoon op lokale schaal. Als er twee windmolens geplaatst worden ergens bijvoorbeeld kan het dan in uw geval voldoende zijn als 50% lokaal eigendom bij één ondernemer zit?

Ja, dat zou voor twee windmolens best voldoende kunnen zijn. Maar ik moet zeggen, ik snap waar u op aanstuurt. We willen natuurlijk vooral dat de inwoners en ook alle inwoners – dus niet alleen de inwoners die een flinke spaarrekening hebben – kunnen participeren. Dat is wel de situatie waar je gewoon het liefst zo ver mogelijk naartoe zou willen. Dus als u mij persoonlijk zou laten kiezen tussen één bedrijf die twee windmolens neerzet of een hele wijk waar iedereen één of enkele duizenden euro's inlegt in een fonds om daar direct van mee te profiteren, zou ik zeker kiezen voor dat laatste.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, mag ik een vraag stellen over dat lokale eigendom? Ja, ik begrijp eigenlijk helemaal niet meer waar de Partij van de Arbeid tegenwoordig nog voor staat, want we hebben 650.000 mensen die de energierekening niet kunnen betalen en u zegt, joh, laten we gaan investeren in een windmolen. Waar is de Partij van de Arbeid eigenlijk nog voor? Maar in de vorige collegeperiode heb ik hier de boekhouding op het scherm getoverd van windpark Houten en daaruit bleek dat de financiële opbrengst van de stroom zo laag was dat ze niet eens de variabele kosten konden dekken. Dus ze konden de man betalen die de boekhouding deed en olie in het apparaat gooien zodat die bleef draaien, maar meer geld komt er niet uit als ze geen subsidie zouden krijgen. Over welke voordelen hebben we het dan nog eigenlijk?

Allereerst, uit uw opmerking dat u de Partij van de Arbeid niet meer begrijpt waar de Partij van de Arbeid voor staat, suggereert dat u dat in het verleden wel heeft begrepen. Ik zou daar weleens met u een kop koffie over willen drinken.

De heer **DERCKSEN**: Ja, Willem Drees, die begreep ik heel goed.

Ja, zo oud ben ik nog niet dat ik die meegemaakt heb. En dat laatste, ja, technologieën zijn natuurlijk in de afgelopen tien, twintig jaar alweer enorm vooruitgegaan. Ja, ik hoor u vaker zeggen dat er bij windenergie alleen maar geld bij moet en dat dat niet winstgevend is. En dat dat dus dan voor inwoners ook niet interessant is om daarin te participeren. Ik heb daar wel voorbeelden van gezien. Bijvoorbeeld een windpark in Geldermalsen, er staan drie windmolens en er ligt een zonneveld. Daar participeren dus echt direct de omwonenden in. Dat is wel degelijk enorm winstgevend. Dus je ziet wel dat we steeds meer toegaan naar dat het wel heel zinvol is om daarin te investeren, ook als individu.

De heer **DERCKSEN**: Maar is mevrouw Lejeune het met mij eens dat die winstgevendheid bestaat uit geld van een ander? Dat is belastinggeld. Dat is subsidie. Want de stroomopbrengst dekt niet eens de kosten van de boekhouder bij windpark Houten.

Ik hoor niet een vraag, maar ik ken voldoende situaties waarin mensen winst maken op kosten van de belastingbetaler en gesubsidieerd door de rijksoverheid. Dus ja.

De heer **FISCALINI**: Wat vindt mevrouw Lejeune er dan van dat de gedeputeerde vorige week zei dat als een gemeente het eigendom heeft van een energieproject dat ook geldt als lokaal eigendom. Vindt u dat ook?

Ja, u bedoelt, dan zou je dus makkelijk aan die 50% kunnen komen als iedere gemeente zegt, wij worden zelf lokaal eigendom. Ik maak me er nog niet zo heel veel zorgen over. De meeste gemeenten hebben helemaal geen geld om die investeringen in windmolens en zonnevelden helemaal zelf te betalen. Maar in theorie zou dat misschien zo zijn. In de praktijk maak ik me er niet zoveel zorgen over dat dat gaat gebeuren.

Ik was gebleven dat het voor draagvlak belangrijk is dat wind en zon in positieve zin voelbaar wordt in de portemonnee. En dat bedoel ik dan dus met die lokale participatie.

Naast het bestrijden van klimaatverandering is ook het versterken van de biodiversiteit een belangrijke opdracht. Bij de aanleg van zonnevelden moet daar serieus rekening mee gehouden worden. Daarom dienen we ook mede een motie hierover in.

Duurzame energie moet per definitie eerlijke energie zijn. Voor de Partij van de Arbeid is het belangrijk dat dit ook geldt voor de productie en de herkomst van de materialen waarmee we die energie opwekken. We weten dat veel zonnepanelen uit China komen, waarin het productieproces vreselijke dingen gebeuren waar we geen zicht op hebben. We vragen er aandacht voor met onze motie Voorkom dwangarbeid productieketens duurzame energie. Die dienen we bij deze in, samen met de fracties van JA21, ChristenUnie, D66, PVV, GroenLinks, SP en 50PLUS.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M58 van de leden Lejeune (PvdA), Fiscalini (JA21), De Harder (ChristenUnie), Dercksen (PVV), De Droog (D66), Bart (GroenLinks), Eggermont (SP), hoek (50PLUS) en Van Ulzen (VVD) inzake Voorkom dwangarbeid productieketens duurzame energie.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:

- Na onderzoek van het Amerikaanse consultancybureau Horizon Advisory en van de Britse Hallam University blijkt dat in de Chinese grondstoffenindustrie voor zonnepanelen sprake is van wijdverbreide dwangarbeid door Oeigoeren;
- Nagenoeg alle grote Chinese zonnepaneel-fabrikanten contracten hebben met verdachte grondstofleveranciers.

Overwegende dat:
- Er ook in Utrecht mogelijk zonneparken worden of zijn aangelegd met 'foute' zonnepanelen van de betreffende fabrikanten;
- Er tot nu toe geen toezicht is op de herkomst van de zonnepanelen waarmee de door de overheid gesubsidieerde zonneparken gebouwd worden;
- In het inkoop en aanbestedingsbeleid van de provincie staat: 'De provincie wil enkel zakendoen met integere ondernemers';
- Dwangarbeid in alle productieketens voorkomen moet worden.
- We niet mogen wegkijken van de onderdrukking, dwangarbeid en genocide op de Oeigoerse moslimminderheid.

Spreekt uit:
- Het volstrekt onacceptabel te vinden als ten behoeve van de opwek van duurzame energie in Utrecht op enigerlei sprake is van dwangarbeid.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:
- In overleg met andere provincies en het Rijk te onderzoeken op welke manier eisen gesteld kunnen worden aan de partijen die duurzame energieprojecten in de provincie Utrecht realiseren om dwangarbeid in productieketens te voorkomen.
- Zich in te spannen om dwangarbeid in de productieketen te voorkomen bij duurzame energieprojecten waarbij de provincie opdrachtgever is.
- De Staten voor het eind van 2021 te informeren over de voortgang.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

Mevrouw **LEJEUNE**: Tot slot, de meest duurzame energie is de energie die niet wordt verbruikt. Dus belangrijk is dat we blijven inzetten op energiebesparing. Gedeeld tweede staan zon en wind, waarbij het belangrijk is dat er een goede balans is tussen die twee, omdat ze elkaar aanvullen. Wij vragen met de motie RES in balans om een gelijkwaardige verhouding tussen zon en wind in onze provincie. Die goede mix is ook voor de belasting van het netwerk essentieel. De komende jaren zullen technologieën voor zowel zon en wind blijven groeien, de opwek wordt steeds effectiever en goedkoper en daarmee komt Parijs meer in beeld.

De heer **EGGERMONT**: Ja, een vraag. Ik hoorde net ook de heer Bart erover. Wat is voor nou eigenlijk het belangrijkste: de snelheid waarmee dingen voor elkaar kunnen krijgen of per se dat die mix er gaat komen?

Ik zie niet in waarom ik daartussen zou moeten kiezen, want die snelheid is natuurlijk- Die is niet speciaal voor mij, maar die is, denk ik, voor ons allemaal heel erg belangrijk. In die snelheid kunnen we gewoon vanaf nu voortdurend focus houden op die mix. Want uw vraag suggereert dat die mix gaat zorgen voor een vertraging. Ik denk dat dat niet zo is of dat dat niet zo hoeft te zijn.

De heer **EGGERMONT**: Maar u geeft zelf ook aan dat vooral het verzet bij windmolens gewoon veel groter is. Dus daar zit toch wel die vertraging in. Of ziet u die totaal niet? Of op welke manier wilt u die dan voorkomen?

Ik zie zeker dat verzet. Dat heb ik ook genoemd natuurlijk. Dus ja, dat is niet moeilijk om dat te zien. Wat ik misschien probeer te zeggen, is als je ziet dat het aan een kant een beetje moeilijker is, dan moet je daar wel harder aan trekken. En dan moet je daar misschien wat meer je best voor doen en ook wat serieuzer naar kijken. En ook wel degelijk met de zorgen van mensen en de klachten van mensen aan die kant serieus aan de slag gaan. Dat betekent niet dat je dus hoeft te zeggen van oké, aan die kant is het moeilijk, dus dan laten we dat maar zitten. Daar ben ik niet zo van.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U was ook aan het einde gekomen van uw inbreng.

Mevrouw **LEJEUNE**: Min of meer.

De **VOORZITTER**: Sorry, dat dacht ik.

mevrouw **LEJEUNE**: Wat ik al zei, Parijs komt steeds meer in beeld. En met de vaststellen van de RES'en maken we belangrijke stappen in die energieneutrale richting. We leggen de rode loper uit naar de toekomst. En we hopen dat alle jongeren, die vrezen dat het al te ver is, laten zien hiermee dat de provincie Utrecht die zorg serieus neemt en kiest voor de toekomst. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Harder.

De heer **DE HARDER**: Voor ons liggen twee documenten die gaan over een van de, misschien wel de grootste opgave van onze generatie. Dit onderwerp nodigt dan ook uit om heel brede beschouwingen te houden die ver buiten het kader van de RES'en liggen. Ik zal proberen om dat niet te doen.

Om te beginnen, onze fractie is heel blij dat de regio's Foodvalley en Amersfoort nu een stuk hebben liggen wat bestuurlijk akkoord is en waarmee ze hard werken aan het bereiken van hun ambities. Hiermee worden de abstracte terawatturen de komende jaren ook steeds concreter. Het wordt dan ook steeds belangrijker om de mensen in de omgeving van die zoekgebieden goed te betrekken. De gemeenten hebben daar een grote opgave. Wij vertrouwen erop dat zij dat goed zullen doen en ook zorgvuldig. Maar we vertrouwen er ook op dat als zij een beroep op provinciale ondersteuning doen dat niet tevergeefs zal zijn. Er zijn namelijk steeds meer inwoners die zich oprecht en ernstig zorgen maken over de gevolgen van deze grote transitie. Die stemmen mogen niet genegeerd worden in de komende jaren, waarin de zoekgebieden steeds concreter worden. We hebben vandaag een aantal concrete aandachtspunten die we nog mee willen geven.

De eerste gaat over de biodiversiteit rondom zonnevelden. Onze fractie maakt hier telkens een punt van consequent. En we dienen hiervoor en al verspreide motie in, samen met GroenLinks, Partij voor de Dieren, PvdA en D66. Vanwege de tijd verwijs ik u voor het dictum naar de motie zelf.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M59 van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Keller (Partij voor de Dieren), Lejeune (PvdA) en De Droog (D66) inzake Stimuleren biodiversiteit bij grootschalig zon op land.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- De opdracht voor de RES regio's onder andere grootschalige opwek van elektriciteit uit zonne- en windenergie omvat.
- Dat beide regio's in beginsel zoeken naar de mogelijkheden voor grootschalige opwek van elektriciteit uit zonne-energie op daken.
- Dat met alleen grootschalige opwek van elektriciteit uit zonne-energie op daken in beide regio's de doelen voor 2030 niet gehaald zullen worden en daarom ook ruimte geboden zal worden aan grootschalige opwek van elektriciteit uit zonne-energie op land.

Overwegende dat:
- Het tegengaan van verregaande klimaatverandering niet de enige grote opgave is voor de leefbaarheid van onze aarde.
- Onder andere het versterken van de biodiversiteit tot deze grote opgaves behoort.
- Er meerdere onderzoeken zijn waaruit blijkt dat versterking van biodiversiteit bij grootschalig zon op land mogelijk is onder voorwaarden.
- Het niet altijd mogelijk is om bij grootschalige opwek van elektriciteit uit zonne-energie op land dubbel ruimtegebruik te realiseren.
- In de RES'en 1.0 van de regio's Foodvalley en Amersfoort maar beperkt aandacht is voor de stimulering van biodiversiteit als grootschalige opwek van elektriciteit uit zonne-energie op land nodig is.

- Er in beide RES'en wel aandacht is voor andere randvoorwaarden die voor alle gemeenten van belang zijn, zoals bijvoorbeeld het streven naar 50% lokaal eigendom.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:
- Om in de bestuurlijke overleggen van de RES-regio's de mogelijkheden voor het stimuleren/ versterken van de biodiversiteit bij grootschalige opwek van elektriciteit uit zonne-energie op land actief te bespreken.
- Er in die overleggen op in te zetten dat het stimuleren/ versterken van biodiversiteit bij grootschalige opwek van elektriciteit uit zonne-energie op land één van de regionale randvoorwaarden wordt in de RES 2.0.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE HARDER**: Participatie door inwoners met beperkte financiële middelen is een ander zorgpunt voor ons. We maken ons zorgen over de inwoners die rond moeten komen van een laag inkomen en die in de problemen dreigen te komen. Ze hebben geen geld voor isolatie en ook niet voor het eigenaarschap van energieprojecten. Hun energierekening stijgt en dat geld kunnen ze niet missen. Verder is het voor deze mensen niet mogelijk om zeggenschap in deze projecten te krijgen via eigenaarschap. We sluiten op dit punt daarom aan bij de vraag die al door GroenLinks is gesteld.

Dan ten derde de energiebesparingsdoelen. Hier begint de energietransitie. Gemeenten werken hier vooral individueel aan. We verzoeken de gedeputeerde om samen met de drie regio's in Utrecht te kijken of het mogelijk is om hier kennisdeling tussen de gemeenten te stimuleren en vooral ook te ondersteunen. Praktisch denken wij aan het oprichten van een platform voor de ambtenaren van de gemeente die zich hiermee bezighouden, waarbij de provincie dat overleg faciliteert. Ziet de gedeputeerde die kansen? En wil hij daarmee aan de slag?

Dan de balans tussen zon en wind. De andere sprekers hebben het er al over gehad. Wij ondersteunen dat belang van die balans. We hebben dat ook al vaker benadrukt. We dienen daarom ook mede de motie RES in balans in.

Ten vijfde, de zoeklocaties die door de NMU zijn aangedragen in de regio Amersfoort. Veel van die locaties in deze RES in trede vier met andere locaties die ook nog weinig concreet zijn. Tijdens de technische vragenronde werd aangegeven dat de locaties in trede vier onderling niet worden geprioriteerd. Welke ruimte ziet de gedeputeerde om de locaties van de NMU in de regio Amersfoort toch versneld te onderzoeken?

Voorzitter, tot slot wil ik nog twee dingen kwijt.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Iets waar ik oprecht mee worstel. Ik hoor veel amendementen langskomen. Ik had de vraag net eigenlijk ook mevrouw Lejeune willen stellen, maar ik hoor het bij ook. Wat is bij jullie de prioriteit? Ik sluit eigenlijk aan bij wat de heer Eggermont zei. Wat gaat nou eigenlijk voor? Want we willen – als we alle moties en amendementen zouden mee tekenen, op een aantal kun je bij wijze van spreken niet tegen zijn – alles. Maar ja, we moeten op een gegeven moment ook keuzes maken. Gaat het dan eerst om lokaal eigendom? Gaat het dan eerst om de biodiversiteit? Het zijn ruimtevragers. Willen we liever een windmolen dan een woning? Het wordt lastig, vind ik, om er soep van te koken wat we als Staten eerst willen. Heeft u daar een beeld bij? En moeten het per se windmolens zijn of zijn er ook alternatieven waarmee we dan misschien wel uitkomen?

Dank voor de vraag die wel heel erg breed is. Om nou alle provinciale belangen hier nu in een RES-debat te prioriteren, dat gaat me wat ver. Kijk, als ik me richt op de balans tussen zon en wind, het is ook niet zo dat dat ten koste hoeft te gaan van de tijd. Ik hoor net ook de discussie over het draagvlak van de heer Eggermont. Ook aangegeven, die stemmen moeten vooral gehoord worden. Maar we leven nu in 2021. Het doel van realisatie van deze RES'en is 2030. We zullen nu juist aan de slag moeten om dat goed en ook in goed overleg met de omgeving nu vorm te gaan geven.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Dan blijft mijn vraag: wat heeft bij u dan prioriteit, onder welke voorwaarden kan wel en kan dat niet? Is dan lokaal eigendom maatgevend? Is biodiversiteit maatgevend? Of zijn er andere dingen maatgevend?

Ik vind 'maatgevend' in dit verband een beetje een lastig woord. Waar het om gaat is dat we nu op het punt staan dat we kaders kunnen meegeven waarbinnen we deze RES'en gaan realiseren. En 50% lokaal eigendom is daar een van die kaders in. En het is een streven, want als het draagvlak er is en het eigendom niet, omdat de omgeving niet mee wil doen of geen risico wil nemen, dan kan dat en dan kunnen we ook realiseren. Dan hangt dat niet op die 50%. En rondom biodiversiteit, het zou gewoon zonde om nu heel snel projecten te gaan vergunnen rond 2025 – dat is toch relatief snel – en dan zulke kansen nu te laten liggen, omdat je dat kader niet stelt. Dus het zijn kaders waarbinnen je de vergunningverlening gaat afwegen. Uiteindelijk zal er altijd een belangafweging plaats moeten vinden, waarvan ik niet denk dat we die op RES-niveau nu hard moeten maken dat één belang altijd zwaarder weegt dan het andere.

Ik was bij mijn tot-slot-stukje met twee punten. De berichten over dwangarbeid in China bij de productie van zonnepanelen. Er is geen directe link met deze RES'en. Maar dwangarbeid bij de productie van welk product dan ook is onacceptabel. Wij dienen dan ook de motie Voorkom dwangarbeid productieketens duurzame energie mede in.

Ten tweede, mijn dank aan de ondersteuning dat zij afgelopen maandag een kaartje hebben aangeleverd van de RES-regio's, omdat uit de technische vragensessie bleek dat dat moeizaam was, maar met heel veel haast en inzet waarschijnlijk is dat toch tot stand gekomen.

De heer **DERCKSEN**: Ik had nog een vraagje over die motie biodiversiteit. Dat verrast me een beetje. Mijn eerste vraag is dan ook, sinds wanneer bent u er opeens achter dat biodiversiteit het slachtoffer is van zonneakkers. Als je de veld groen vol legt met glas, gif, lood, cadmium, waardoor het ook nog een stuk warmer, had u zich niet eerder kunnen bedenken dat dat niet zo goed was voor de biodiversiteit? En welke conclusies trekt u als dat niet opgelost kan worden? Gaan we het dan niet doen? Laat ik het daar bij houden.

Dat de heer Dercksen verrast is, dat verbaast mij dan een beetje, want volgens mij zeggen we dit elke keer bij de behandeling van de RES'en. Dus het is niet de eerste keer dat we dit roepen. Het is wel de eerste keer dat we er een motie van maken richting RES 1.0. En de aanname dat dit niet zou kunnen en dat alles dood gaat onder een zonnepaneel, ja, dat is niet wat ik zie gebeuren. Ik rij regelmatig langs zo'n ding. Hierheen nog, bij Eemnes. Op de een of andere manier moeten ze daar heel veel maaien om die dingen in de zon te houden. Dus ja, het wil maar niet dood daaronder. We zien uit de onderzoeken dat het kan. Maar dat het niet kan als je alleen maar voor maximale opbrengst van dat zonneveld gaat. Dus het is te combineren. Er is zelfs winst te behalen afhankelijk van het gebied waarin je het doet. Laten we dat dan vooral ook als randvoorwaarde meenemen.

De heer **DERCKSEN**: Dat was een mooie bijzin. Die heeft de heer Van Essen ook nog weleens gebruikt: afhankelijk van waar je het doet. Ik was toen ook al verbaasd en ik vroeg dat toen aan de heer Van Essen. Ik zeg, hoe kom je eraan? En toen zei hij, ja, nee, ik heb een rapportje en dat kreeg ik dan een paar weken later. En wat blijkt, ja, biodiversiteit hoeft niet te schaden bij zonneakkers als je dat plaatst op plekken waar nu asfalt ligt of bij intensieve landbouw, lees kassen. Wat moet je dan nog verder? Ik bedoel, natuurlijk is het slecht voor de bodemkwaliteit als het water gewoon niet op de grond valt, als de zon niet op de grond schijnt. Echt, dat snapt een kleuter.

De **VOORZITTER**: Goed, voldoende nu, denk ik, voor deze wisseling.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, we staan aan de vooravond van de vernietiging van ons landschap, grote schade aan de volksgezondheid en de sloop van de natuur. Maar hier blijven veel collega's ronddolen in hun feitenvrije sprookjeswereld. Ik hoorde net iemand spreken over Parijs. Dat was zo belangrijk. 'Parijs' betekent een vijfhonderdste graad minder opwarming. Daar doen we het allemaal voor. Dat begon met de klimaattafels waar alleen klimaatgelovigen werden uitgenodigd door klimaatpaus Ed Nijpels, die in de vorige eeuw nog voorspelde dat 80% van de bossen zou verdwijnen.

In mijn tweede zin.

De heer **DE DROOG**: Ja, ik weet het, maar de heer Dercksen begint meteen met een feitenvrij verwijt, zal ik maar zeggen, waar het ons toch een beetje begint op te vallen dat de heer Dercksen feiten niet als een feitencomplex wenst te beschouwen, maar feiten los van elkaar wenst te beschouwen en dan op een individueel feit vooral een argument wil gaan maken. Ik merk dat ik dat kleine klimaatprobleempje in deze zaal toch wel een beetje lastig begin te vinden. Dus ik zou de heer Dercksen willen vragen of hij voortaan ook wil meedenken vanuit het feitencomplex, aan wil

sluiten bij de wetenschap, aan wil sluiten bij wat het IPCC hierover zegt, zodat we hier met elkaar tot een zorgvuldig besluit kunnen komen in plaats van feitenvrije onzin hier te blijven raaskallen zullen we maar zeggen.

Ik citeer zelfs uit de bijbel van de heer De Droog, want hij is intussen ook gelovige geworden, uit het IPCC. Het IPCC stelt vast dat er geen extremer weer is, dat er geen meer orkanen zijn, dat er geen meer droogte is, dat er niet meer natuurbranden zijn. Het staat allemaal in het IPCC-rapport, assessment report nummer vijf. Het wordt allemaal onderbouwd door wetenschappers die erover publiceren. Het enige wat er gebeurd is, is dat de temperatuur – laat ik een vraag aan u stellen – wat gestegen is de afgelopen anderhalve eeuw. Maar de temperatuur het laatste anderhalf jaar is zestiende graad – dat is significant – gedaald. Hoe kan dat nou als de CO_2-uitstoot stijgt – dat is jullie premisse – dat de temperatuur dan toch stevig naar beneden kan gaan? Hoe kan dat nou toch, over feiten gesproken?

De **VOORZITTER**: Ja, meneer De Droog, het is weer een vraag aan u, maar ik constateer wel dat we steeds het goede voornemen hebben om dichtbij de RES'en te blijven, maar dat zo'n bredere discussie of bij u of bij de heer Dercksen plaatsvindt.

De heer **DE DROOG**: Voorzitter, de heer Dercksen wenst het heel graag in deze context te plaatsen, en iedere keer opnieuw. Ik heb hem dat eerder ook een keer gezegd. Iedere keer neem ik serieus de moeite om naar alle dingen die hij hier vertelt ook serieus daarnaar te gaan kijken, want ik heb hier niet alle tijd om alles na te zoeken. En dan ga ik het nazoeken en dan denk ik, ja, jongen, dan heb je weer het ding gepakt wat je ergens op bladzijde 738 hebt gevonden waar je misschien een puntje van kan maken, maar in zijn context totaal uit zijn verband gerukt is. En dan denk ik, ja, dat doet het debat hier gewoon echt geen goed.

De **VOORZITTER**: Goed. Ik stel voor dat de heer Dercksen zijn termijn gaat vervolgen. Meneer Dercksen, ga uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Dat doet de argumenten van de heer De Droog geen goed, want het staat in assessment rapport nummer vijf, hoofdstuk twee. Daar staan al die zaken die ik net voorlees, ik verzin ze niet zelf. Er staat, er is geen extremer weer. Ik kan het niet anders maken. Als het zo was, ga ik het u vertellen. Dan heb ik misschien andere bezwaren, maar er is geen extremer weer. Er is een beetje temperatuurverandering in Sioux. Nou zeg, daar hebben we een groot probleem mee. Niet. En overigens is het zo dat de temperatuur ook helemaal niet zo snel stijgt als alarmistische modellen hebben aangegeven.

Goed, het begon bij de klimaattafels. Daar nodigde klimaatpaus Ed Nijpels alleen klimaatgelovigen uit. Ed Nijpels voorspelde in de vorige eeuw dat 80% van de bossen zou verdwijnen door zure regen. Het mooie van Ed Nijpels is wel, geef hem een tientje en hij verkondigt elke gewenste mening. Bij die klimaattafels werd besloten dat we ons land moesten vernietigen met klimaatminaretten en zonnepanelen. Zonnepanelen gemaakt van 361 kilo steenkool per vierkante meter – dat is een wetenschappelijk rapport – van gif dat in alle andere producten verboden is – zoek het na zou ik zeggen, meneer De Droog – gemaakt door slaven. Wat zullen jullie trots zijn. Onbetrouwbare wiebelstroom die alleen bestaat de gratie van ontelbare miljarden subsidie en bij de gratie van achtervang door kolen, gas en kernenergie. Equinox – dat is een Soros-clubje – zegt intussen – een clubje dat streeft naar raciale gelijkheid – noemt de klimaatgelovigen intussen de nieuwe kolonisatoren vanwege alle slavenarbeid die deze klimaatregelen opleveren. Als er nu al pieken zijn in die wiebelstroom is de prijs negatief. Nu al. Dus voordat we allemaal dit gaan implementeren. Normale mensen noemen dat afval. Maar dan worden grootverbruikers gevraagd stroom af te nemen wat ze niet gebruiken, maar dan krijgen ze gratis belastinggeld en de subsidie-industrie krijgt subsidie. We noemen het duurzaam. Over echte oplossingen, tenminste als je denkt dat CO_2 een probleem is, werd aan die tafels een fatwa uitgesproken door Diederik Samson. Terwijl andere landen de overstap naar gas subsidiëren, pleit GroenLinks in België – althans, de equivalent van GroenLinks in België – voor een uitfasering van kernenergie.

Mevrouw **LEJEUNE**: Aan de ene kant constateer ik dat de heer Dercksen een struisvogel is die stevig met zijn kop in het zand staat en hoe hard we er ook aan gaan trekken, we krijgen hem toch niet los. Aan de andere kant hoor ik hem toch wel dingen zeggen, waarvan ik denk, ja, maar hoe dan? Met uw commissielid hebben we in de commissie nog een leuke discussie gehad. Die zegt namelijk dat

CO_2-uitstoot wel een probleem is en dat we daar wel mee aan de slag moeten. Ik hoor u nu zeggen, CO_2-uitstoot is helemaal geen probleem. Wat zijn nu de feiten binnen de PVV dan alleen al?

Ja, ik heb het er met Wim over gehad dat dat gezegd is. Ik heb dat gedeelte niet zelf meegemaakt, dus ik moet even afgaan op wat hij zelf daarover zei. Hij zei, CO_2 is een broeikasgas, dus een broeikasgas levert opwarming op. De grap is – volgens mij, staat dat nog ergens in een tekst – dat er een aantal wetenschappers intussen zijn die zeggen, boven de 400 ppm is er een verzadigingseffect en is er geen opwarming meer. Maar goed, wetenschap. Dus CO_2 is een broeikasgas, is wat mij betreft geen groot probleem. Ik weet niet wat u verder niet van mijn tekst begreep, die ik graag met u door wil nemen. Dan kan ik u de feiten gewoon ook presenteren, want er is niks wat ik zelf verzonnen heb.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ik constateer dat u dus binnen de PVV toch ook niet over eens bent. Dank u wel.

Wat Ubaghs tegen mij heeft gezegd, is dat hij zich afvraagt of de uitstoot van de mens nu het probleem is van de stijgende CO_2-uitstoot, de stijgende CO_2-concentratie in de atmosfeer. Dat heeft hij tegen mij zo gezegd. De grap is ook, dat als je kijkt naar CO_2-uitstoot het afgelopen jaar met corona, dan zie je de grafiek van CO_2 in de atmosfeer niet veranderen, terwijl dat volgens de modellen, als je de input van de mens erin stopt, wel. Dus daar zit een inconsistentie in de modellen met de feiten.

Ik was bezig met België, GroenLinks België, die faseert kernenergie uit. Dat wordt daar vervangen door gas. Dat gaat van 19% van de elektriciteit naar 56% over vijf jaar. En hier zouden we dan gasloos moeten worden. Hoe dan? Onuitvoerbaar – dat weten we intussen – onbetaalbaar en volstrekt idioot, dat begrijpt, denk ik, intussen iedereen.

De gedeputeerde zit ook naast de waarheid als hij zegt dat hij gezondheid belangrijk vindt en dat hij daar aandacht voor heeft. De Tweede Kamer heeft dat ook intussen door. Die hebben een motie aangenomen om de gezondheidseffecten van windmolens te onderzoeken. Er zijn stapels wetenschappelijke rapporten over de negatieve effecten van geluid en laagfrequent geluid met name van windmolens. Het Europese Hof – ik ben ingehaald door de actualiteit – heeft bepaald dat voor dit soort landschapsvernietiging een uitgebreide MER moet worden uitgevoerd. Dat gebeurt in Nederland niet. De Raad van State heeft daar gelukkig vandaag een stokje voor gestoken. Ook het verdrag van Aarhus – ik zei het al eerder – wordt geschonden, want we gaan eerst de plannen presenteren en daar moeten we het mee doen. Dat is in strijd met een internationaal verdrag. Er lopen een aantal zaken nog in Genève.

Dan spreekt de gedeputeerde over klimaataanpak. Ik had toch echt de hoop dat iedereen hier wel begrijpt dat wat Nederland doet geen enkel effect heeft op het klimaat. Zeventienduizendste of honderdduizendste graad zou het uitmaken. En daar betalen we dan duizend miljard voor. Waarom? Wie verzint zoiets? Ik heb echt te doen met die kinderen die zo gehersenspoeld zijn, die mevrouw Lejeune deed presenteren, dat die al deze feiten gewoon niet mogen kennen klaarblijkelijk.

Voorzitter, stroomnetwerken ontploffen, black-outs. Dat zie je in vele landen intussen gebeuren. En in bepaalde delen van ons land kunnen bedrijven al niet meer worden aangesloten vanwege een overbelast netwerk, zeg ik tegen de VVD. Die moeten wachten tot 2026 voordat ze stroom krijgen.

Daarnaast is een draagvlak een item hier. Dat schijnt lastig meetbaar te zijn. Daar hebben ze in Zwitserland een oplossing voor. Dat heeft referendum. En daar stemden ze Parijs dan ook de prullenbak in.

Uit een studie van Harvard Business Review – over zonnepanelen gesproken – blijkt dat zonnepanelen driehonderd keer meer giftig afval produceren dan kernenergie, dat het vijftig keer meer afval oplevert dan de branche heeft voorspeld en dat daarmee de stroom van zonnepanelen vier keer zo duur wordt. Harvard Business Review, ik zou het lezen.

Door de inzet van deze wiebelstroom, wind en zon, zullen er tekorten ontstaan aan tal van kritieke materialen en metalen. Ik heb er weer niemand over gehoord. Iedereen kan dat ook op de achterkant van een sigarendoos uitrekenen. In 2050 zal Nederland 25% van de huidige lithiumproductie nodig hebben, terwijl we maar een half procent van de energievraag gebruiken. Hoe dan, vraag ik ook maar aan de gedeputeerde.

China produceert nu intussen meer CO_2 dan de hele westerse wereld en ze plannen nog 247 kolencentrales en driekwart van de toekomstige emissies komt uit arme landen. Of, zoals een Indiase minister tegen Al Gore zei, kom lekker terug met je gedram als we hier gemiddeld ook vijftigduizend dollar per man verdienen.

Voorzitter, waar we met de RES'en mee te maken hebben, is de grootste zwendel in de recente geschiedenis van dit land, waar mensen hun zakken vullen ten koste van de gewone man die daardoor steeds meer geld en vrijheid moet inleveren en geconfronteerd wordt met een zieke, ziekmakende leefomgeving. Climate Gate, het aantoonde gelieg, gemanipuleer, het wegmoffelen van de warmere middeleeuwen, de bij elkaar gefraudeerde hockeystick, klimaatgelovigen laten zich niet heel snel van de wijs brengen. En wil je er een beetje bij horen, dan heb je ook een soort eind der tijden. Het aantal jaren dat we nog te leven hebben, is alleen niet zo heel erg consistent.

Voorzitter, ik had opgeschreven dat de gemeenteraden onze last resort zijn. Daar kunnen ze deze gekkigheid nog tegenhouden. Ik heb hoop dat de Raad van State daar ook vandaag een belangrijk signaal heeft afgegeven. Mochten wij overigens als Staten het voorstel – nog één zin.

De heer **DE DROOG**: Voorzitter, de heer Dercksen is door zijn tijd heen.

De **VOORZITTER**: Daar let ik voor u op, maar hij was aan zijn laatste zin bezig, begreep ik van hem. Dus ga uw gang, meneer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, nu moet ik hem opnieuw uitspreken, die laatste zin. Dus dan duurt het weer langer.

Maar mochten de Staten besluiten om deze plannen aan te nemen, deze RES'en aan te nemen, volgens het Europese Hof passen deze plannen in waarvoor een uitgebreide MER moet worden uitgevoerd. Wij zullen deze plannen dan ook bij de Kroon voordragen ter vernietiging. Tot zover.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M60 van het lid Dercksen (PVV) inzake Communiceer de RES met de burger.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- Dat de RES-sen ongekend grote impact hebben op het landschap en de leefbaarheid en de gezondheid van mens en dier;
- Dat er grote weerstand is ontstaan tegen de verminking van het landschap door windmolens en zonne-akkers;
- Dat het van belang is de bevolking vóór het besluitvormingsproces, derhalve reeds bij de concepten die er nu voorliggen, te informeren en niet er na;

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:
- Om de impact van de plaatsing windmolens en zonneakkers te visualiseren (zoals bijvoorbeeld reeds wordt gedaan door www.resinbeeld.nl) en deze, per regio gespecificeerd, door middel van plaatsing van paginagrote advertenties in de huis-aan-huisbladen met de inwoners van de provincie te communiceren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M61 van het lid Dercksen (PVV) inzake Leg plannen voor windmolens en zonneakkers stil.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- Dat de huidige wet en regelgeving in strijd is met het verdrag van Aarhus;

- Dat sinds 2001 er een Europese richtlijn is die vroegtijdige beoordeling door middel van een uitgebreide MER verplicht stelt;
- Dat huidige toetsing via het activiteitenbesluit is veel te marginaal is volgens het Europese Hof;
- Dat er thans zaken lopen bij de zowel de civiele rechter als bij het Aarhus Convention Compliance Committee en dat het niet uitgesloten is dat bestaande, maar ook in ontwikkeling zijnde, windmolenparken zullen worden stilgelegd bij gebrek aan deugdelijke milieutechnische onderbouwing.

Draagt het college van Gedeputeerde Staten op:
Alle vergunningverlening voor de bouw van windmolens en zonne-akkers stil te leggen in afwachting van een uitspraak van de rechter en het Aarhus Convention Compliance Committee.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M62 van het lid Dercksen (PVV) inzake Stop de ziekmakende windmolens.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- Artsen in steeds grotere aantallen alarm slaan over de medische gevolgen van windmolens;
- Dat alles wat een negatieve invloed heeft op de gezondheid van de mens haaks zou moeten staan op provinciaal beleid zoals bijvoorbeeld gezond stedelijk leven;

Dat het voorzorgsprincipe luidt:
*Het **voorzorgsprincipe** is een moreel en politiek principe dat stelt dat als een ingreep of een beleidsmaatregel ernstige of onomkeerbare schade kan veroorzaken aan de samenleving of het milieu, de bewijslast ligt bij de voorstanders van de ingreep of de maatregel als er geen wetenschappelijke consensus bestaat over de toekomstige schade. Het voorzorgsprincipe is vooral van toepassing in de gezondheidszorg en het milieu; het gaat daar in beide gevallen over complexe systemen waar ingrepen resulteren in onvoorspelbare effecten.*

- Dat het in gebruik nemen van windmolens, wetenschappelijk aangetoond, leidt tot: chronische slaapproblemen hoofdpijn, tinnitus, een drukgevoel op de oren, vertigo, visusklachten, luchtwegproblemen, tachycardie, prikkelbaarheid, concentratie- en geheugenproblemen, angstgevoelens samengaand met de sensatie van inwendige pulsaties of trillingen zowel slapend als in wakkere toestand.
- Dat er een toename is van de gevoeligheid voor laagfrequent geluid na langere blootstelling.
- Dat bij kinderen chronisch slaaptekort de ontwikkeling van hun hersenen remt.
- Dat er intussen tevens aanwijzingen zijn dat windmolens invloed hebben op het coronair syndroom, vroeggeboortes en de prescripties van bloeddrukmedicatie, antidepressiva en slaapmedicatie.

Dragen het college van Gedeputeerde Staten op:
Geen enkel medewerking meer te verlenen aan planvorming die leidt tot het plaatsen van windmolens om daarmee de gezondheid van de mens te beschermen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M63 van het lid Dercksen (PVV) inzake Zekerheidsstelling verwijderen installaties subsidie-energie.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Overwegende dat:
- Dat het Rijk aan exploitanten van windenergie een zekerheidsstelling verlangd voor de kosten van het verwijderen van molens en fundering;
- Dat dit in de vergunningverlening provinciaal niet geregeld is;
- Dat het van belang is om uit te sluiten dat de samenleving opdraait voor het verwijderen van molens en hun fundering, zeker aangezien windmolens zonder subsidie vaak zelfs niet de variabele kosten kunnen dekken met de opbrengst van stroom;
- Dat het tevens onzeker is of exploitanten van zonneakkers financieel genoeg draagkrachtig zijn om de zonneakkers te verwijderen als de subsidiestroom opdroogt.

Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten:
Bij het verlenen van vergunningen een zekerheid te verlangen van de exploitant ter grootte van het bedrag dat benodigd is voor het verwijderen van molens en zonneakkers inclusief hun funderingen en dat in de provinciale regelgeving vast te leggen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Terug naar het oude normaal. Een zin die je de laatste tijd vaak hoort in verband met de coronamaatregelen, maar die voor ons klimaat binnenkort niet meer opgaat. Want als we niet snel drastische maatregelen nemen om gevaarlijke klimaatverandering tegen te gaan, komen we op een onomkeerbaar kantelpunt, waarbij we te maken krijgen met het nieuwe normaal: hitte, droogte, extreme regen en onweersbuien. Deze gevolgen merken we nu al bij de ruim één graad opwarming ten opzichte van voor het industriële tijdperk, maar het ergste moet nog komen. Kinderen die nu geboren worden, krijgen hier volop mee te maken tegen de tijd dat ze dertig zijn, tenzij we nu het roer omgooien. Als je de stukken van de RES-regio's leest, zie je hoe groot de opgave is die voor ons ligt. Het is onvermijdelijk dat hierbij moeilijke keuzes gemaakt moeten worden. Zonnepanelen worden door particulieren al omarmd, zonneweides stuiten op meer verzet. Dit geldt ook zeker voor windmolens, biomassa en kernenergie.

Maar, voorzitter, de meest duurzame energie is de energie die we niet gebruiken. Het is daarom goed dat vooral de regio Foodvalley inzet op energiebesparing. We missen dit nog in de regio Amersfoort. Ook het bestrijden van hittestress door het aanplanten van bomen bijvoorbeeld is hiermee volgens de Partij voor de Dieren nauw verweven. De RES-regio's zetten terecht vooral in op bewezen technieken: zon op dak, zon op land en windenergie. De Partij voor de Dieren mist hierbij nog wel de aandacht voor innovaties en nieuwe inzichten. Denk aan pilots met windmolens waarvan één wiek zwart is geverfd, zodat vogels ze beter kunnen ontwijken. Of het integreren van zonnecellen in dakpannen of gevels. Gelukkig is er wel aandacht voor geothermie en aquathermie, waar nader onderzoek naar verricht wordt. Dat zijn potentiële warmtebronnen die ook in onze regio aanwezig zijn.

Alles staat of valt met draagvlak, het is al vaak genoemd. Het is daarom goed om te lezen dat gemeenten op creatieve en verschillende wijzen hun participatietrajecten vormgeven. Hierbij vragen we ons wel af of bijvoorbeeld laaggeletterde mensen, mensen met een kleine beurs of met een migratieachtergrond wel voldoende bereikt en betrokken worden. Dit geldt ook voor de jongeren. De energietransitie gaat immers vooral ook over hen. Maar draagvlak is meer dan alleen inspraak. Het gaat ook over het wegnemen van barrières, financiële barrières en de verschillende mogelijkheden om financieel deel te nemen in lokale energieprojecten. Draagvlak gaat ook over de toon van het debat. Steeds vaker lees je over de ontkenning van de wetenschap, bewust desinformatie verspreiden en zelfs intimidatie en bedreigingen. Als politiek hebben wij een voorbeeldfunctie en dienen wij ons hier ook krachtig tegen uit te spreken.

Voorzitter, de energietransitie is van levensbelang. Dit is niet de tijd om te treuzelen, maar om daadkracht te tonen. Ik eindig dan ook met een quote uit het onlangs gelekte conceptrapport van het IPCC. Het leven op aarde kan misschien herstellen van grote klimaatveranderingen door te evolueren tot nieuwe soorten en door nieuwe ecosystemen te creëren, maar mensen kunnen dat niet. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Wat in het debat onduidelijk blijft, is de urgentie en de manier waarop die urgentie daadwerkelijk gevoed wordt. In 2014 mocht ik het besluit over de windmolens op Lage Weide meemaken. Daar was een proces van drie jaar aan vooraf gegaan, waarin het totaal mislukt was om draagvlak in de stad te vinden. Opnieuw proberen we – en nu zeggen we, het is dadelijk 2030, het is inmiddels 2021- In 2030 gaan we dat dus niet op deze manier voor elkaar krijgen. Door te blijven hameren op dat er per se een evenwichtigheid moet zijn tussen wind en zon zorgen we er alleen voor dat die zon dus kennelijk niet komt. Wat ons betreft voelen wij de urgentie en zeten we daarom dus ook volop in op zon op dak. Dat mag wat ons betreft dus ook inclusief subsidies, al die zaken. Gemeenten die eigenaar worden, vinden we eigenlijk prima. Een goed idee. Dus daar wrikt het wat ons betreft. Van, wordt die urgentie daadwerkelijk gevoeld? Of willen we per se ook bijvoorbeeld de belangen van die netwerkbeheerders neerzetten? Want als het dan gaat om het betaalbaar houden van die elektriciteitsprijs, wellicht moeten we dan eens een keer eerst de discussie gaan voeren of het hele systeem rond vastrecht nog wel het goede systeem is op grond waarvan we eigenlijk de elektriciteitsrekening bij de consumenten neerleggen. Of dat we gewoon moeten zeggen, die investeringen in opslag – en dan moet het voor mij breder zijn dan alleen maar batterijen – die investeringen in het netwerk, zodat die beter de wiebelingen aan kunnen, dat dat gewoon een onderdeel hoort te zijn van de elektriciteitsprijs zelf en niet dat het per se een onderdeel moet zijn van het vastrecht. Dan heb je namelijk ook die discussie niet meer nodig, van dat je dan per se ook die gelijkmatigheid erin wil hebben. Dus ja, wij voelen die urgentie. Ja, wij zeggen, we moeten daarom dus nu aan de gang met zon op dak. We moeten nu aan de gang gaan met opslag. En we moeten ook al richting de landelijke politiek die discussie over het vastrecht aangaan, want daar zit volgens ons het probleem rond die energierekening. En we moeten dus uitkijken dat we hier een generatieding van maken wat het dus niet is, want die urgentie leeft breder.

De heer **DE HARDER**: Fijn dat we de SP ook vinden in snel dat zon op dak en ook beginnen daar waar het het minst pijn doet. Dat ondersteunen we volledig. En een mooi pleidooi om het vastrecht anders in te richten. Ik weet niet zo goed wat we daar in Provinciale Staten mee moeten, maar ik zie het pleidooi. Maar stel dat het vastrecht verdwijnt, wie betaalt dan het energienetwerk? Bij wie komt de rekening dan te liggen uiteindelijk?

Bij het verbruik. Dus dan wordt het gewoon een onderdeel van wat je afneemt. Nu is het zo dat iemand met een klein huisje gewoon zijn vastrecht betaalt en dan vervolgens een kleine opslag uiteindelijk eigenlijk maar voor zijn elektriciteit. Dus per kilowattuur wat hij verbruikt, betaalt hij eigenlijk heel erg veel. Terwijl een grootverbruiker, die betaalt hetzelfde vastrecht en vervolgens vaak ook nog eens een keer een lager bedrag per kilowattuur. Dus ja, wat ons betreft wordt dat dan opgenomen in het verbruik.

De heer **DE DROOG**: Ik was in ieder geval blij om te horen dat de SP staat voor een – als ik het goed begrijp – ook een en-en-en-strategie. Gewoon echt alles is belangrijk. Dus als de urgentie er is, moeten we op alles inzetten. Bent u het dan wel met ons eens dat er een risico bestaat dat bepaalde elementen dan toch gewoon meer naar de achtergrond dreigen te verschuiven, waaronder bijvoorbeeld dus die windenergie? En dat het dus ook wel belangrijk is om, ja, een en-en-en-strategie te volgen, maar de aandacht te blijven leggen op dingen die misschien van de tafel af dreigen te vallen, omdat ze complexiteit oproepen?

Volgens mij, ondersteun ik niet de en-en-en-strategie. Volgens mij, ondersteun ik de strategie van zon op dak zoveel mogelijk, energiebesparing en opslag. Die strategieën, dat is ook wel en-en-en trouwens, het zijn er ook drie. Maar ik waarschuw dus om nu te blijven doorduwen op die windenergie, omdat we daar al zo ontzettend lang mee bezig zijn en het nergens lukt telkens weer opnieuw. En ja, en dan komt er dus niks. En zeker niet als je evenveel wind als zon wilt, ja, dan komt er dus ook geen zon. Dus dat is voor ons het probleem.

De heer **DE DROOG**: Ik zou er in ieder geval op willen reageren dat ik niet van mening ben dat het meteen uitsluit dat er dan zon geplaatst wordt. Ik denk dat je

sowieso en-en-en moet doen. En als er zon komt, moet je die straks ook zeker gaan vergunnen. Maar laten we in ieder geval met elkaar de ogen op de bal houden, dat er voldoende wind ook in de mix terecht blijft komen en dat die projecten wel van de grond komen.

De **VOORZITTER**: Goed. Ik denk dat dat punt tussen u duidelijk is gewisseld.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Nog een vraag. Als zon niet genoeg is, waar het erg op lijkt, wat stelt de SP dan voor om toch aan de opbreng te komen?

De heer **EGGERMONT**: Op zich sluit ik – dat is natuurlijk de vraag over kernenergie – bijvoorbeeld op termijn die discussie helemaal niet uit, ik zie het alleen voor 2030 niet gebeuren. Dus als het over die snelheid gaat en die urgentie gaat, is dat, volgens mij, totaal niet een ding. U heeft zelf ook al aangegeven dat u het niet in Utrecht wil. Nou ja, dat ben ik wel met u eens.

Ja, niet een generatieding van maken, want dat is het niet. Daarmee zetten we, wat mij betreft, ook een sfeer neer waarmee we ook het draagvlak niet verder gaan vergroten.

Het proces. Bij aanvang van het debat heb ik al gezegd, dat ik het ernstig onhandig vind dat wij hier nu al een besluit gaan nemen terwijl het in Amersfoort nog niet eens in de commissie is geweest of pas net in de commissie is geweest en het nog in de gemeenteraad moet komen. Omdat ik het gevoel heb dat daarmee onder druk wordt gezet door ons besluit hier van wat zij voor besluit daar gaan nemen. In die zin had ik liever gehad dat we dit debat hadden uitgesteld en dat we hier zorgvuldig verder mee omgingen.

Verder, in de dingen die ik aangaf in mijn betoog volgen wij vooral onze lokale fracties, ook die van Veenendaal, ook die van Leusden, ook die van Utrecht – in dit geval dan niet Utrecht. Nee, want die zitten er niet bij. En ja, daar is dus ook ons betoog op gericht geweest. Vandaar dus ook die interrupties met GroenLinks en de PvdA en net ook met D66.

Ja, voorzitter, wij zullen waarschijnlijk het besluit in zijn geheel wel steunen en we zullen hier en daar amendementen en moties ook ondersteunen. Maar wat ons betreft had dit wel echt anders gemoeten en gaan we er in de toekomst ook anders mee om. Tot zover, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: We staan weer bij een volgende stap in een langlopend proces. En we hebben vanaf het begin tegen elke stap van dit proces gestemd, omdat de basis, volgens mij, niet goed ingeregeld is. Niet omdat we niet achter het doel van schone energie staan, wel omdat we totaal niet achter de spelregels van het proces staan. Daarin is nog steeds niks veranderd. Sterker nog, we zijn in deze mening alleen maar versterkt door de meest recente ontwikkelingen, het statenvoorstel en dus de voorliggende stukken. Drie punten wil ik daaruit naar voren halen.

Martien Visser, lector Energietransitie bij de Hanzehogeschool en dergelijke, heeft onlangs een overzicht laten zien waar hij aan de hand van de aangevraagde en verleende SDE-subsidiebeschikkingen laat zien dat de doelen van de RES nationaal gezien al gehaald gaan worden met de huidige initiatieven. Dat is feitelijk onderbouwd. Dat is geen individuele mening, maar de data PBL ondersteunt dat ook. Er is alleen wat discussie over ‘hoe definiëren we een initiatief?’. Dat leidt tot de vraag waarom dat we de processen die we nu doorlopen zo onder hoge druk moeten doorlopen? Is het het wel waard om de druk op de medebesturen te zetten? Of moeten we ons richten op 2050 en hebben we dus de tijd om het draagvlak te behouden in plaats van onder druk te zetten. Wat ons betreft heeft dat de voorkeur.

We zijn ons een hoedje geschrokken – het tweede punt – bij de bijlage die bij de RES van Foodvalley zat.

De heer **BART**: Nog even over de berekening van de heer Visser. Die ging er daarbij vanuit dat inderdaad 35 terawattuur genoeg is. En ook ging hij er daarbij vanuit dat er een bepaald percentage was van de projecten die nu lopen die het in ieder geval zouden gaan halen, ook projecten waar in ieder geval nog niet de SDE-subsidie voor vergund was of waar gemeenten nog over moesten beslissen, maar die hij kansrijk genoeg achtte. Dus daar zit nogal marge in, zeker als je bedenkt dat ondertussen dat draagvlak ook minder wordt op het moment dat iedereen blijft herhalen dat we de doelen al gaan halen. Maar dat is al ervan uitgaande dat die 35 terawattuur genoeg is om de doelen uit het Klimaatakkoord – 70% duurzame opwek in 2030 – te halen, terwijl ondertussen de industrie in Nederland zegt, wij hebben

waarschijnlijk meer dan 40 terawattuur extra aan vraag aan duurzame opwek in 2030. Als we die erbij hebben, dan is die 35 terawattuur die we met zijn allen willen opwekken dus ook al bij lange na niet genoeg. Is de heer Van den Dikkenberg het dan met ons eens dat het beter is om in ieder geval dit proces te doorlopen, zodat we ook met de extra vraag die daarbij komt wellicht die doelen nog kunnen halen?

Nee, voorzitter, daar ben ik het niet mee eens. Ik zeg net dat het beter is om je te richten op 2050 en dus je draagvlak te behouden. 2030 liggen we mooi op koers om te realiseren. Dat laat hij zien met die onderbouwing. Dus die 35 terawattuur, daar hoef je niet onder enorme druk de hele regio mee op te blazen en wantrouwen te kweken tussen medeoverheden. Dus dan kunnen we rustig werken richting 2050. En als de industrie meer gaat gebruiken, dat kan, maar er zijn ook zat initiatieven- Ik hoorde de waterstoftechnologie bij Tata Steel die misschien wel een rol gaat spelen. Dan maak je serieus klappers. Dat zou op lange termijn ook wel wat op kunnen leveren.

De heer **BART**: Waterstof is geen opwek, maar een drager. Dat weet de heer Van den Dikkenberg ook hartstikke goed. En die opwek moet dus ook komen uit de duurzame energie die we hier opwekken. Als die vraag tot 2030 al met 40 terawattuur toeneemt, dan halen we de doelen – waarvan de heer Van den Dikkenberg wel zegt dat hij ze steunt – dus totaal niet. Dus dan blijft het gek om te zeggen, ja, we hebben geen haast, terwijl we eigenlijk voor 2030 al weten dat we enorme stappen moeten zetten.

Nee, voorzitter, die enorme stappen zijn er niet, want als we richting 2050 een aantal kerncentrales bouwen, dan kun je de energievraag van de industrie, die toe gaat nemen richting 2040, prima opvangen met de bouw van nieuwe kerncentrales. Dus als je dat doel gewoon even verlegt, dan doen je geen ondoordachte, domme dingen en lever je ons landschap niet uit aan de handen van het grote kapitaal.

Voorzitter, dan het tweede punt waar ik bij gekomen was, is dat ik me een hoedje geschrokken ben van de bijlage van de RES 1.0 van Foodvalley. Het is echt ongelofelijk hoe dat energiebedrijf denkt te dicteren welke vormen van duurzame energie wel en niet haalbaar zijn, en dan met name de netbeheerders. Op deze manier hollen we de invloed van het lokale bestuur nog verder uit dan tot nu toe al het geval was. Niet ruimtelijke kwaliteiten, niet het lokaal draagvlak, maar de toevallige capaciteit van het net is leidend. En dat kan en mag wat ons betreft niet de bedoeling zijn.

Het gebeurde in de commissievergadering – dat is het derde punt – openlijk – er werd echt letterlijk uitgesproken, ik heb het nog teruggeluisterd, want ik was nogal verrast dat het gebeurde – dat de komende gemeenteraadsverkiezingen openlijk benoemd werden als bedreiging voor het proces van de RES. Wat ons betreft is dat tekenend voor het hele proces, want er wordt van alles gedaan om mensen te laten participeren, maar als er een blokkade dreigt van een concrete uitwerking, dan is het opeens een bedreiging. Het laat voor ons opnieuw zien dat het hele proces vrij weinig met democratie te maken heeft, want op het moment dat de democratie haar hoogtijdag viert – zeggen we altijd met elkaar bij de verkiezingen – dan zien we dat als risico voor het proces. Voorzitter, daarom voor een ordentelijk proces hebben we een amendement rondgestuurd vanmorgen. Die dien ik bij deze in. Dat is het amendement Ordentelijk proces, waarin we vragen om een overzicht te geven van alle wijzigingen in de RES naar aanleiding van amendementen en moties aangenomen bij de behandelingen in de diverse volksvertegenwoordigingen en de RES dus nog niet door te sturen zoals die nu is.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A50 van het lid Van den Dikkenberg (SGP) inzake Ordentelijk proces.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- een sympathieke motie om een uitgebreider proces te doorlopen is aangenomen in de gemeente Veenendaal;

Overwegende dat:
- de werkwijze in deze motie de positie van raden en Staten beter borgt dan het huidige proces;
- deze werkwijze daarom uitwerking verdient in heel de provincie;

Besluiten:
Besluitpunt 2 als volgt te amenderen:
Niet op voorhand in te stemmen met in te stemmen met inzending van de Regionale Energiestrategie 1.0 van de RES regio Amersfoort en de Regionale Energiestrategie 1.0 van de RES regio Foodvalley naar het Nationaal Programma Regionale Energiestrategieën (NP RES), maar eerst het volgende proces te doorlopen:

- De verzamelde moties en amendementen vanuit raden, Staten en waterschappen door het stakeholdersoverleg worden gebundeld en voorzien van een advies.
- In een tweede ronde (september 2021) vellen de raden, Staten en waterschappen een politiek oordeel over het overzicht van de aangenomen moties en amendementen uit de eerste ronde vanuit de regio.
- Het stakeholdersoverleg verwerkt de opbrengst van de tweede ronde in de definitieve versie van de RES 1.0 of zorgt voor een addendum op de RES 1.0 en legt deze (september 2021) tenslotte voor aan de gemeenteraden voor een 'wensen en bedenkingen' procedure.
- Hierna wordt het definitieve bod met de stemmingsuitslagen voor 1 november 2021 ingediend.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Wij zullen dus opnieuw tegen deze uitwerking van de RES stemmen. Dit besluit zuigt ons steeds verder in een proces waarin we niet willen komen. We staren ons blind op slechte oplossingen op de korte termijn en verliezen de focus op goede oplossingen en het draagvlak op de lange termijn en bijvoorbeeld energiebesparing, zon op dak bij particulieren, et cetera, komt dan onder druk te staan. Het is nu tijd om onze blik te richten op 2050 en op zoek te gaan naar een werkelijke en echte oplossing. Daarom nog een tweetal moties in deze eerste termijn om het proces nog enigszins bij te sturen. Met de eerste motie willen we een oproep doen om een eigen principieel bestuurlijke bezinning op de gezondheidseffecten van windmolens op de bebouwde omgeving in relatie tot het zorgvuldigheidsbeginsel te laten plaatsvinden. Die opdracht willen we graag aan het college meegeven. En dat ook samen met de regio's te doen, zodat er een eigen opvatting komt. Het komt mooi uit dat de Raad van State u dat ook gevraagd heeft vandaag. Dus deze motie kunt u onmogelijk ontraden, want dan kunnen er geen windmolens gezet worden. Dus ik zou u dan ook willen verzoeken om hem te omarmen, wilt u uw doelen halen, want haast is geboden, heb ik gehoord.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M64 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Fiscalini (JA21) inzake Gezondheid inwoners voorop.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:

- Volksgezondheid als randvoorwaarde is opgenomen in de RES 1.0. van regio Amersfoort;
- Volksgezondheid als zorg kort genoemd wordt in de RES 1.0. van regio Foodvalley;

Overwegende dat:

- de overheid altijd moet handelen volgens de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, waaronder het zorgvuldigheidsbeginsel;
- de regio Amersfoort terecht constateert dat 'vooral onderzoeken naar de gezondheidseffecten van windenergie van belang zijn wanneer de komende tijd projecten verder worden geconcretiseerd';

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op:

Een eigen principieel-bestuurlijke bezinning op de gezondheidseffecten van windmolens op de bebouwde omgeving vorm te geven in relatie tot het zorgvuldigheidsbeginsel, deze bezinning samen met de RES-regio's in onze provincie uit te werken in een provinciale richtlijn.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Daarnaast, een tweede motie is dat wij graag een uitspraak van de Staten willen waarin wij heel duidelijk maken dat niet het elektriciteitsnet leidend is voor de inpassing van onze ambities, maar de Utrechtse kwaliteiten. Daarom willen we vasthouden aan de volgorde: beschikbaar dakoppervlak, restlocaties voor zonnepanelen en dan pas in allerlaatste instantie, indien strikt noodzakelijk, landbouwgrond. Wij zien die noodzaak vooralsnog verreweg niet. Want het kan zeker niet zo zijn dat er straks landbouwgrond vol ligt met zonnepanelen, terwijl daken zonder zonnepanelen liggen te blaken in de zon.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Motie M65 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Hoek (50PLUS) inzake Niet zomaar zonnepanelen op landbouwgrond.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021, ter behandeling van het Statenvoorstel Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06).

Constaterende dat:
- de regio Foodvalley naast 29 hectare 'restlocaties' 220 hectare landbouwgrond wil volleggen met zonnepanelen;
- de regio Amersfoort in haar RES noteert dat 'zonnepanelen extra inkomsten kunnen bieden voor de landbouw';

Overwegende dat:
- de stap van Foodvalley lijkt voort te vloeien uit een impactanalyse van energiebedrijven;
- PS vast wil houden aan de Utrechtse kwaliteiten,

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op:
De RES-regio's duidelijk te maken
- dat het voor het behoud van de Utrechtse kwaliteiten noodzakelijk is dat éérst het beschikbaar dakoppervlak en de 'restlocaties' gevuld moet worden met zonnepanelen, alvorens over te gaan tot het vullen van landbouwgrond met zonnepanelen.
- dat voor de Utrechtse kwaliteiten leidend zijn en niet het elektriciteitsnet.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De heer **DE DROOG**: Het is natuurlijk best een terugkerend element in het betoog van de SGP. Ik ben iedere keer benieuwd – want ik herken natuurlijk ook wel het idee van de zonneladder en dat soort zaken daar ook in terug – maar u legt steeds een heel harde knip. Maakt u zich geen zorgen dat als u dat doet, dat er dan juist vertraging optreedt in het hele proces als u eerst wil wachten tot al die zaken op het dak vol liggen? Want daarmee remt u uiteindelijk ook die andere mogelijkheden.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, deze vraag stelde de heer De Droog, volgens mij, twee jaar geleden ook. Toen heb ik ook uitgelegd dat als we nu vol op daken zouden focussen we veel meer meters zouden maken dan in die ellendige procedures, participatieprocessen, et cetera, et cetera, et cetera, gaan belanden. Ik weet zeker dat er echt veel meer grote daken vol hadden gelegen als wij met netbeheerders de schouders eronder hadden gezet dan nu het geval is, als we dat twee jaar geleden samen hadden besloten.

De heer **DE DROOG**: Ik denk dat er inderdaad wel wat meer vaart op had kunnen zetten. Dus met alle plezier gaan we daar zeker in mee. Maar ik zeg er ook meteen

bij dat ik de laatste jaren gewoon met veel plezier met mijn dochter rond fiets en iedereen keer opnieuw blijf vertellen hoeveel daken er nu weer met zonnepanelen zijn vol gelegd. Het gaat gewoon lekker. Het gaat goed. En die valt gelukkig buiten de RES. Die tellen we vervolgens ook mee voor de energietransitie. Dus als we zien dat dat niet snel genoeg gaat, moeten we daar zeker nog even samen naar kijken. Maar laten we ons nu focussen op dit deel van de RES. En dan zou ik zeker geen drempels op willen werpen om ook zon op land mogelijk te maken.

Een kleine reactie daarop, want die daken, particuliere daken, ja, je zou wel mal zijn als je nu nog particulier gaat investeren in zonne-energie. Want op hoeveel plekken is het niet nu al dat om elf uur de transformator uit slaat en dat die vervolgens pas weer om een uur of vier opstart, omdat het net overbelast is. Als wij aan de leiband blijven lopen van de netbedrijven, de netbeheerders, dan is het ook gewoon over met dat draagvlak. Als wij dus alleen maar naar dat dictaat blijven luisteren van je moet zon en wind op één locatie, dichtbij een middenspanningsstation gaan plaatsen, ja, dan is het echt over. Want ik zie het massaal ook op social media, ook in mijn omgeving, zie je dat verschijnen dat, ja, ze gaan gewoon uit. Dus we hebben heel veel opgestelde capaciteit liggen wat we niet kunnen benutten, omdat we alle inzet in het buitengebied laten landen, van netbeheerders. Dat is volgens mij de omgekeerde wereld. We moeten het draagvlak aanjakkeren. We hebben nog zoveel dakvlakken. Daar moeten we op inzetten en daar moeten ook investeringen plaatsvinden.

De heer **DE DROOG**: Ik wil nog even aan de heer Van den Dikkenberg vragen of hij daarmee ook het belang onderschrijft van de motie die ik samen met de VVD indien voor de decentrale netwerken, opslag en distributiestrategie.

Volgens mij ligt die geheel in lijn met een eerder ingediende motie van de SGP die toen ook is aangenomen, dat het net op orde moet zijn om de energietransitie te faciliteren met draagvlak.

De **VOORZITTER**: Kijk, er ontstaat nog iets moois.

De heer **DE HARDER**: We kunnen het pleidooi van de heer Van den Dikkenberg voor de zonneladder volledig onderschrijven. Dus dat steunen we. Maar we zien dat ook terug in de RES'en. We zien hier twee RES'en die beginnen bij zon op dak. Foodvalley begint nog een stapje eerder bij energiebesparing. Dat is helemaal mooi. Maar vervolgens gaan zij naar zon op dak en waren denken we dat dat haalbaar is en hoeveel denken we dan te kunnen realiseren en welke restopgave blijft er dan over. Vindt de heer Van den Dikkenberg dan dat die analyse slecht is gedaan?

Ik heb dat boekje van Pieter Omtzigt, Onafhankelijk volksvertegenwoordiger, gelezen over wat is nou het effect van beleid wat wij hier verzinnen op de werkelijke praktijk. Als je ziet wat het effect van beleid is wat we hier nu verzinnen, dat we het planologisch mogelijk maken om overal maar zon neer te gaan leggen, omdat we dat opschrijven, dat we dat ook mogelijk maken, dat we dat zelfs op kaartjes laten zien, dan is het effect nu, in de dagelijkse praktijk, dat boeren en ondernemers en buitengebied, iedereen tegen elkaar uitgespeeld gaat worden met biedingen, met ga je wel meedoen of ga je niet meedoen. Ik ga wel meedoen, jij niet. Waarom wil jij niet, want we moeten samen. En het effect is dat je de sociale structuur om zeep helpt, omdat wij dat planologisch nu mogelijk maken. Die zonneladder in de RES maakt te veel mogelijk dat we in die zoekgebieden voor zonne-energie nu dat proces al gaan opstarten, terwijl er nog grote boerendaken gewoon open liggen en dat je daar dus nog gemakkelijk op kunt. Die praktijk, daar ga ik niet voor staan.

De heer **DE HARDER**: Er is geen twijfel over dat dat inderdaad nu in de buitengebieden gebeurt, dat boeren worden benaderd door energiebedrijven, dat ze onder druk gezet worden, gouden bergen worden beloofd. Ik ondersteun dat we dat moeten remmen, dat dat geen vrije, losgeslagen markt moet zijn. Maar ondertussen is er in die RES'en – en zeker ook in de regio Amersfoort, maar ook Foodvalley – een harde analyse gemaakt van hoeveel zon op dak wij kunnen realiseren voor 2030. Wat is gewoon technisch op die daken mogelijk? Nog niet eens, wat denken we dat realistisch om ook echt te halen, want ik denk dat een deel ervan niet gehaald gaat worden. Er is gewoon een berekening, analyse gemaakt en vervolgens is bekeken 'wat kunnen we nog doen?'. Foodvalley zegt dan vervolgens, we moeten iets met zon op land, maar dat gaan we wel inperken, we willen een maximum, want dat past niet bij onze regio. Dus het mag nooit meer worden dan dit. En u doet nu net of we met deze RES'en planologie maken

waardoor alles open gaat, terwijl ik juist enorme beperkingen vanuit die RES'en zie om het tot kleine gebieden te beperken, die zon op land.

Voorzitter, ik kijk naar de mogelijkheden die er gecreëerd worden en ik kijk naar de tendens van de energiebedrijven die in de expertsessies heel duidelijk hebben gemaakt van, ja, ho eens even, want dan gaan we 2030 ook niet halen, zeggen ze heel simpel, want wij moeten al gaan spitten, dus we moeten richting windparken gecombineerd met zon. Waar komen windparken? In de open ruimte en gecombineerd met een grote zonneakker eromheen het liefst. Dat is waar naartoe tenderen om het tegen maatschappelijk acceptabele kosten te gaan doen. Dus als je die twee bij elkaar optelt- Dus maak het planologisch a, mogelijk met onze benoemde zoekgebieden, b, we zien de tendens van de netbeheerders richting de gecombineerde en gebundelde aanbiedingen in het buitengebied, ja, dan zie ik het wel gebeuren dat die daken voorlopig nog leeg blijven, omdat we het zo nodig vinden om dat gecentreerd en gebundeld te doen. Volgens uw woorden 'in balans'.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Nog een vraag aan de SGP. Ik hoor een enorm pleidooi voor zon op dak. Maar als er nu wel draagvlak is voor een of meerdere windmolens ergens, bent u dan daar ook überhaupt van tevoren tegen? Of zegt u, nee, dat is prima, als er maar aantoonbaar draagvlak is?

Als er aantoonbaar draagvlak is en een gebied zegt, wij hebben er last van, maar we kunnen er allemaal wel van meeprofiteren, dus we gaan dat doen, dan ben ik best bereid om mee te denken hoe we dat gaan doen. We hebben er in de pauze een leuk gesprek over gehad. Waar is het nou mis gegaan dat wij, als overheid, niet meer het vertrouwen hebben om dat draagvlak te gaan regelen. Dat komt omdat wij ertussenuit zijn gestapt. We zijn aan de kant gaan staan met onze doelen, van de bedrijven die het willen doen. Dus mensen kunnen ons in die zin minder vertrouwen of niet vertrouwen op het moment dat we zeggen, nou, we zoeken echt het beste voor u. We zijn er als overheid eigenlijk een beetje tussenuit gestapt. Dat zie je bijvoorbeeld in Houten, is het helemaal mis gegaan op het moment dat ze gezegd hebben 'regelt u het draagvlak maar' tegen de windondernemer. Daar speelt zo'n zelfde spelletje. En daar gaat het mis. Wat kunnen mensen nu van ons verwachten richting een zorgvuldig proces – en daarom ook onze motie om op te roepen tot een principiële bezinning op het zorgvuldigheidsbeginsel – van hoe staan wij nog garant voor de gezondheid en het welzijn van onze inwoners met in het achterhoofd dat we ook doelen hebben die we willen halen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik denk hier steun te horen ook voor onze motie om inderdaad als overheid enigszins terug te komen met een draagvlakmodel, zodat het een handreiking is waar de omgeving aan zou moeten voldoen planologisch.

Ja, ik wil erop reageren, voorzitter. Al brainstormend kwamen we tot de conclusie dat het misschien wel veel slimmer is om niet met lokale energiecoöperaties, particulier bezit, bedrijven, et cetera, te gaan werken, maar misschien wel met een provinciale energiecoöperatie. En het geld wat aan subsidies verdiend wordt uit te delen onder de inwoners binnen een straal van drie, vier kilometer. Ik weet niet precies hoeveel je daar de last van hebt en hoe hoog die molens zijn. Maar dan heb je misschien wel een veel beter model, waarbij je ook draagvlak en profiteren en alles veel beter in balans kunt brengen en misschien wel ooit een keer Enecogelden kan binnen harken en dat het dan wel lukt. Dat is maar de vraag. Maar dan heb je een model waarvan je zegt, dan hou je in eigen hand. Maar nu laat je het zo los, dat je- Je hebt ook geen middelen om te sturen en je hebt wel doelen waar mensen last van gaan krijgen. Ja, dan heb je helemaal niets meer om op te sturen. Dat is een heel andere basis.

Voorzitter, dan ga ik afronden. Ik heb nog één minuut. Ik heb een vraag aan u allen. Ik heb het eigenlijk ook al een keer gesteld. Wat verstaan wij nu – ik hoor zo vaak over lokaal eigenaarschap, draagvlak, et cetera – onder lokaal eigenaarschap? Is dat dan inderdaad die ene ondernemer die toevallig een keer gecasht heeft met de verkoop van een bedrijf en ten koste van zijn hele buurt en omgeving daar een paar windmolens neer gaat zetten? Is dat dan lokaal draagvlak? Zijn we dan gelukkig? En is dat dan ook het draagvlak waar wij deze acties mee in gang willen zetten? Dus daar heb ik een vraag bij, wat u dan verstaat – en ik hoor het graag in de tweede termijn – onder lokaal eigenaarschap. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, eigenlijk ga ik de SGP gewoon aanvullen, want eigenlijk is er nauwelijks meer iets aan te vullen, want 50PLUS sluit zich er gewoon volledig bij aan. Maar ik heb natuurlijk toch nog wel mijn eigen stuk.

Laten we beginnen bij onszelf. Wat is er constant aan de gang? Er wordt constant van alles bedacht om aan de behoefte te voldoen. Eigenlijk in plaats van terugbrengen. Zolang men met blote

voeten en een T-shirt middenin de winter door het huis banjert en het hele land aan de oplader ligt- Waarom zit hier geen zonnecel in en waarom zit hier geen zonnecel in? Dat is de industrie die dat bepaalt. Want, ik bedoel, al die telefoontjes, opladertjes erin, één of twee, je legt hem op de vensterbank en kan je hem opladen. Nou gebruikt één zo'n opladertje nog niet zo veel stroom, maar alles bij elkaar is het toch gewoon heel veel stroom. Dus de behoefte omlaag, bijstellen.

En dan hebben we de verdienmodellen. Niet om het verbruik omlaag te brengen, maar om geld te verdienen. Veel geld. Opbrengst geld of opbrengst energie? Geld speelt de hoofdrol. Dat zijn al die energieboeren die er alleen maar op uit zijn om zoveel mogelijk geld te verdienen en ze denken er helemaal niet bij na wat ze allemaal verpesten met het land en met de omgeving, et cetera, et cetera. Voor de coronaperiode hebben we een werkbezoek gehad vanuit de provincie aan die kant van de stad Utrecht waar al die fruitkwekers en zo zitten, en ook agrariërs. En die hadden coöperaties met allemaal zonnecellen. En die deelden dat – zoals net verteld werd door de SGP – met elkaar. Maar wat is er op dit moment ook aan de gang? Dat een heleboel agrariërs – die toch gezwicht zijn voor het vele geld van de zonneboeren wel hun leningen soms hebben afgesloten om hun daken vol te leggen met zonnecellen – hun opbrengst niet kwijt kunnen, omdat Stedin in dit geval in ons gebied, ja, de infrastructuur wat hiervoor nodig is niet op orde heeft. Daardoor kunnen zij de opbrengst niet omzetten in inkomsten en daardoor kunnen ze de leningen niet betalen en daardoor komen ze dus in de problemen. En zo zijn er al heel wat.

Verder wil ik nog opnoemen- Ik kom uit de Kop van Noord-Holland zoals jullie weten, Anna Paulowna. Dat is natuurlijk vlakbij de Wieringermeer waar mijn vader ook altijd land pachtte. Daar woont familie van mij. Die worden helemaal gek van de windmolens. Er zijn er gewoon een aantal die gewoon zeggen, we kunnen hier niet meer wonen, we gaan verhuizen. In Zeeland is precies hetzelfde aan de gang. Daar zijn ook bepaalde gebieden helemaal volgeplempt met windmolens. Die worden daar helemaal gek van het lawaai en noem maar op, allemaal van de windmolens. Dus ja, wat is nu belangrijker? Het welzijn of dat we van alles doen en we kunnen de energie niet kwijt. Het is allemaal al gezegd vandaag, dus daar hoef ik verder ook niet op in te gaan.

Draagvlak, we hebben het zelfs in de Structuurvisie staan. Geen draagvlak, geen participatie, geen windmolens. Het staat in onze Structuurvisie. Je kan wel zeggen, ja, nee, we zijn met de Omgevingswet bezig, het gaat allemaal veranderen. Maar die Omgevingswet is alweer uitgesteld, die wordt nog een keer uitgesteld. En misschien komt hij er wel helemaal niet. Dan zullen we toch verder moeten met de Structuurvisie en daar staat het in. En ja, als het weer ter inzage ligt en we moeten er weer voor stemmen, zal ik zeker weer stemmen van, bij geen draagvlak, bij geen participatie, geen windmolens.

En de zonnepanelen, ja, dat is gewoon al het land wat daardoor, zeker voor een heel lange tijd, niet meer bruikbaar is. Soms kan je het een beetje hoger plaatsen en dan kan je er nog schapen onder laten grazen. Alles hebben we al een keertje besproken en alles is al een keertje bedacht.

Ja, 50PLUS heeft toch zoiets van, neem kernenergie mee. Ik sluit me aan bij JA21, die het ook bepleit en nog meerdere die dat bepleiten. Het is nog niet hier. Ik heb het vanmorgen al een keertje gezegd. Maar we kunnen het ook voorlopig als overbrugging ergens anders vandaan halen. Frankrijk bijvoorbeeld of noem maar op. Maar we moeten er wel aan gaan werken. Als we er niet aan beginnen, zijn we er over tien jaar nog niet aan begonnen en dan zijn we gewoon te laat.

De **VOORZITTER**: U bent door uw spreektijd heen.

Mevrouw **HOEK**: Dat is het laatste wat ik hier nog over ga zeggen, voorzitter. Ik ben minstens een halve eeuw oud, dus ik ben opgegroeid met bloemen op de ramen, een dikke deken op bed en weet ik veel wat allemaal. En de kachel, in de winter zaten we in de voorkamer en in de zomer zaten we in de woonkeuken. Ik ben er niet slechter van geworden. Ik ben gewoon groot geworden. Wat dat betreft, terug naar de basis.

De **VOORZITTER**: Fijn dat we daar getuige van mogen zijn, mevrouw Hoek. Dank u wel.
Mevrouw **HOEK**: Ja, tot zover.

De **VOORZITTER**: Lijst Bittich, mevrouw Bittich heeft aangegeven geen woordvoering te hebben bij dit agendapunt. Dan kijk ik nu even naar de gedeputeerde. Hij wil even kort schorsen. Dat kan ik mij voorstellen. Een minuut of vijf? Ik stel voor dat we 15.20 uur de vergadering hervatten. Ja? 15.20 uur.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering om 15:10 uur.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering om 15.20 uur.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik heropen de vergadering, de statenbrede voorbereidende vergadering. Wij zijn bezig met de behandeling van agendapunt 10, het statenvoorstel Regionale Energie Strategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley. U hebt in de eerste termijn uw inbreng gegeven als Provinciale Staten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen voor de beantwoording.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dank voor alle vragen en inbrengen. En gefeliciteerd aan mevrouw Bikker met haar maidenspeech. Het is altijd toch wat anders om dat vanuit zo'n bank te doen dan vanuit het spreekgestoelte, maar het was, volgens mij, niet minder persoonlijk en het kwam ook niet minder aan. Dus complimenten daarvoor. En fijn dat u ook ons een beetje een inkijkje gaf in waar u vandaag komt, maar zeker ook het belang van de rol van volksvertegenwoordiger nog eens een keer kracht bij te zetten. Volgens mij, is dat ook heel goed en ook belangrijk, want dat is inderdaad uw rol. Ik denk, als er één onderwerp is – er zijn er wel meer – maar ook een van de onderwerpen is waar u dat, denk ik, ook wel voelt en ook merkt dat dat een zware verantwoordelijkheid is, dan is het ook wel een onderwerp zoals vandaag geagendeerd staat. Volgens mij, goed om dat ook met elkaar te beseffen: het gaat ergens over.

En waar gaat het dan over? Dat was ook een vraag die sommigen van u zichzelf stelden en wat ook in de commissie al uitgebreid aan de orde kwam. Ik hoorde net ook een aantal van u nog weer zeggen, ja, we gaan dingen planologisch regelen en mogelijk maken. Dat doet u niet vandaag. Laat ik daar ook gewoon helder in zijn. U neemt vandaag geen planologisch besluit. Dat heeft u wel gedaan op 10 maart. Toen heeft u de Omgevingsverordening vastgesteld, de Omgevingsvisie. Dat zijn echt, juridisch ook, ruimtelijke stukken. Dit gaat over een strategisch beleidsdocument, samen met de partners binnen de RES'en. Dus het heeft echt een andere status. Dus er was in het begin ook, hoe zit dat met die Raad van State-uitspraak. De impact daarvan zit sowieso meer aan die kant van echt die formele ruimtelijke besluitvormingstrajecten. Daar is dit nog niet. Dus dat is, denk ik, goed om dat ook te delen. Goed om daar ook even mee te beginnen.

De heer **DERCKSEN**: Dat is onjuist, want het Arrest Van Nevele – daar gaat het over, waar het Europese Hof over heeft geoordeeld en waar nu de Raad van State zich achter schaart – daar vallen de plannen zoals we die vandaag bespreken precies onder.

Ik heb me laten vertellen dat op de website – dat heb ik zojuist gezien – van de Raad van State dat anders staat. Dus ja, daar staat dat het geen blokkade geeft op dit moment, dat er besluiten ook kunnen worden genomen, zelfs over windprojecten. En als het gaat om wat er nu voorligt, nogmaals, is geen planologisch besluit in de zin van de wet. Dus dat is een ander type besluit wat voorligt.

Ik ga het als volgt doen. Ik wilde eigenlijk de moties en amendementen, die u heeft ingediend of gaat indienen, even langslopen en daarna even nog een aantal vragen, zoals die door verschillende fracties zijn gesteld. Ik hoop dat ik daarin compleet ben. Mocht dat niet zo zijn, dan herinnert u mij daar vast aan.

De moties en amendementen langslopend, kom ik eerst bij een motie M49 – de nummers staan erbij vandaag, dat is ook voor uw gemak en ik ben ook blij, dank voor de ondersteuning, dat dat zo snel is gelukt – die gaat over de oproep om ook aandacht te hebben voor een goede balans tussen zon en wind. Daar had u net al een debat over. Ik kan die motie al positief adviseren. Het is, denk ik, goed om te beginnen, dat iedere RES – en er hebben daar ook vele vanuit de provincie voortdurend op gehamerd – maximaal inzet op zon op dak, ook binnen de realistische mogelijkheden: dakconstructies, netcapaciteiten, en dergelijke. Maar dat is wel het startpunt van alle drie de RES'en, ook in Foodvalley en Amersfoort. Maar de constatering is dat het onvoldoende is. En de constatering is dat wat je extra nodig hebt, dat daar zon op land en wind ook bij nodig is. De keuzes daarin, daar speelt het draagvlak, het participatieproces een belangrijke rol in. Er spelen ruimtelijke afwegingen een belangrijke rol in. In onze verordening en onze visie zeggen we daar ook het een en ander over. En er speelt netcapaciteit een belangrijke rol in. Er stond ook, ja, die netbeheerder gaat ons daar van alles dicteren. Ik denk dat dat niet helemaal recht doet. Maar het gaat wel om haalbaarheid en betaalbaarheid van wat we aan het realiseren zijn. Een zonnedak is mooi, maar als er geen stekker aan zit en je kan het niet op het net kwijt, heeft het weinig zin. Dus het is cruciaal dat we in de verdere uitwerking die uitbreiding van netcapaciteit echt op laten lopen met de verdere uitwerking van de RES,

maar bijvoorbeeld ook met de laadinfrastructuur. Dat is ook waarom er bij de Kadernota ook een voorstel zit dat we als provincie daar ook nadrukkelijk onze rol in pakken. Maar als het gaat dus om deze motie over die balans, dan is dat zowel vanuit de netcapaciteit, maar bijvoorbeeld ook vanuit de ruimtelijke impact, belangrijk om daar aandacht voor te hebben. Waarbij het, denk ik, ook wel goed is om nog in ogenschouw te nemen dat bijvoorbeeld één windmolen ongeveer evenveel opwekt per jaar als vijftien à twintig hectare aan zonneveld. Dan kunt u ook uitrekenen hoeveel daken dat wel niet betreft. Dus ook gewoon qua ruimtelijke impact- Want dat zie je ook zeker bijvoorbeeld in een aantal wat meer agrarische gemeenten, dat die ook zeggen, doe ons liever een windmolen wellicht dan zon op land. Dus er zijn verschillende afwegingen waarom die balans belangrijk is. En ik zie deze motie vooral ook als een ondersteuning om daar op een zorgvuldige manier naar te kijken en er aandacht voor te houden.

Het tweede amendement is amendement A48 van de VVD. Die gaat over de besluitvorming rond een PIP, dan wel een projectbesluit. Die wijzigt wat in de besluitvormingstekst, eigenlijk een toevoeging en er wordt ook een stukje weggehaald. Dat is, denk ik, goed om te beseffen. Om eigenlijk als wij voornemens zijn- Om een inpassingsbesluit of een projectbesluit ter instemming aan de Staten voor te leggen. Voor een PIP is dat wat wonderlijk, want u besluit over een PIP. U stelt een inpassingsplan vast. Dus daar is het sowieso niet voor aan de orde. En als het gaat om een projectbesluit. Dat is juridisch zo geregeld. Als het gaat om een projectbesluit is het wel goed om te beseffen, dat is niet een besluit is wat wij zo op een dinsdagmiddag als college even kunnen nemen. In de Omgevingswet is daar een zeer uitgebreide procedure voor uitgelijnd. Die begint met een aankondiging, die begint met een heel uitgebreid participatietraject en met verschillende ronden van besluitvorming, zoals ook een uitgebreide voorbereidingsprocedure en dat soort zaken. Daar gaat het dan om. Dat kan sowieso niet over een nacht ijs gaan. Wat we in de commissie al met elkaar gedeeld hebben, het is wat mij betreft echt ondenkbaar dat we als college, of welk college dan ook, een projectbesluit gaan nemen, zodra de Omgevingswet in werking is getreden, zonder daar de Staten op een zorgvuldige manier bij te betrekken. Dat is vanzelfsprekend. Het is, volgens mij, ondenkbaar dat dat niet zo zou zijn. Dat je dat als college zelfstandig zou kunnen doen. Het punt is wel, volgens mij, dat het gedurende het hele traject belangrijk is om elkaar goed geïnformeerd te houden. Wat we eigenlijk in het beslispunt – want daar heeft het betrekking op – voorstellen, is niet zozeer nieuwe kaders rond projectbesluiten of iets dergelijks, maar wat we eigenlijk zeggen, we delen met u een inventarisatie en die leggen we aan u voor. Dat is de basis.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Als het dan toch zo obvious is dat er niks zonder de Staten gebeurt, dan mijn vraag of de gedeputeerde bereid is om dat te formaliseren. Als hij zegt, bij de PIP klopt dat juridisch niet. Ik kreeg de handen niet meer op elkaar voor de juridische wasstraat, dus dan geloof ik u. Ja, dan zou mijn vraag zijn: kunnen we dat dan amenderen voor het projectbesluit, dat u, voordat u begint met die uitgebreide voorbereiding, even ophaalt bij PS in haar rol om dat inderdaad te gaan doen? Een soort startmoment.

Dat hebben we, volgens mij, in de commissie ook met elkaar gewisseld. Het beslispunt zoals het nu voorligt, geeft dat eigenlijk aan. Dat geeft aan dat wij de inventarisatie- En dat we op dat moment aan u voorleggen wat de stand van zaken en of inzet van ruimtelijk instrumentarium nodig is, gewenst is. Dus dan gaan we sowieso met elkaar daar het gesprek over voeren. Als u vraagt, betrekt u ons daarbij, wat betekent dat dan? We hebben ook de vorm van consultatie. Dat lijkt me ook een goede. Dus ik zal sowieso ook toezeggen dat dat sowieso ook onderdeel daarvan uit maakt. Het is ook wel goed om te beseffen dat gedurende dat traject om te komen tot zo'n projectbesluit je nog heel veel verdere uitwerkingen en zaken hebt. Dus het is ook niet zo dat je aan het begin- Er zit niet voor niets inspraak in en alles. Dat kan effect hebben op wat je uiteindelijk besluit. Dat is maar goed ook, anders neem je de inspraak ook niet serieus. Dus het is niet zo dat je aan de start alles al in beeld hebt. Vandaar ook deze vorm.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ja, een verdiepingsvraag. Ik lees in het statenvoorstel – want daar is het een amendement op – toch wel degelijk dat u zegt, ik maak een tussenbalans op, die leg ik voor aan PS en wij bepalen vervolgens wat gewenst en noodzakelijk is als het gaat om het inzetten van ons ruimtelijk instrumentarium. Dat staat er. Dat vind ik toch wel vrij ver gaan. Vandaar deze aanvulling die daar, volgens mij, naadloos in zou kunnen passen.

Wat in het beslispunt staat, is dat wij dat geheel voorleggen. Dus wij leggen de inventarisatie van wat is er aan plannen op dat moment concreet, hoever is dat gevorderd, hoe is de balans, hoe is aansluitbaarheid, hoe is de ruimtelijke inpasbaarheid. En geeft dat aanleiding, al dan niet, om ruimtelijk instrumentarium in beeld te brengen. Dat geheel leggen we aan u voor. Dat is wat er staat.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ter instemming?

Ter instemming- Het hangt ervan af wat er op dat moment in staat, wat het vervolg is. En op het moment dat er aanvullende kaderstelling om tot besluiten te komen, uiteraard – dat geldt voor alles – zal dat dan ter besluitvorming aan u worden voorgelegd. Dat is echt de kern. Nogmaals, daar zal altijd consultatie of iets dergelijks bij zitten. Ik kan me ook heel goed voorstellen dat als het gaat om instrumentarium inzetten op een gegeven moment aanvullende kaderstelling nodig is. Maar dat is wel iets waarvan ik denk, dat we op dat moment het gesprek met elkaar moeten voeren. Als u op dat moment zegt, hier is aanvullende kaderstelling voor nodig, ja, dan heeft u, volgens mij, alle instrumenten om dat op dat moment ook af te dwingen. De heer De Droog refereerde daar ook al aan. Niet alleen aan het begin van het proces. Want nu lijkt het net alsof u aan het begin van het proces aan de noodrem kunt trekken. Dat kunt u zelfs gedurende zo'n proces. Het hoeft niet altijd fraai te zijn, maar dat zijn wel de instrumenten die u in handen heeft. Ik snap uw zorg van, zitten wij daar voldoende op, zijn we daar voldoende bij betrokken? Ik zeg nogmaals, dat heb ik in de commissie ook al gezegd, ja, het college zal u daar volledig bij betrekken. Ik kan me ook niet voorstellen dat het voor een volgend college en vervolgend college anders zou zijn. Volgens mij, dat is echt onbestaanbaar dat je bij zo'n majeur traject de Staten daar niet goed bij zouden worden. Volgens mij, is dat echt ondenkbaar.

De **VOORZITTER**: Ik kijk even- Dan krijgt de heer Dercksen het woord. Maar ik kijk even op dit punt is het, denk ik, voldoende helder gemaakt hoe u beiden erin zit.

De heer **DERCKSEN**: Ja, als ik de gedeputeerde hoor praten van het ligt bij jullie in PS, dan krijg ik soms wel een beetje jeuk, want iedereen weet dat de coalitie een meerderheid heeft en veel van die voorstellen zijn al voorgekookt. Maar hoe verhoudt zich dat nou tot het collegeakkoord? Daar staat ook gewoon in dat u provinciaal instrumentarium gaat gebruiken om als u uw zin niet krijgt in de gemeenten dat door de strot van de gemeenteraden te drukken. Dus hoe verhoudt zich nou uw democratische voorstel zich tot het collegeakkoord? En hoe verhoudt zich dat tot de gemeenteraden die wat willen?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Voorzitter, ik weet niet van welke provincie de heer Dercksen het collegeakkoord citeert, maar niet van Utrecht, want daar staat het, volgens mij, echt anders in. Daar staat in dat het ruimtelijk instrumentarium in beeld kan komen als de doelen uit zicht raken of als goede locaties niet benut worden. Dat staat ook overigens in de Omgevingsvisie die u op 10 maart heeft vastgesteld. En dat we in dit statenvoorstel wat vandaag voorligt met onderdeel vier, dat dat helderheid geeft over hoe gaan we met elkaar informatie verzamelen om daar een afweging in te kunnen maken. Dat is eigenlijk wat hier zeggen. We gaan een inventarisatie maken en die leggen we aan u voor, zodat we ook een beetje helderheid scheppen over in beeld komen, wanneer dan, hoe dan. Laten we eerst maar beginnen met het net ophalen en de informatie verzamelen en dan weten we waar we het over hebben. Dan kunnen we ook op dat moment kijken wat er al of niet nodig is.

De heer **DERCKSEN**: Ja, u laat dat dus boven de markt hangen om instrumentarium in te zetten. U kunt ook zeggen, we respecteren de lokale democratie.

De **VOORZITTER**: Goed, ik denk tot slot wel op dit onderwerp.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: We zijn natuurlijk wel primair bevoegd gezag voor wind. Dus er is altijd in zekere zin ook een afweging in te maken. Dus dat is wel goed om te beseffen. Het is wel zo, het zit ook in de Elektriciteitswet verankerd. Boven de, wat is het, 5 megawatt, dat we dat kunnen delegeren aan gemeenten.

De heer **DERCKSEN**: Dat is mij allemaal bekend, maar dat was niet mijn vraag. Mijn vraag en mijn opmerking was: u kunt ook zeggen, wij respecteren de wens van de bevolking in een bepaalde gemeenteraad.

Zeker. En in de Omgevingsvisie staat het zoals ik het net zei. Volgens mij, is dat de basis. En dat is ook de opdracht zoals wij die gekregen hebben.

Ik kom bij amendement A47. Dat vraagt om de woorden 'uitwerking' en 'de realisatie van de' RES uit beslispunt drie te schrappen, waarmee dat dan wordt dat wij met de regionale partners de RES vormgeven, maar het laat een beetje in het midden wat het dan behelst. Ook die moet ik helaas ontraden, omdat uitwerken en realiseren, ja, dat is echt wel onderdeel van het proces waar het Klimaatakkoord in voorziet, waar we ons ook aan gecommitteerd hebben. We zijn ook gewoon een

speler in die uitwerking. Dus ik zou het ook echt een verkeerd signaal vinden naar gemeenten als we zeggen, werkt u het maar lekker uit en komt u later bij ons. Nee, we hebben daar een rol in te spelen. En gemeenten willen er ook op aan kunnen dat wij daar een betrouwbare partner in zijn. Dus dat is ook de reden waarom dat op die manier in de besluittekst staat genoemd.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik heb toch steeds het gevoel dat ik te weinig dingen door elkaar hoor. De ene keer, o, we hebben nog zoveel tijd en we betrekken u aan alle kanten. Waarop ik me blijf afvragen, waarom moet het dan nu in het statenvoorstel staan? En aan de andere kant, ja, maar we zijn ervan en we willen doorgaan tot en met de realisatie. Ja, ik voel daar een discrepantie in. Ik heb ook gezegd, ik wil het vooral over de rollen hebben. Ik begrijp niet waarom de rol van GS al bij dit statenvoorstel zo moet worden vastgepind tot en met het einde van het proces. Kunt u dat toelichten?

Volgens mij, zitten we nog heel erg ver van het einde van het proces. Het gaat meer over dat we een commitment ook moeten geven aan onze partners dat wij onze rol pakken. Volgens mij, ligt er ook een amendement van mevrouw Bikker vanuit het CDA over dezelfde passage. En die zegt eigenlijk om daar het woord ‘gezamenlijk’ aan toe te voegen. Er staat al ‘in overleg met’, maar om nog iets meer uitdrukking te geven aan dat we dat in een gezamenlijk proces doen binnen de RES. Kijk, ik moet zelf zeggen, dat vind ik een gelukkiger amendement, want het intact dat we ook hier zelf – en dat gemeenten ook, denk ik, terecht een beroep op ons doen – om hen daarbij te helpen en om daar samen in op te trekken. Ik denk ook – en dat is ook niet onbelangrijk om te noemen – we hebben natuurlijk ook een eigen ambitie, ook in de Omgevingsvisie, als het gaat om opwek van zon en wind op land. 55% van onze elektriciteitsbehoefte in 2030 willen we in onze provincie daarmee opwekken. Dus het is een belang van de gemeenten, maar het is ook ons eigen belang dat dit proces voortvarend vervolgd wordt. Dus het ligt daarom ook wel in de reden dat we daar ook om die reden onze verantwoordelijkheid in pakken. En ja, gezamenlijk.

Dan kom ik bij motie M51 van de VVD. Die vraagt om eigenlijk een soort toetsingskader rond draagvlak te ontwikkelen. Het streven naar draagvlak is evident. Door velen van u ook benoemd, en belangrijk. Dat geldt, denk ik, voor alle typen ontwikkelingen. Als we het hebben over een nieuw bedrijventerrein of een weg of een woonwijk, ook dan streven we ernaar om het met draagvlak te doen. En tegelijkertijd hebben we als overheden ook breed maatschappelijk belang te dienen en kan het brede maatschappelijke belang van de een schade betekenen voor een direct omwonende of voor een bepaalde- Nou, bijvoorbeeld vaak voor een direct omwonende. Dat geldt voor heel veel besluiten waar wij met elkaar voor staan. Deze motie vraagt eigenlijk om er een soort kader voor te ontwikkelen, apart. Het streven voor draagvlak wordt echt onderschreven. Maar besluiten voor het realiseren van opwek worden genomen op basis van de wettelijke regels en ook zoals vastgelegd in de Omgevingswet en in onze Omgevingsbeleid. Dat is de basis. Daar zit gewoon heel veel rechtsbescherming in. Daar zitten ook de participatieprocessen in. Dat is de manier om ons gezamenlijk als besluitvormers te voeden – dat geldt ook voor gemeenteraden – zodat dat wordt meegewogen in besluitvorming. Dus dat is op die manier geborgd. Om daar heel apart een kader voor te gaan ontwikkelen, waarbij het zeer de vraag is hoe je dat objectiveerbaar maakt, ja, dat is eigenlijk ook in strijd gewoon met hoe dat op dit moment juridisch geregeld is.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik denk dat het naadloos aansluit op de uitspraak van de Raad van State van vandaag, waar letterlijk in staat dat je juist ook bij bestemmingsplannen en dergelijke procedures dus extra eisen kunt stellen. En het is vooral beoogd, omdat wij hier al twee jaar eigenlijk de discussies hebben over ‘wat is dat draagvlak’, om daar handen en voeten aan te geven. Dus het is niet beoogd om dat vooraf in te vullen, maar ik denk dat het wel heel nuttig en helder richting onze inwoners kan zijn dat wij proberen dat draagvlak ook te benoemen. Participatie is een proces. Juridisch kan het.

Volgens mij, gaat de uitspraak niet over draagvlak, maar gaat die meer over bescherming van omwonenden. Dat is wel echt wezenlijk iets anders. Daar zijn, volgens mij, nog een aantal moties en amendementen op.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Nee, ik krijg geen antwoord op mijn vraag. Mag ik herhalen? Er staat juist dat je dus in de planologische procedures extra eisen kunt stellen aan dit soort zaken. Daar gaat die uitspraak over. Het gaat daar specifiek over gezondheid, geloof ik. Maar je kunt extra eisen stellen in procedures. De vraag is dus, kunnen wij als provincie, voor eventueel wat we zelf ooit gaan doen, maar anders ook voor de gemeenten, hen ondersteunen door iets op te schrijven met zijn

allen wat voldoet aan de definitie van draagvlak? Want nu praten we eroverheen gezamenlijk.

Volgens mij, gaat er hier toch iets door elkaar lopen. Dat is namelijk draagvlak, hoe je dat ook definieert, en impact op omwonenden. Dat zijn wel twee verschillende zaken. Wat u eigenlijk in de motie voorstelt, om een apart toetsvlak voor draagvlak uit te werken als een soort onderdeel van een besluitvormingsproces. Ik denk sowieso wat er in het formele besluitvormingsproces van juridische afwegingen- Daarvoor is echt onze Omgevingsverordening leidend. Dat is hetgeen waar wij aan toetsen. Dus het is ook echt niet helder hoe dit zich daartoe zou verhouden, los van de vraag dat het discutabel is of dat past bij de hele borging van belangen van eigenlijk alle inwoners, zoals dat ook in de hele procedures rond ruimtelijke besluitvorming al is geborgd. Is het zeer de vraag of je het op deze manier zo kunt toevoegen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Mijn overtuiging is dat dat kan, ook in de Omgevingsvisie.

De **VOORZITTER**: Volgens mij, bent u daar nu inmiddels over met elkaar uitgesproken. Helder is dat de gedeputeerde de motie niet wil overnemen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Nou, misschien nog één toevoeging erop. We hechten erg aan draagvlak, maar het is ook goed om te beseffen dat- Het valt me op dat dit zo'n discussie is die bij dossier speelt, maar we hebben natuurlijk ook als het over andere ontwikkelingen gaat een belangenafweging met elkaar te maken. Dat geldt hier ook. Dus in die zin is het ook niet anders dan een besluit over bijvoorbeeld een bedrijventerrein. Daar hebben we ook niet een apart toetsingscriterium voor draagvlak.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Voorzitter.

De **VOORZITTER**: Nou ja-

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ja, maar dit is een heel belangrijk punt.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Van Ulzen, u heeft nu het woord niet. Ik heb drie keer geconcludeerd dat dit onderdeel wat mij betreft voldoende gewisseld is. Ik zou nu willen voorstellen dat de heer Van Essen zijn betoog vervolgt.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Voorzitter, dan kom ik op de volgende motie, ook van mevrouw Van Ulzen, de VVD-fractie, dat gaat over- Een motie over kernenergie. Het zegt om het mee te nemen naar eens 2.0. Ook RES 2.0 gaat over 2030. Volgens mij, hebben we ook een heel duidelijke opdracht, ook vanuit het Klimaatakkoord, waar de RES'en betrekking op hebben. Er komt hier dan een onderdeel bij waarvan ik denk, daar gaat die RES niet over. Ik voel er ook weinig voor om met een stuurgroep dan met de wethouder van Eemnes en Oudewater te gaan praten over of er een kerncentrale moet komen in de Eemsdelta of in Borssele. Ik zie daar de waarde ook niet zo van. Dus ik vind hem gezien de opdracht die we als RES'en hebben toch niet passend. Ik denk, als u iets met het onderwerp kernenergie wilt, dan heeft u daar op een andere manier uitdrukking aan gegeven, die, denk ik, passender zijn. Ik vind het inbrengen in dit proces van de RES op deze manier- De RES 2.0 die met name ook gaat over 2030 op een onderdeel waar we geen bevoegd gezag zijn, dan denk ik, ja, ik zie daar de waarde niet zo van. Vandaar dat ik die helaas moet ontraden.

Mevrouw **HOEK**: Of de gedeputeerde het nummer van de motie aan de voorkant wil noemen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Zeker.

Mevrouw **HOEK**: Wat is hiervan het nummer?

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dit was nummer M50. Excuus dat ik die niet even had genoemd.

Dat laat onverlet, laat ik dat ook toevoegen, het is heel goed, volgens mij, ook voor het geluid in het maatschappelijk debat, dat er het gesprek plaatsvindt over kernenergie. En dan zal het ongetwijfeld ook een onderwerp zijn bij een kabinetsformatie. Wat mij betreft hoort hij daar ook thuis.

Kom ik bij motie M52 – ik herhaal, M52 – dat is de motie Maak RES zichtbaar 1.0. Eigenlijk moet die '2.0' zijn bijna, maar ik ga niet over de titel van de motie. En eigenlijk ook de vraag van JA21

hierbij van ja, we hebben eerder die motie erover ingediend. Ik heb toen bij de appreciatie van die motie en destijds ook al aangegeven, bij het advies daarover, ja, we hebben een tool, die gaan we aanbieden aan gemeenten, maar het is ook primair aan gemeenten om daar gebruik van te maken. Dus ik denk zelf, als het gaat om de uitvoering daarvan, dat hebben we gedaan. Het is ook een onderwerp wat belangrijk is. Dus het is ook niet voor niets dat we dat aanbod hebben gedaan. Maar u vraagt nu eigenlijk hetzelfde nog een keer. Ik heb, volgens mij, in de commissie al toegezegd dat ik aan de bestuurstafel aandacht vraag voor deze tool, gemeenten te vragen om daar ook gebruik van te maken omdat we dat belangrijk vinden. Dat we het niet voor niets ontwikkeld hebben en dat we het ook een belangrijk onderdeel vinden van participatie. Dus dat ga ik al doen. Sterker nog, er is al een bestuurstafel waar ik dit heb aangekaart. Dus er wordt op dit moment al invulling gegeven aan die toezegging. En om dan een motie in te dienen met bijna hetzelfde opnieuw, ja, ik denk, dan gaan we ook de organisatie met iets belasten, waarvan ik me afvraag of dat handig is en of dat iets toevoegt.

De heer **FISCALINI**: Ik zou dan wel graag willen weten hoe de gedeputeerde dan als het gaat om draagvlak en participatie aankijkt tegen: hoe vindt u het als er een website zou zijn waar iedere inwoner in de provincie gemakkelijk zou kunnen zien wat de toekomstbeelden zijn en dat dan visualiserend, meelopend, met de plannen?

Volgens mij, is het belangrijk dat impact van plannen helder is. U refereerde ook aan een – dat is bijna een beetje flauw eerlijk gezegd – schematisch overzicht, een plaatje van de gemeente Utrecht. Dat is meer een soort illustratie met een Domtoren en een paar mensen die, volgens mij, tot de tweede verdieping van de Domtoren bijna kwamen. Dat ik denk, ja, die zijn ook niet helemaal op schaal. En er stond een windmolen in die dan kleiner was dan de Dom. Ja, maar dat is, volgens mij, niet een visualisatie. Dat wil zeggen, als de gemeente dat als visualisatie gebruikt, dan zijn ze verkeerd bezig. Gelukkig gebruiken gemeenten ook andere visualisaties. Voor Rijnenburg is er bijvoorbeeld echt een uitgebreide visualisatie gemaakt vanuit allerlei perspectieven. Ik zal u daar een link van doen toekomen. Daar zou ik bij willen zeggen, dat is echt een beter voorbeeld. En dat is ook waar we gemeenten bij ondersteunen. En of het nou een website voor de hele provincie- Kijk, de gemeenten zijn op dit moment vooral met die processen bezig, dan met de volgende uitwerking. Ik wil er echt voor waken dat wij als provincie los van die gemeenten daar heel stoer allemaal zelf dingen op gaan tuigen die de lokale processen misschien niet altijd ondersteunen. Dus ik kan het wel in de gesprekken met de gemeenten op tafel leggen als ik toch die tool aanprijs van, hoe kijk je ertegenaan om dat te laten zien op websites – voor een deel gebeurt dat al – kunnen we elkaar daarin helpen? Maar om op voorhand op eigen houtje zo'n website te gaan lanceren, dat zou ik onzorgvuldig vinden.

Kom ik bij de motie over biodiversiteit op land van onder andere de ChristenUnie en nog een heel aantal andere partijen. U geeft mij eigenlijk met de motie de opdracht om aandacht te vragen voor dit belangrijke onderwerp, de biodiversiteitseffecten van zonnepanelen op land. Volgens mij, terecht. Ik moet zeggen ook, de manier waarop u de motie heeft opgesteld, maakt hem ook hanteerbaar. Het is, volgens mij, ook wel iets waar uiteindelijk door gemeenten invulling aan moet worden gegeven. U zegt eigenlijk ook bij de verdere uitwerking naar RES 2.0, probeer daar in die RES'en in RES-verband afspraken over te maken. Dat kan ik positief adviseren. O, dank u: M59.

En die van Maak RES zichtbaar, 1.0, was motie M52.

Kom ik nu bij amendement A49, die is van het CDA. Dat ging over het toevoegen van het woordje 'gezamenlijk'. Die kan ik positief adviseren, wel vanuit de wetenschap dat het gezamenlijk optrekken natuurlijk wel vanuit ieders eigen rollen en taken en bevoegdheden geschiedt, maar dat is, denk ik, ook vanzelfsprekend.

Kom ik bij motie M54 van het CDA. Die vraagt met name ook bij provinciegrens overschrijdende trajecten met visualisaties onder andere, maar ook met andere zaken daar toch ook een rol in te pakken. Er zijn casussen waar dit ook echt speelt en passen, denk ik, echt wel bij onze rol. Het eerste punt, als het gaat om die visualisaties, hiervoor geldt wel echt in overleg met die gemeenten, want ook hiervoor, ook bij dit soort grenszaken, zou ik dat niet willen doen zonder in goede samenwerking. Maar als ik die uitleg eraan mag geven, kan ik hem positief adviseren. Mevrouw Bikker knikt, dus ik mag daar deze uitleg aan geven.

Mevrouw **BIKKER**: Ja, dat zal ik nog heel even- In overleg met de gemeenten. Ik zoek nog even naar dat grensgebied. Dus dan kan het ook in overleg met een andere provincie zijn bij wijze van spreken.

Zeker.

Mevrouw **BIKKER**: Toestemming om het in beeld te brengen, zodat duidelijker wordt wat er nou bedoeld wordt. Ja. Dat lijkt mij dan prima.

Het is ook wel dat we kijken bijvoorbeeld rond de noordkant van onze provincie, dat is een andere RES, maar daar zijn we ook aan het kijken samen met mijn collega van Noord-Holland hoe

we daar ook de plannen in samenhang verder kunnen brengen. Want dat is wel heel erg belangrijk dat we dat niet los van elkaar doen, want dat is voor inwoners ook niet meer te volgen dan.

Dan kom ik bij draagvlak en jongeren. Jeugd zelfs. Motie M53. Dat vraagt ons om ons in te zetten om te attenderen op- Nou, even onder andere jongeren betrekken, zit hier in deze motie. Nou, goed, u kunt hem zelf ook lezen. Ik kan hem positief adviseren. We zetten ons ook al in voor het betrekken van bewoners bij de energietransitie. De motie sluit daar echt heel goed op aan. Ook jongeren is een groep die we zeker daarbij apart in het vizier hebben. Ik zie het ook als een aansporing om, zoals we de gemeenten ook aan het ondersteunen, om dat gericht ook in de richting die de motie aangeeft verder vorm te geven. Dus wij denken, goed als het gaat om draagvlak, dat het een afweging is in een bredere afweging. Ik heb dat, denk ik, net ook aangegeven. Het is niet een soort zwart-wit criterium wat los staat van alle andere afwegingen. Dat is, denk ik, wel goed om te beseffen. Zoals dat ook bij andere ruimtelijke afwegingen speelt. Het is een belangrijk aspect, maar niet het enige, en we moeten het geheel wegen.

De heer **DE DROOG**: Even hier, want ik kon daarstraks natuurlijk niet inbreken in het betoog van mevrouw Bikker. Maar ik had hier een aanvulling ook richting GS vragen: in welke mate deze in het verlengde ligt van de motie Participizza van een tijd terug.

Dan heeft u het over motie M53 nog? Ja, ze liggen wel in- Ik heb die niet helemaal paraat, moet ik u zeggen. Dat is actief inzetten voor- Die titel is wel mooi, dat moet ik dan ook wel weer toegeven. Ja, het sluit natuurlijk wel heel erg op elkaar aan. Dat gaat ook over het ondersteunen van- Ik zie het meer als een extra onderstreping van het belang ervan. Ik hoop dat dat voldoende antwoord is op uw vraag.

Kom ik bij de motie van D66 Oog voor andere ambities en innovaties bij uitvoering van de RES'en. Ik moet zeggen, ik heb een beetje geworsteld met deze motie, want aan de ene kant vestigt u de aandacht op een aantal heel belangrijke zaken. Tegelijkertijd zou ik zeggen, laad hij de kruiwagen ook voor onze eigen organisatie om hier uitvoering aan te geven wel heel erg veel hoger op en ook wel omdat die zo specifiek is. Dus ik zou eigenlijk willen voorstellen- Kijk, als u eigenlijk vraagt om in bestuurlijke overleggen aandacht te vragen voor onderwerpen als fair trade en circulair, daar ook hard voor te maken binnen RES-verband, dan denk ik, dat is uitvoerbaar. Maar deze is zo specifiek en uitgewerkt dat ik, ook even om het hanteerbaar te houden voor onze eigen organisatie, deze motie toch helaas moet ontraden. Motie M56.

Kom ik bij motie M57. Die gaat over de netbeheerders en netcapaciteit, opslag, het belang daarvan, om daar het een en ander voor uit te werken. We zijn bezig met een systeemstudie voor de hele provincie. Dus dat sluit daar goed bij aan. Het enige is dat hier wordt geroepen – of geroepen, excuus – wordt gevraagd om dat eind 2021 te doen. Als u daarvan maakt 'begin 2022' dan past dat op onze planning en dan kan ik hem positief adviseren. Maar eind dit jaar gaan we net niet halen. Dus om geen valse verwachtingen te wekken, deze aanpassing.

Kom ik bij motie M55, motie Benut kansen voor energietransitie vanuit toekomstige omgevingskwaliteit. Die is ook best wel breed, maar kan ik wel positief adviseren. Er wordt wel bij de kanttekeningen ruimtelijke kwaliteit, omgevingskwaliteit, vooral als een provinciale aangelegenheid gezien, maar het is natuurlijk wel breder. Ook gemeenten spannen zich daar echt wel voor in. Dus ik hecht eraan om dat ook wel te noemen. En de motie spreekt ook over gebiedsgerichte aanpakken. Bij sommige locaties is dat echt aan de orde, maar soms ook niet. Dus niet alles is met een integrale, gebiedsgerichte aanpak, waarbij vier opgaven samenkomen. Soms is dat echt opportuun en logisch en soms is het in een casus eenvoudiger en moeten we het ook niet onnodig compliceren. Dus die kanttekening wilde ik er nog bij maken. Als het gaat om het laatst punt, dan zegt u, zorgen dat het in het ruimtelijk instrumentarium niet belemmerend werkt. Als ik een heel flauw antwoord zou geven, dan zou ik zeggen, daar gaat u zelf over, want u stelt dat vast. Maar als ik hem dan mag interpreteren als wij dat meenemen bij de verdere uitwerking en dat aan u voorleggen, dan kan ik het positief adviseren.

Dan kom ik bij de motie van de PVV over- Dat is motie M60.

Had ik bij de vorige het nummer genoemd? Daar begin ik over te twijfelen. De vorige was M55, die van D66.

Deze van de PVV, motie M60. Die gaat over ook weer dat visualiseren. Goed, die tool hebben we. Die hebben we ter beschikking gesteld. U vraagt dan weer om het in alle dagbladen of lokale kranten te publiceren. Volgens mij, hebben we dat gesprek hier al eerder gehad. Daarvan heb ik ook steeds gezegd, we willen niet daar het proces van gemeenten in doorkruisen. Dus belang van visualisatie, ja. Die tools hebben we ontwikkeld, die bieden we aan. Ik heb, volgens mij, ook aan de

heer Fiscalini daar een toezegging over gedaan. Deze motie gaat dan wel weer net een paar stappen verder. Ik denk, dat past niet bij onze rol, dus die moet ik daarom toch negatief adviseren.

Kom ik bij de motie over zekerheidsstelling verwijderen installaties voor subsidie energie. Dat is motie M63. Dat moet ik ook ontraden. Dat is natuurlijk het gesprek wat we ook hebben gevoerd bij de Omgevingsvisie en -verordening. Dat is opgenomen in de Verordening. Dat is op dit moment de regel. We moeten ook betrouwbaar zijn naar onze inwoners en initiatiefnemers. Dat zijn de regels waar ze aan moeten voldoen. Daar is dit een belangrijk onderwerp in. U vraagt er eigenlijk nu weer een heel specifieke invulling van. Ja, dat is echt onderdeel van de Omgevingsverordening. Dus om dat deze manier zo te doen- Ja, waarbij het misschien wel goed is om- Ja, wat we ook in de Omgevingsverordening daar al over hebben staan, wat, volgens mij, een heel erg grote invulling geeft aan hetgeen wat u hier vraagt. Dus in die zin is hij misschien ook wel overbodig.

Kom ik bij motie M61. Die vraagt om alles stil te leggen – niet zozeer qua draaiende molens, geloof ik – maar qua plannen. Ook die moet ik ontraden. Volgens mij, heb ik daar helemaal aan het begin van mijn inbreng al het een en ander over gezegd. Aarhus is ook een comité wat een aanbeveling, wat nog niet helemaal duidelijk is wanneer die komt. En dan is het ook in eerste instantie aan het rijk om daarop te acteren. Dus dat is voor ons nu geen aanleiding om deze toch wel heel verstrekkende consequenties daaraan te verbinden.

Kom ik bij motie M62 over geen enkele medewerking meer verlenen aan planvorming dat leidt tot plaatsing van windmolens. Ik denk ook gezien de rest van mijn inbreng dat u begrijpt dat ik die zal ontraden.

Kom ik bij ordentelijk proces van de SGP. Die vraagt eigenlijk om een soort extra besluitronde over de RES. Kijk, het is goed om te beseffen dat alle moties, alle amendementen, in iedere raad in uw Staten, in de Staten van Gelderland, in de AB's van de waterschappen, terugkomen op die bestuurlijke tafel, waar we met elkaar kijken, wat betekent dat? En wat zijn de consequenties voor de haalbaarheid van het bod, voor de onderbouwing daarvan en voor de verdere samenwerking in de RES en hoe kunnen we daar op een goede manier een vervolg aan geven? Om nu eigenlijk te zeggen, we gaan daar een hele tweede besluitronde aan koppelen al, ja, dat loopt el erg op de zaken vooruit. Vind ik ook niet zorgvuldig, want we hebben natuurlijk ook een proces afgesproken aan de voorkant met die partners. Dus laten we dat doorlopen. En om nu vanuit uw Staten het proces te wijzigen, vind ik niet zorgvuldig. Dus daarom moet ik die ontraden.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Het bod van Foodvalley bijvoorbeeld is aangepast. Betekent dit dat het totaalbod aangepast is? Betekent dit slechts voor één gemeente het bod aangepast is? Wat doet dit met de verdeling in de rest van de gemeenten binnen Foodvalley? Dat is allemaal onbekend. Dus de besluiten uit de gemeenteraden- En zo hoort het ook, volgens mij, dit is een concept wat aan het hoogste orgaan is voorgelegd, dit bod. Daar vindt het hoogste orgaan iets van. En dat moet verbouwd worden in het oorspronkelijk bod. Wat wij voorstellen, is dat we dan nog een keer voorleggen, en nu niet een bod gaan insturen waarvan we niet weten wat er eigenlijk uit gaat komen na de amendering bijvoorbeeld gisteravond in Renswoude. In Amersfoort weten we het nog totaal niet en in de U16 ook niet.

De **VOORZITTER**: Misschien, de heer Eggermont wilde ook het woord, maar dat is hetzelfde? Ja? Dank u wel.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Wat wordt ingestuurd, is de RES met alle moties en alle amendementen van al die parlementen erbij. Dus eigenlijk is de situatie in Foodvalley – u noemt dat terecht – dat er verschillende RES'en zijn vastgesteld. Want in een aantal gemeenten is hij geamendeerd. En soms op een manier dat het eigenlijk alleen het lokale gedeelte betreft. In Barneveld is gezegd, we willen minimaal 51% lokaal eigendom bijvoorbeeld. Ik kan me voorstellen dat de andere partners in die regio zeggen, nou, dat is prima, een goed streven. En gaan verder over tot de orde van de dag, zou ik bijna zeggen. De amendementen die in Foodvalley zijn ingediend, en in Renswoude bijvoorbeeld, die hebben natuurlijk potentieel wel impact op de onderbouwing van het bod. Dus dat vraagt inderdaad ook wel een overleg. Het kan best zijn dat daar de conclusie van is van, ja, dit zet de haalbaarheid dusdanig onder druk, we moeten daar toch tot één gezamenlijke RES komen en we gaan een nieuwe ronde in. Dat kan de conclusie zijn. Maar op het moment dat de gemeenten met ons erbij, de waterschappen erbij, de netbeheerder erbij, tot de conclusie komen van ja, wij kunnen prima ook door gegeven deze verschillende besluitvormingen, waarbij we die verschillen in besluitvorming respecteren, is dat misschien ook een uitkomst. Ik vind het eigenlijk ontijdig om daar nu op vooruit te lopen, want het raakt ook echt aan de samenwerking tussen al die

partijen in die RES. Het zijn amendementen die best betekenisvol zijn. Dus die zullen echt met elkaar moeten bekijken wat het betekent. Maar goed, volgens mij kunnen we het ook nog niet helemaal overzien. Want ik hoorde bijvoorbeeld ook alweer van ja, de onderbouwing in de RES Foodvalley was 0,96 terawattuur en nu gaat die naar 0,94, geloof ik, voor een bod van 0,75. Dus je kan er op verschillende manieren naar kijken wat de impact hiervan is. Ik denk dat het wel belangrijk is om dat eerst even goed met elkaar te bezien. Het kan zijn dus dat er een nieuwe besluitronde en aanpassingen nodig is.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dat is precies het gesprek, volgens mij, wat nu moet plaatsvinden. Maar dan kunnen wij toch onmogelijk nu al zeggen van, we sturen hem op en dit is het setje en PS, succes ermee. Want u gaat nog een afweging maken. En volgens mij, is dat ook zoals de volksvertegenwoordiging hoort te functioneren, is dat u de uitspraken van de raden en de Staten nog een keer weegt en kijkt wat daar de impact van is voor het bod. Dan zou het mijns inziens heel vreemd zijn als wij als provincie Utrecht vanmiddag zeggen van, het bod is gisteravond geamendeerd, maar we stellen het bod vrolijk vast en we sturen het op. Want dat zou met een ongeamendeerd voorstel gebeuren.

Het is, denk ik, goed om te memoreren: het bod is niet geamendeerd. In alle raden is de hoogte van het totale bod voor de regio geaccordeerd. Dat is de laatste informatie die ik gekregen heb. In alle raden en ook in de provincie Gelderland. Dus dat betekent dat het bod voor de regio Foodvalley overal akkoord is bevonden, het gaat alleen om de onderbouwing ervan met lokale bijdragen. En daar zijn dingen in veranderd. Ik denk dat het de taak is aan de regio om in regionaal verband te bezien wat dit betekent en hoe we er met elkaar voor kunnen zorgen dat we de opdrachten die we allemaal, ieder voor zich, van eigen volksvertegenwoordigers heeft gekregen, invulling te geven aan die opdracht. Is dat verenigbaar of is dat eigenlijk onverenigbaar en moeten we toch die RES 1.0 opnieuw bezien? Die analyse en dat gesprek moet nu eerst plaatsvinden.

De **VOORZITTER**: Goed, ja, de heer Van den Dikkenberg, misschien tot slot. Maar de heer Eggermont geeft u royaal het woord. Voldoende? Want hij had ook het woord gevraagd.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Maar voorzitter, volgens mij was ik nog aan het woord, dus ik zou graag mijn vraag afmaken. Het bod blijft misschien wel staan, alleen er vindt dus een verschuiving plaats tussen wind en zon misschien, of helemaal niet of de onderbouwing wordt alleen minder. Wij weten die impact nu niet. Dus dat is wat ik hier agendeer. Dit is ook een motie die bijvoorbeeld in Veenendaal is aangenomen. Dus er vindt in Foodvalley sowieso, denk ik, nog een gespreksronde plaats of wordt het bod ingezonden zonder Veenendaal. Want Veenendaal heeft geen akkoord gegeven op inzenden van het bod. Dus dan zou het in ieder geval voor de RES van Foodvalley – en het lijkt me goed om dat ook voor Amersfoort en de U16 te doen – te kijken van wat wordt er nu geamendeerd, wat is daar het effect van. En dat in september – waar hebben we het over, een paar maanden – nog een keer voor te leggen van, dit zijn de wijzigingen in het bod, bent u akkoord met verzenden? Het is ook een wensen en bedenkingenprocedure die er in Veenendaal is voorgesteld. Dus dat is niet opnieuw een hele bespreking, maar gewoon juist even dat checkmoment van, dit is er uit de bestuurlijke tafel gekomen vanuit de besluitvorming. Dat is, volgens mij, netjes als proces. Dan weten wij ook wat er richting het NP RES gaat.

De **VOORZITTER**: Ik stel voor dat- Ik kijk even naar de heer Eggermont of hij daar nog iets op aan wil vullen en dat dan vervolgens tenslotte de heer Van Essen daarop antwoordt.

De heer **EGGERMONT**: Ter aanvulling stel ik in ieder geval wel vast er in Amersfoort nog helemaal geen besluit is genomen. Dus daar kan in principe nog van alles gebeuren. Mijn vraag is dan ook wel, in hoeverre zetten we het hele proces hiermee niet onnodig mee onder druk en is het niet inderdaad handiger om dit gewoon wel te doen om juist iedereen ook mee te houden.

Over Foodvalley hebben alle raden zich uitgesproken. Dus dat is bekend. De enige die dat nog niet heeft gedaan, bent u. We zullen daarna met elkaar die balans op moeten maken. Als u zegt, we weten niet wat naar NP RES wordt gestuurd- U weet het precies. Dat is de RES 1.0 zoals door alle colleges is geaccordeerd plus alle amendementen en moties. Dat wordt naar NP RES- Ik hecht er ook aan – dat hebben we in de commissie ook met elkaar gedeeld – de RES is een tussenstap. Het is op dit moment- Laten we zeggen, dit is het bod, hier willen voor gaan. We hebben daar een robuuste onderbouwing voor met een heel aantal elementen. En er gaan en kunnen, en zullen

ongetwijfeld, nog zaken in veranderen. Dat als je op een gegeven moment het project verder gaat onderzoeken, dan kan je dingen tegenkomen waardoor dingen niet door kunnen of misschien in een keer veel meer potentie hebben of op een net iets andere plek landen. Dat is maar goed ook, want het is dus niet zo dat we het nu al in beton gieten. Dat gesprek hebben we ook, volgens mij, in de commissie met elkaar gehad. En ik vind het ook wel heel goed dat dat op die manier werkt, want, volgens mij, delen we met elkaar het belang van participatie en inspraak. Het zou raar zijn als het al in beton gegoten was. Dan zouden we inderdaad de situatie hebben dat dat allemaal niks meer uitmaakt. Nou, dat maakt dus wel degelijk nog uit. Maar dit is wel de basis waarop we met elkaar verder gaan werken. En die basis verschilt nu iets van elkaar. Ja, dat klopt. En dat moeten we met elkaar kijken of dat compatibel is met elkaar of toch niet. Kijk, als dat laatste het geval is, komen we er zeker bij u terug, want dan moeten we het gaan aanpassen.

De **VOORZITTER**: Ik wil op dit punt echt tot een afronding komen, want het schiet niet heel erg op.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik ben een beetje in verbazing, want er ligt in Foodvalley concreet de opdracht op tafel aan het college van Veenendaal – dat is een van de participanten daar – van joh, ga aan tafel en maak vanuit het stakeholdersoverleg een addendum op de RES 1.0. En de gedeputeerde hier zegt, nee, we sturen gewoon de RES 1.0 op. Dat kan dat u dat van mening bent, maar er ligt een opdracht van een raad aan een college dat het in ieder geval op de bestuurstafel komt. Dus wij weten nog of er een addendum komt. Dat kan uw opvatting zijn er geen addendum hoeft te komen. Maar dan wil ik u graag de tijd geven om dat bestuurlijke overleg even goed te voeren met elkaar en in september te zeggen van, we sturen RES 1.0 op of we veranderen nog een paar dingen, zodat de onderbouwing weer klopt met ons bod.

De **VOORZITTER**: Een herhaling. De heer Eggermond.

De heer **EGGERMONT**: Ja, de gedeputeerde is in het geheel niet ingegaan op Amersfoort. Dus ik wacht eerst even deze discussie over Foodvalley af en daarna wil ik misschien wel een vervolgvraag over Amersfoort stellen als hij daar nog steeds geen antwoord op gegeven heeft.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Als het gaat om Foodvalley, er is vanmorgen een bestuurlijk overleg geweest. Daar heb ik zelf een gedeelte bij kunnen zijn en een gedeelte niet vanwege deze vergadering. Daar is inderdaad ook- Laat ik het zo zeggen, mijn beeld daaruit is nog steeds dat er consensus is aan die bestuurstafel om het bod met alle moties en amendementen in te sturen. En daarna uiteraard het vervolgproces zoals we dit met elkaar schetsen. Dat kan leiden – dat kan ik op dit moment nog niet overzien – maar dat zou kunnen leiden tot een nieuwe besluitvormingsronde.

De vraag van de heer Eggermont, Amersfoort. Daar hebben we in de commissie uitgebreid bij stilgestaan. We zitten er gelijkwaardig in. We hebben in het begin het besluitvormingsproces met elkaar uitgelijnd, de concept-RES of bij de startdocumenten al. En bij iedere stap doen we dat uit gelijkwaardigheid. Ik moet zeggen, ik merk ook bij gemeenten dat ze dat eigenlijk heel vanzelfsprekend vinden en dat ze het ook- Ja, je doet het ongeveer in – wat is het – één, anderhalve week tijd. En de een heeft toevallig zijn vergadering net op dinsdag en de ander op donderdag. De een in de andere week en de andere in de week daarna. Het is voor iedereen misschien heel comfortabel om aan het eind te zitten, want dan weet je wat de anderen besloten te hebben. Ja, om uzelf in zo'n voorkeurspositie te manoeuvreren- Nogmaals, we hebben dat gesprek in de commissie gehad. Volgens mij, was uiteindelijk de conclusie dat juist vanwege die gelijkwaardigheid het niet vreemd is, misschien wel heel logisch is, om gewoon in ieder parlement vanuit de eigen verantwoordelijkheid het oordeel op te halen, het net op te halen, en op basis daarvan aan de bestuurstafel terug te komen, ieder met een eigen opdracht die hij heeft meegekregen en dan te kijken wat daarvan de consequenties zijn. Dus dat is ook hetgeen zoals dat in de commissie aan de orde is geweest. En volgens mij, is dat niet veranderd.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Heb ik nu de toezegging gehoord dat op het moment dat er amendementen komen, hetzij in Foodvalley, hetzij in Amersfoort – want dat weten wij nog niet – dat dan het besluit met die amendementen terugkomt naar ons?

Ik heb gezegd dat dat aan de bestuurstafel wordt- Er zat een memo ook bij de stukken, ook in de commissie al, hoe om te gaan met moties en amendementen. Zo gaan we om met moties en

amendementen. Ik noemde net dat voorbeeld van Barneveld. Die heeft relatief beperkte impact. Dus ik kan me voorstellen dat je daar snel uit bent. En inderdaad, het amendement zoals gisteren aangenomen in Renswoude is een stuk ingewikkelder. We zullen bestuurlijk met elkaar het gesprek moeten voeren en moeten kijken van, hé, wat betekent dat? We zullen ook echt de consequenties- Ik wil u sowieso toezeggen dat ik u – ik weet niet of dat nog voor het zomerreces is, anders zal het kort erna zijn – in ieder geval informeer over wat er uit die gesprekken is gekomen en wat in ieder geval daar het oordeel is over wat een verstandig vervolg is. Want dat die situatie complex is, dat is helder.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Maar dan weten we dus niet waar we nu mee instemmen? Dat zegt u eigenlijk, want er kan nog van alles aangevuld worden.

U weet precies waar u mee instemt. Dat is een statenvoorstel en een RES 1.0 zoals die voorligt. Die ligt in ieder parlement voor. Er ligt exact hetzelfde stuk voor. Volgens mij heeft u een aantal amendement langs gehad, die lagen niet voor in de raad van Scherpenzeel en ook niet bij Ede.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Alleen op het statenvoorstel, want-

Daar heeft u gelijk in, dat is een terechte correctie.

Mevrouw **VAN ULZEN**: En daar was over nagedacht.

Daar heeft u gelijk in.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Om het niet nog ingewikkelder te maken.

Dat is terecht. Ja, dank. Nee, dat klopt. Dus in die zin zit er verschil in.

De **VOORZITTER**: Ik wil nu wel even vaststellen, dit is inderdaad een ingewikkeld punt. Maar we hebben er, denk ik, lang over gesproken. Ik denk dat de gedeputeerde helder is geweest hoe hij omgaat met de verschillende besluitvormingen in de raden en het bestuurlijk overleg, wat gaat volgen. Hij zal u informeren op het moment dat er een uitkomst van is. Ja? De gedeputeerde vervolgt.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ik zit even te zoeken. De laatste welke ik had gehad- Weet iemand dat nog? Dat ging over het proces natuurlijk. Dat was amendement A50, denk ik. Ja. Hier staat even geen nummer bij. Dus ik denk dat de volgende dan is de motie Geen zonnepanelen op landbouwgrond.

De **VOORZITTER**: Dat is nummer M65.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dat is nummer M65. Dank u. Ja, er staat hier bij mij nog even geen nummer bij. Zover reikt het dan niet. M65. Die moet ik ontraden. We zetten maximaal in op zon op dak heb ik aangegeven. Maar in beide regio's is het zo dat dat onvoldoende is. En ja, deze motie volgen, zou echt betekenen dat je het een laat wachten op het ander. Het is wel goed om te memoreren dat er in Foodvalley wel een cap is gezet op zon op landbouwgrond en dat ook LTO zich daarin kan vinden, dus zich erachter heeft geschaard. Misschien dat dat enige geruststelling geeft bij de SGP-fractie van wie deze motie komt.

Kom ik bij de motie Gezondheid voorop. Die vraagt eigenlijk, aanvullend op wat er vanuit het rijk, aanvullend op wat er bij de RIVM plaatsvindt, een eigen bestuurlijke bezinning. Gezondheidseffecten en zorgvuldig daarmee omgaan, zijn cruciaal. Tegelijkertijd zijn er gewoon landelijke normen voor en worden er op dit moment landelijke onderzoeken gedaan en volgen wij dat heel nauwgezet. Maar om los daarvan een eigen bezinning te gaan doen, dat doet, denk ik, ook geen recht aan onze rol en ook de inspanning die er aan rijkszijde en bij het RIVM wordt gepleegd.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Dit is nou precies wat de Raad van State vanmorgen gezegd heeft: denk na hoe dat je zelf goede normen kunt stellen aan het plaatsen van windmolens, et cetera. Als je dat goed onderbouwd doet, loop je namelijk geen planologische vertraging op. Gaan we nu niet nadenken over normen en onderbouwen we die niet, dan kunnen we dat, denk ik, in lijn met de Raad van State, vergeten, want dat is precies wat ze loslaten nu, is de oude jurisprudentie van het verwijzen naar de regels van het rijk, want die zijn eigenlijk min of meer buiten spel gezet. Dus daarom vraag ik nu al van, laten we na gaan denken over hoe wij doen wij ons zorgvuldigheidsbeginsel, hoe vullen wij dat in? En wat is uw rolneming daarin?

Het antwoord is dat iedere gemeente of iedere provincie dit op een andere, eigen manier gaat doen, los van elkaar. Het is de vraag of dat een verstandig antwoord is. Dus het rijk gaat hier natuurlijk ook naar kijken. Ik hecht er veel aan om dat gezamenlijk te doen. Dus niet om hier als Utrecht een heel eigen, los van alle medeoverheden, een eigen koers te gaan bewandelen. Zo lees ik deze motie. En dat is waarom ik hem moet ontraden.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Er staat met nadruk in de bezinning samen met de RES-regio's uit te werken. Willen we geen vertraging oplopen, dus niet los van andere medeoverheden, maar onze gesprekspartners in de RES-regio – want daar praten we mee op dit onderwerp – om daar de bezinning mee te doen: hoe gaan we met dit thema om, nu al na te denken en die bezinning uit te voeren, zodat we in lijn handelen met rechtspraak tot nu toe.

U leest die uitspraak dan echt anders dan ik. Ik lees het niet als een oproep dat iedere lokale overheid dit op een eigen manier gaat uitzoeken. Dat is echt niet de strekking van de uitspraak. Dat leest u echt anders. Dus we verschillen van mening. Wat we met elkaar vinden, is het belang om die gezondheidseffecten goed in beeld te krijgen. Ik ben ook heel blij dat daar nader onderzoek naar komt, feitelijk, wetenschappelijk onderbouwd – want feiten en fictie lopen ook weleens door elkaar – het is belangrijk dat we er echt goed de vinger achter krijgen, de laatste inzichten. En dat we dat ook betrekken bij de verdere uitwerking. Dus dat vanzelfsprekend. Maar hier een apart, los van het rijk, los van andere provincies, hier een eigen koers in gaan bewandelen, dat wil ik u echt ontraden.

Kom ik bij motie M52-

De **VOORZITTER**: Ja, meneer Van den Dikkenberg, als het op hetzelfde punt is- U hebt in twee termijnen kunnen interrumperen op dit punt.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, maar dan blijft de vraag over: hebt u een visie dan op het zorgvuldigheidsbeginsel?

Ik vind het een vrij technische vraag bijna, denk ik, zoals u hem nu formuleert. Nogmaals, u vertaalt die uitspraak heel erg als dat iedere overheid een eigen afweging of een eigen onderzoekje moet doen en een heel eigen kader moet opstellen. Zo lees ik dat niet. Vanuit zorgvuldigheid is het belangrijk dat je de gezondheidseffecten goed weegt. Maar dat kunnen we ook gezamenlijk met het rijk doen en kunnen we ons ook baseren op wat daar bijvoorbeeld door het RIVM over wordt uitgewerkt. Dat is wat ik daarover kwijt wil.

Kom ik bij de motie Voorkom dwangarbeid productieketens van onderzoek Partij van de Arbeid en JA21. Ja, ik moet zeggen, de motie vraagt eigenlijk voor dit onderwerp en om ook echt te streven om te voorkomen dat er panelen worden geplaatst die van bedenkelijke oorsprong zijn, laat ik het zo zeggen. Dus die kan ik positief adviseren.

Kom ik bij een aantal vragen die zijn gesteld. Dan moet ik even naar het goede bestand. Excuus. Dat begint met de vraag- Ik ga gewoon even op volgorde van de fracties weer langs.

GroenLinks vroeg om het belang dat jongeren meepraten. En ook het CDA en Partij voor de Dieren vroegen daar aandacht voor. Terecht, wat mij betreft. We praten ook met jongeren. Ik praat zelf ook af en toe met jongeren over de energietransitie, omdat ik de stem van jongeren echt heel belangrijk vind. Ik moet zeggen, het is een groep die misschien nog niet altijd inderdaad als eerste naar een inspraakavond komt. De vraag ook was, hoe zorgen we dat Jong RES betrokken wordt bij de RES Amersfoort. Er is nu een vertegenwoordiger van Jong RES in Midden-Nederland. Het is ook nog onderwerp van gesprek. We hebben een gesprek met mensen van Jong RES hoe we dat snel invulling kunnen geven. Maar er moet ook iemand nog voor beschikbaar zijn, dus dat is ook even iets wat daar meespeelt. Dus belangrijk. En wat mij betreft, die contacten met Jong RES liggen er.

De vraag waar GroenLinks, ChristenUnie, Partij voor de Dieren ook aandacht voor vragen – de vorige was trouwens ook het CDA die er aandacht voor vroeg – is die eerlijke klimaatagenda, een initiatief van het FNV en nog een aantal partijen, waar u aandacht voor vraagt. U vraagt om daarbij aan te sluiten.

Mevrouw **BIKKER**: Sorry, ik ben een paar tellen te laat. Het ging namelijk over de jongeren, daar wil ik nog iets over vragen. Het antwoord gaat dus over Jong RES en over het spreken van een aantal jongeren. De vraag was eigenlijk vooral van, kunnen ze nog op andere manieren een plek krijgen, zodat hun stem echt gehoord. Dus breder dan wat ik nu hoorde. Toch nog graag even de reflectie erop.

De **VOORZITTER**: Goed, de heer Van Essen gaat erop antwoorden. Ik vraag wel aandacht voor het feit dat- Het is inmiddels bijna 16.30 uur, we hebben nog andere punten. We gaan ook nog afscheid nemen van een van de statenleden. Dus ik wil ook de gedeputeerde vragen om kort te antwoorden en ook de statenleden te vragen zo min mogelijk dan nog te interrumperen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Bij de gesprekken die ik heb met jongeren is dat ook onderwerp van gesprek: hoe kunnen we jongeren op een goede manier betrekken? Want dat kan ik verzinnen,

maar dat hebben jongeren zelf ook beter in beeld. Dus daar zijn we ook naar aan het kijken. Dat is ook van, hoe kunnen we zorgen dat we jongeren ook hier op een goede manier betrekken. Dus ja, dat gaat meer over dan dat ik eens in de twee maanden met een paar jongeren om de tafel zit, maar juist ook hoe kunnen we dat verder met elkaar- En wat is daar van gemeenten voor nodig, wat is daar van ons voor nodig? En welke andere partijen kunnen ons daar misschien ook bij helpen?

Eerlijke klimaatagenda. Ik moet zeggen, ga er eens even in duiken, ook in het initiatief. Het past natuurlijk heel mooi ook bij onze aanpak voor inclusieve energietransitie. Als u zich erbij aansluit, dat betekent het onderschrijven als provincie of als IPO. Ik moet even precies kijken wat er in die agenda staat, maar dat wil ik zeker toezeggen dat we daarnaar kijken of dat mogelijk is. En onze eigen invulling geven aan ook de rechtvaardigheidskant van de energietransitie, dat ook mensen met een kleine beurs mee kunnen profiteren, mee kunnen investeren in zonne-energie of windenergieprojecten en bijvoorbeeld voor de warmtetransitie, ja, daarvoor hebben we de Aanpak inclusieve energietransitie. Dus daar maakt het ook echt onderdeel van uit. Ik denk, ook daar kunnen we ons door dit stuk weer verder laten inspireren.

Kom ik bij de vraag van de VVD over de social returns. Ja, waarom geen 100% lokaal eigendom? Dat hangt ook erg van de situatie af. Maar er zijn projecten waar dat misschien ook wel een reëel streven is. Er zijn, volgens mij, ook wel gemeenten die, denk ik, daar aan het kijken zijn: wat zijn de verschillende mogelijkheden daarvoor? We ondersteunen hen daarbij ook van harte. We ondersteunen natuurlijk ook energiecorporaties. Dat is ook een manier om dit verder invulling te geven. Dus een herkenbaar punt. Maar er zijn verschillende wegen naar Rome hierin. Het is ook goed te kijken wat voor welk project het meest passend is.

Kom ik bij de vraag van JA21 over die visualisaties. Daar hebben we, denk ik, al vrij uitgebreid bij stilgestaan in het kader van de motie. Ja, u vroeg ook, zet nou een bordje in een weiland waar een windmolen komt. Dan moet je natuurlijk wel eerst de precieze locatie weten. Kijk, op het moment dat wij, ook als het gaat om woningbouw, nog dingen aan het verkennen zijn, dan zet je ook niet een bord neer. Dat zet je pas neer als een paar maanden later de bouw gaat starten. Zover zijn we natuurlijk nog niet. En visualisaties, daar heb ik, denk ik, het een en ander over gezegd.

Dank voor de complimenten van mevrouw Bikker voor de- Die was, volgens mij, over de kaart. Ik dacht dat dat van u was. De organisatie is daar hard mee bezig geweest. Misschien was het compliment van iemand anders. Nou ja, dank voor het compliment. Excuus.

De **VOORZITTER**: De heer De Harder is er niet meer om het compliment in ontvangst te nemen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dat was van de heer De Harder. Ja, excuus.

Dan kom ik bij PvdA, gaan we wel snel genoeg? Ja, zeker een aandachtspunt. We hebben in het Klimaatakkoord 2030 afgesproken en gezegd 1 januari 2025 moet het vergund zijn en ruimtelijk geregeld. Dat is natuurlijk ook waarom we bij beslispunt vier zeggen, laten we nou medio volgend jaar de tussenbalans met elkaar opmaken om te kijken of we op koers zitten. Dus dat is ook een middel om daar ook invulling aan te geven.

ChristenUnie vroeg om een platform kennisdeling voor ambtenaren. Dat is eigenlijk een rol die we ook heel erg aan het invullen zijn. Het is ook goed om te melden dat er in de RES'en zelf ook wel gesproken wordt in het vervolg van, hoe kunnen wij ook als regio onze rol pakken. Wat ik daarbij steeds ook benadruk: we hebben natuurlijk als provincie Utrecht – en daar heeft Gelderland ook het een en ander al in de steigers gezet of opgebouwd. Het is heel belangrijk dat dat elkaar gaat aanvullen en versterken. Dus ja, die kennisdeling is zeker ook een belangrijke rol die we spelen.

Er was ook een vraag vanuit de ChristenUnie, die NMU-locaties in trede vier, kun je die versneld onderzoeken? Het is natuurlijk wel zo, in die trede vier – dat hebben we, volgens mij, in de commissie ook gezegd – Eemmeer en Natura 2000 staat daar in – ik zou eigenlijk zeggen 'helaas'. Er staat ook bij dat dat niet mag van de provincie en dat is ook zo. Dus laten we die niet versneld gaan onderzoeken. En we inderdaad andere locaties zien, die kansrijker zijn? Ja, waarbij ook wel de lokale processen en ook wat er vanuit de gemeenten naar voren wordt gebracht ook een belangrijk aspect is. Dus ik neem in ieder geval mee dat u zegt, kijk ook daar in het bijzonder naar, wat de NMU heeft aangedragen.

De heer De Harder was blij met de kaart, zie ik hier staan. Dank voor het compliment.

Kom ik bij de lithiumvraag vanuit de PVV. Er zijn ook andere alternatieven voor bijvoorbeeld natriumbatterijen, waarnaar gekeken wordt. Er zijn wordt gekeken naar recyclen, hergebruik van lithium. Dus ja, dat inderdaad een uitdaging, zoals er vele zijn, waar ook aandacht voor is.

Dan heb ik nog staan Partij voor de Dieren, innovatie zwarte wieken. Ik meen dat die in de Eemsdelta wordt uitgeprobeerd. En ook afhankelijk van hoe zo'n pilot verloopt, kun je natuurlijk kijken of het wat breder toepasbaar is.

Dan nog tot slot de discussie met de SP in relatie tot wind en zon hebben we, denk ik, met de laatste motie al uitgebreid besproken met elkaar.

En de SGP, dat raakt er ook wel een beetje aan. We hebben dus ook gewoon onze eigen ambitie voor 55% hernieuwbare elektriciteit in de provincie Utrecht, ook in onze Omgevingsvisie. Dus dat is natuurlijk sowieso ook een reden om hier wel voortvarend mee door te gaan en je niet alleen op 2050 te richten. Kijk, de klimaateffecten hangen natuurlijk af van wat we op korte termijn al uitstoten. Het is toch een soort cumulatie. En iedere kilo CO_2 of ander broeikasgas wat je nu niet uitstoot, wordt daar niet aan toegevoegd en helpt in principe om die opwarming te minderen. Dus dat is natuurlijk sowieso ook een reden om hier voortvarend mee door te gaan. Dus om te zeggen, ja, we wachten daar tien jaar mee, ja, dat is tien jaar extra uitstoot en die badkuip loopt steeds verder vol.

De heer **DERCKSEN**: Ja, daar zijn de geleerden het niet over eens. De Universiteit van Princeton heeft gezegd dat als je boven de 400 ppm CO_2 komt het absorptievermogen op is. En, als je dat verdubbelt, dat geen extra warmte met zich meebrengt. In dat stadium zitten we dus. Dus dat een heleboel wetenschappers ook zeggen, ja, met die CO_2- Dan heb ik het maar even niet over zwavelhexafluoride, want dan wordt het veel te ingewikkeld voor de meesten. Maar als het dan over CO_2 gaat, zijn er dus klaarblijkelijk toch wetenschappers die zeggen, joh, hou ermee op, het heeft geen effect.

Zeker. En er zijn ook wetenschappers die wat anders beweren. Dus het is goed dat daar ook weer een IPCC weer breder naar kijkt en binnenkort ook weer met een assessment report komt, die ons daar wijzer in gaat maken. Want het gaat uiteindelijk toch om een leefbare aarde. Dus een goede wetenschappelijke basis daarvoor en op basis daarvan besluiten nemen, is cruciaal.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, ik las net voor uit het IPCC, maar dat paste de dames en heren uit de overkant niet en toen was dat weer niet goed. Dus wanneer is het IPCC nou wel goed en wanneer is het IPCC nou niet goed? Dat zou ik graag willen weten.

Volgens mij, noemde de heer De Droog in de commissie al dat de nieuwe onderweg is. Die is, volgens mij, onlangs gelekt. Ik weet niet of de heer Dercksen daaruit citeert. Maar, volgens mij, gaan we een heel specifieke discussie over een heel specifiek onderwerp-

De **VOORZITTER**: Daar gaan we nu ook geen tijd meer extra aan besteden.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ik wil toch gemarkeerd hebben dat dit antwoord van de gedeputeerde eigenlijk een beetje klinkt als gelegenheidsmuziek, omdat bij de discussie over biomassa wordt juist gezegd, we kunnen nu meer uitstoten, omdat het kortcyclisch versus langcyclisch is. Nu zegt de gedeputeerde, we kunnen ons niet focussen op de lange termijn, omdat we dan op de korte termijn misschien te veel uitstoten. Ik wil dat in ieder geval gemarkeerd hebben. Daar zullen we van mening over verschillen en blijven verschillen, maar dat is in ieder geval wel een belangrijk punt.

De **VOORZITTER**: De gedeputeerde rondt zijn beantwoording nu af, denk ik.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Dat is een aspect wat ook aan de orde kwam in een studie die wij naar biomassa hebben laten doen, dat onderscheid. Dus dat is zeker een belangrijk aspect. Het is niet voor niets dat wij ook in onze Omgevingsverordening beduidend terughoudender zijn met het gebruik van biomassa voor energietoepassingen dan voorheen. Dus daar hebben we echt wel een verandering in gemaakt met elkaar.

Dan kom ik nog de vraag van de SGP in relatie tot de gemeenteraadsverkiezingen. Ik zie dat zelf absoluut niet als een bedreiging, wel als een belangrijk ijkmoment. Het is ook goed om met elkaar te kijken daarna wat de plannen van de verschillende colleges zijn en wat dat betekent ook voor onze eigen ambities en hoe zich dat tot elkaar verhoudt. Dus volgens mij, is dat een heel natuurlijk moment om met elkaar die balans op te maken. Dus dat is de manier waarop ik dat zelf in de commissie naar mijn weten heb aangegeven. En dat lijkt me verstandig.

Dan kom ik, de netbeheerder te sturend. Ja, ik ervaar dat echt niet aan de bestuurstafels dat een netbeheerder gaat zeggen, joh, zo moet het. De netbeheerder zegt wel, ja, het is leuk dat jullie

plannen maken, maar het moet wel aansluitbaar zijn. Ik vind het terecht dat ze daar aandacht voor vragen. We willen natuurlijk ook zelf als provincie daar meer regie op gaan voeren. Bij de Kadernota komen we daarop terug. Dus ik vind het niet helemaal fair ook richting de netbeheerders, die hier ook echt op een actieve en goede manier aan meedenken, alsof zij zichzelf een soort rol zich toe-eigenen die hen niet past. Dat is niet hoe zij aan tafel zitten. Ik hecht er wel aan dat te zeggen, want ik vind dat ze daar echt constructief over meedenken en ook heel goed snappen dat een netaansluiting niet de enige factor is. Netbeheerders hebben ook gezegd, ja, hij is wel heel erg uit balans zon-wind, maar goed, als we echt helemaal stretchen, dan willen we ook wel kijken hoe we dit mogelijk kunnen maken. Dus ik ervaar daar een veel constructievere houding dan hoe dat net werd getypeerd.

Een provinciale energiecoöperatie is wellicht een aardig idee. Ik moet wel zeggen, er zit ook wel iets in van, we vertrouwen het de inwoners niet toe, we vertrouwen het de gemeenten niet toe. Alleen maar als wij het zelf doen, hebben we- Laat ik het zo zeggen, die uitleg kun je er ook aan geven. Dat vind ik een beetje ongemakkelijk ook in het licht van de Omgevingsvisie en de Omgevingswet waar we juist zeggen, uitnodigingsplanologie, mensen, kom maar op met goede ideeën. Dus die kant zit er ook aan. Ik vind dat we daar ook consistent in moeten zijn.

Dat waren, volgens mij, de vragen. Dank u, voorzitter, voor uw geduld.

De **VOORZITTER**: Dank voor de beantwoording. Het is ons aller geduld vanzelfsprekend. Ik kijk even of er behoefte is aan een tweede termijn.

De heer **VAN SCHIE**: Voorzitter, misschien even een punt van de orde.

De **VOORZITTER**: Een punt van orde mag altijd, meneer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, fijn. Ik wil voorstellen om toch even te schorsen voor fractieberaad over hoe we de tweede termijn aanvliegen, voorzitter. Ik denk, misschien hebben meer fracties daar behoefte aan, maar mijn fractie in elk geval.

De **VOORZITTER**: Hoe lang denkt u te willen schorsen?

De heer **VAN SCHIE**: Nou, mag tien minuten?

De **VOORZITTER**: Gaan we om 16.45 uur door.

De heer **VAN SCHIE**: Dank u wel.

De **VOORZITTER**: De vergadering is geschorst.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering om 16:35 uur.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering om 16:45 uur.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik wil u vragen uw stoel weer in te nemen en ga dan snel over naar de tweede termijn behorende bij agendapunt 10, het statenvoorstel Regionale Energie Strategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley. Ik had al genoteerd dat GroenLinks geen behoefte had aan een tweede termijn. Dat klopt, meneer Bart?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Ulzen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: We vinden het lastig. We zouden heel graag meegaan in een positieve flow om onze energietransitie in de provincie verder te helpen, maar we vinden het statenvoorstel lastig. Zoals net ook gezegd, we hebben dus alleen daar wat amendementen op en niet op de RES'en inhoudelijk, omdat wij echt denken dat dat bij de gemeenten hoort. De discrepantie die wij zien, we hebben veel vertrouwen in de lagere overheden en het democratisch gehalte daarvan. En het statenvoorstel lezen wij toch alsof dit op een andere lijn zit, meer een wantrouwende lijn, waarbij GS graag in the lead blijft. Dus wij horen dat er geen planologisch besluit voorligt, maar er wordt toch volledig voorgesorteerd in onze beleving, juist op een planologisch besluit door GS. Daar worstelen we mee. Wij vinden dit geen goed idee in de rol van de provincie in de RES'en. We snappen dat de ambitie hoog is, maar de zorgvuldigheid in het democratisch proces is daartegenover, volgens

ons, minstens zo belangrijk. Om niet in herhaling te vallen, roep ik alleen nog 'draagvlak'. We zien de wereld om ons heen toch versnipperen. Er is in Renswoude toch weer een wethouder opgestapt in onenigheid. We zien dat de ambitie van GS toch wel is om door te gaan en door te gaan. Wij zijn gewoon bang dat dat de wet van de remmende voorsprong gaat opleveren. Verliezen we daarmee niet de oorlog waar we de wedstrijd van vandaag winnen? Dat is onze zorg. Wellicht heeft de gedeputeerde nog een tip hoe wij het zo zouden kunnen inrichten in onze amendementen dat hij daarin mee kan gaan en dat aan deze zorg gehoor wordt gegeven. Dan luisteren wij daar graag naar. Want hij zei terecht, er zijn verschillende wegen die naar Rome leiden. Waarom bewandelen we niet die verschillende wegen tegelijk? Dat is eigenlijk dan onze vraag. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Wij hebben geen inbreng verder. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Nee, een positief advies op onze moties en het ene amendement. Dus dan heb ik op dit moment niets meer toe te voegen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Er is natuurlijk één ontrading bij een motie van ons, die ik dan nog wel even zou willen oppakken. Dat is de motie waarbij wij toch de zorg uitspreken dat als we zo meteen heel voortvarend aan de slag gaan met allerlei zonneweiden en dergelijke, dat we misschien kansen zouden missen om daar innovaties in mee te nemen. Ik geef nog steeds maar even het voorbeeld van het consortium in Nederland dat bezig is met circulaire panelen. Ik stel me zo voor dat we dan allerlei plekken aan het vergunnen zijn her en der in gemeenten en dat er dan overal goedkope panelen binnengehaald worden. En dat we niet die kans meepakken om andere opgaven mee te pakken. Ik vond dat u hem wat zwaar woog. Maar ik kan me ook heel goed voorstellen, dat als die zwaar opgevat wordt, dat u misschien met een toezegging kunnen zeggen van, ik neem het mee naar de tafel en we gaan met elkaar verkennen hoe we dit wel mee kunnen organiseren in het verder uitwerken van de RES'en naar RES 2.0, want als er ook nog andere organisaties denken dat er allerlei werk aan vast hangt- Volgens mij, is het niet veel meer dan dat. En kom met enkele goede voorstellen voor pilots om dit ook echt een kans te geven en andere maatschappelijke opgaven mee te pakken in de uitwerking van de RES. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Partij van de Arbeid nog behoefte aan een tweede termijn? Nee? Dank u wel.

ChristenUnie, de heer De Harder. Geen behoefte? Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, nog een paar dingen. Er is hier de hele middag gekletst over draagvlak. Er kwam mij net een onderzoek van Maurice de Hond onder ogen. Hij heeft gevraagd, wat wil je nou: kernenergie, zon of wind. Dat was 60% kernenergie en 30% zon of wind. Nou, dat lijkt me helder. Dus mensen die serieus over draagvlak willen praten, die weten wat ze te doen staat.

We zijn een nieuw tijdperk binnengetreden sinds vanochtend 10.15 uur, want de Raad van State heeft een einde gemaakt aan het adagium subsidiemolens en goed voor u. De uitspraak heeft ook gevolgen voor vergelijkbare ruimtelijke besluiten voor windturbineparken, zegt de jurist die bij deze zaak betrokken is. Dat betekent dat als PS vanavond zal besluiten om dit voorstel aan te nemen, dat in strijd is met Europese jurisprudentie en mij dan als eerzaam, belastingbetalend burger niets anders te doen staat dan om de Commissaris van de Koning in zijn rol als Commissaris van de Koning te verzoeken het besluit te schorsen. En anderen kunnen – dat kan ik ook trouwens – ook bestaande parken met deze uitspraak in de hand vragen om de vergunning in te trekken. Dat betekent dat elke juridische basis voor de windmolens die nu draaien, vervalt. Ik zou dat de mensen in Houten, Vianen en Nieuwegein van harte aanbevelen.

De **VOORZITTER**: Partij voor de Dieren geen behoefte aan de tweede termijn.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Kort. We zijn wel teleurgesteld in de beantwoording van de gedeputeerde over amendement A50 van de SGP. We laten ons oordeel over het statenvoorstel ook afhangen van de uitslag van het amendement.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Het is ingrijpend om te voelen dat ondanks serieuze moties en het amendement van ons en een steeds minder regionale aanpak de trein van GS voort lijkt te denderen. Wij zouden daarom ook oproepen: steun vooral dat amendement om je als volksvertegenwoordiger in je rol te zetten en niet in die trein mee te denderen, want dan zou die nog weleens voor het gerecht kunnen eindigen. En dat is iets wat ik niet hoop.

Schokkend vond ik het ook- Ik vroeg naar een visie op het zorgvuldigheidsbeginsel. Dat was een technische vraag. Dat vind ik eigenlijk helemaal niet zo'n technische vraag, want, volgens mij, zijn we hier uitvoerende overheid. Tenminste, is GS ons uitvoerend orgaan. En hebben wij als overheid altijd een zorgvuldigheidsbeginsel te betrachten. Dus dat is heel belangrijk dat je daar in ieder geval wel een kijk op hebt. Dat vond ik heel jammer. Ik hoop dat daar in de tweede termijn misschien nog op ingegaan kan worden.

Dan had ik nog een vraag gesteld in de eerste termijn aan iedereen over wat lokaal eigenaarschap voor de fracties betekent. Ik zie alle nee-knikkers als van geen behoefte hebbend aan een tweede termijn dan maar als 'ik heb geen visie op lokaal eigenaarschap'. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, gezien toch wat vandaag in het nieuws is gekomen, de Nederlandse aanpak windmolens in strijd met het Europese recht, heeft 50PLUS het gevoel van, laten we maar even afwachten hoe zich dat ontwikkelt, wat daar verder uit voort gaat komen. Daarnaast heeft Amersfoort nog geen besluit genomen. En er is een bericht, ondersteund door twee brieven uit de Tweede Kamer van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat, dat het plafond van 35 TWh al is gehaald. En gezien de uitspraken, die aan de formatie meedoen, dat boven de 35 TWh op zee moet worden gerealiseerd, zullen windmolens en zonnevelden die nog ingepland worden geen subsidie meer krijgen. En zonder subsidie echt geen nieuwe windmolens en zonnevelden. Dus ook dat verhaal doet 50PLUS besluiten dat wij tegen het voorstel zullen stemmen. Dank u wel, voorzitter. Voor dit moment.

De **VOORZITTER**: Daarmee is de inbreng in de tweede termijn vanuit uw Staten gebracht en kijk ik naar de gedeputeerde voor de beantwoording van de resterende vragen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Allereerst uw vragen van de VVD, die eigenlijk zegt, ja, wij kunnen ons eigenlijk in grote lijnen best wel vinden in wat er voorligt, maar ons ongemak zit toch wel bij een paar van de beslispunten en dan met name het derde punt waar u een amendement op heeft en misschien een deel van het vierde punt. U zegt daarbij ook, de RES hoort echt bij de gemeenten. Ik denk, het is echt een gezamenlijk proces. Wij zijn daar echt ook een partij in. In die zin past ons ook wel enig zelfbewustzijn. We hebben ook echt wel een bovenlokale verantwoordelijkheid die in dit proces ook echt belangrijk is. Ik denk dat we ook die rol ook moeten pakken. U zegt terecht, denk ik, er zijn meerdere wegen naar Rome en moet je niet dingen parallel doen en tegelijk doen? Ik denk dat we dat hiermee ook doen. Ik denk dat we echt ook voluit lokale overheden, de gemeenten ondersteunen en hen ook de ruimte geven om zelf een goede invulling te geven. En tegelijkertijd ook zeggen, ja, het geheel moet wel passen. Dat is iets wat niet iedere gemeente voor zichzelf, maar waar wij met elkaar die balans op een gegeven moment zullen moeten opmaken. Dat is ook wel waarom we dat op die manier benoemen, omdat daar ook wel onze rol zit en ook de partners dat wel belangrijk vinden dat wij ook aan die bovenlokale verantwoordelijkheid invulling geven. Dus als u zegt, GS heeft de ambitie om door te gaan, daar klinkt iets in van alsof dat voor de anderen niet zou zijn. Dat ervaar ik echt heel anders. Ik ervaar dat de wethouders met wie ik aan tafel zit zelf ook de urgentie voelen en zelf ook de opdracht voelen om ook het commitment wat zij en hun volksvertegenwoordigers zijn aangegaan met het Klimaatakkoord, met het Startdocument, met de concept-RES, om daar op een

goede manier invulling aan te geven. Dus die dynamiek is echt niet van een provincie die hierop duwt. Ik denk, als u het een wethouder zou vragen, dat dat niet op die manier ervaren wordt. Dat zou mij verbazen.

Mevrouw **VAN ULZEN**: Ik herken dat ook helemaal. Het gaat ook juist voor mij om de dynamiek met de raden en de inwoners. En dat is misschien een gegeven voor bestuurders, op de troepen vooruit lopen. Maar dit is zo'n belangrijk onderwerp wat zo ontzettend in de leefomgeving ingrijpt dat daar mijn bezwaar ligt en dan wordt het een herhaling van zetten, vrees ik. Maar daar worstelen wij echt mee.

Nogmaals, het is een tussenstand. Ik zou misschien ook via u ook echt alle raden willen uitnodigen om gewoon hun eigen oordeel hierover te vellen. En ook zonder last en ruggenspraak – zoals dat ook in de eed terecht staat – en dat ze niet ook uw uitspraak moeten zien als iets wat ze daarin mee hoeven te wegen. Het is echt hun eigen oordeel wat ze moeten vellen. Dat is wat mij betreft cruciaal. En dat is misschien ook goed om te melden: afgelopen week is natuurlijk ook bijvoorbeeld in relatie tot Veenendaal- Uiteraard is er bestuurlijk contact geweest met Renswoude, met Veenendaal. Daarbij heb ik ook steeds aangegeven, ook richting de wethouder, ik ga niet op de stoel zitten van de raad van Veenendaal. Dat past mij niet. Ik vind echt dat zij zelf een oordeel moeten vellen. Als zij zeggen, wij vinden dit verstandig, dan moeten ze dat besluit nemen. En dan moeten we daarna met elkaar in de regio kijken wat dat betekent, hoe we daar opvolging aan geven. Als we dan weer terug moeten naar de raden en Staten, dan is dat daar onderdeel van.

Dan kom ik bij D66, die zegt, we zijn bang om kansen te missen met innovaties. Kijk, ik zie eigenlijk twee dingen in deze motie. De ene is de wens om innovaties aan te jagen en een plek te geven. En de andere is eigenlijk ook wel een beetje om bij de heel concrete plannen, die misschien ook kortere termijn uitgevoerd worden, daar dat een plek te geven. Innovaties moet je ook vaak eerst uitproberen, moet je verkennen, een pilot. Ik wil u volgende toezeggen. Dat vraagt eigenlijk om aan de RES-tafel aandacht te vragen voor deze issues, circulair, fair trade en hoe daar in de verdere uitwerking invulling aan gegeven kan worden, ook richting de uitwerking richting RES 2.0. En ik wil u ook toezeggen om te kijken hoe we vanuit de programmalijn innovatie binnen ons eigen energieprogramma de innovaties op het gebied van circulaire zonnepanelen, zoals die op dit moment ontwikkeld worden, misschien pilots mee kunnen doen, hoe we daar ook ergens concreet mee aan de slag kunnen in onze provincie. Dat wil ik u ook wel toezeggen dat we daar gaan kijken wat de mogelijkheden daarvoor zijn. Ik hoop dat u met deze toezeggingen dan die motie, die ik nogmaals echt zie als een toch wat zwaardere opdracht richting de organisatie misschien dan kunt terugtrekken en u hopelijk met deze toezeggingen toch tegemoetkom.

Als het gaat om de inbreng van de PVV over het schorsen van het besluit, dat is meer een oproep aan de commissaris, dus daar neem ik kennis van. Ik geloof niet dat het aan mij is om me in dat gesprek te begeven.

Als het gaat om de SP, die zegt, amendement A50 over het besluitvormingsproces- Kijk, het gaat ook over meerdere RES'en in dit amendement. En het is natuurlijk, ja, besluitvorming in Amersfoort. Ik zou zeggen, laten we eerst kijken wat er uit die verschillende gemeenten komt. Dus om nou nu al te zeggen, we gaan er een tweede ronde op doen, ja, ik vind dat nogal prematuur. Hetzelfde geldt voor Foodvalley. Als u met elkaar een modus vindt om op basis van die verschillende basissen toch verder te werken, dan weet ik niet of we het onszelf niet onnodig ingewikkeld maken door nu al zo'n hele ronde voor te gaan stellen, want ik kan dat ook niet in mijn eentje besluiten. En tot slot, en dat vind ik echt, we hebben aan de voorkant een proces afgesproken. En om nu halverwege eigenlijk in blessuretijd te zeggen 'hé, we gaan het helemaal anders doen' voelt voor mij ook echt wel ongemakkelijk als partner aan die bestuurlijke tafels.

De heer **EGGERMONT**: Ook in Veenendaal is toch ook een bepaald ander proces toch ook voorgesteld. Voordat we dadelijk nog meer tegenstand vanuit die verschillende gemeenten zelf gaan organiseren, zet op zich hetgeen dit amendement voorstelt niet alles on hold, naar mijn mening.

Ja, maar hij is wel best wel dwingend en zegt 'ga deze route op', terwijl ik denk, ja, dat vind ik echt een gesprek om ook met de partners aan te gaan. Ik wil best deze suggestie ook meenemen in de bestuurlijke tafel van, binnen de Staten leeft wel het gevoelen dat dat misschien wel verstandig kan zijn in het geval van Foodvalley – zo lees ik hem dan ook – en in Amersfoort ook afhankelijk wat er uit de besluitvorming komt. Maar dan ook op die manier. Dat wil ik best toezeggen dat we hem op die manier meenemen naar de bestuurlijke tafel. Maar om nu in het besluit al te zeggen 'dit gaan wij zo doen', dan denk ik, ja, dat vind ik ook wel heel lomp – laat ik het woord maar gewoon gebruiken – richting de medeoverheden.

Dan kom ik bij het zorgvuldigheidsbeginsel van de heer Van Den Dikkenberg. Ja, ik begrijp uw opmerking daarover. Ik was natuurlijk wat – misschien een beetje ook gezien de tijdsdruk – kort daarover. Het zorgvuldigheidsbeginsel, gezondheidseffecten en daar op een zorgvuldige manier mee omgaan, dat staat natuurlijk ook hoog bij ons in het vaandel. Daarom ook zijn we heel blij dat er ook aanvullend onderzoek komt naar gezondheidseffecten. Gelukkig hebben we toevallig ook nog in onze provincie een instituut die daar heel goed in is en die daar ook dus nader naar gaan kijken. Dat zullen we ook bij de verdere uitwerking moeten meewegen. Het amendement, waar we het over hadden – of een motie, daar wil ik even vanaf zijn – om eigenlijk los van wat daar landelijk gebeurt een soort eigen afweging- Daarover heb ik, denk ik, in de eerste termijn gezegd wat ik gezegd heb. Maar dat daar die wetenschappelijke basis over gezondheidseffecten uiteindelijk een cruciaal onderdeel is in de uiteindelijk afweging. Ja, uiteraard. Vanzelfsprekend. Want bescherming ook van de gezondheid van onze inwoners is cruciaal. En tegelijkertijd is het ook zo – dat geldt ook voor andere ontwikkelingen – het is niet zo dat er nul hinder kan zijn. Dat geldt voor verkeer, dat geldt voor bedrijventerreinen, dat geldt ook hier. Dus de vraag is – en ik heb er vertrouwen in dat het RIVM daar ons ook verder blijvend – in het verleden gedaan – bij kan adviseren wat daar de goede balans in is.

De vraag van 50PLUS over een brief aan de Kamer, dat 35- Die brief is mij niet bekend. Dus misschien als u die mij buiten het debat kunt doen toekomen, dan kunnen we daar misschien buiten het debat over wisselen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik zou de heer De Droog even op de klok willen wijzen, misschien heeft hij daar commentaar op.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Volgens mij, ben ik aan het einde van mijn beantwoording gekomen.

De **VOORZITTER**: Deze keer dank aan de heer Dercksen. Het past weer precies in het einde van het antwoord. Mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, voorzitter, ik ben nog één dingetje vergeten te vragen. Mag ik dat nog doen?

De **VOORZITTER**: Liever niet, want uw termijn is geweest en-

Mevrouw **HOEK**: Heb ik nog tijd?

De **VOORZITTER**: Nee, u heeft ook zelfs geen tijd meer.

Mevrouw **HOEK**: O, dat is ook op.

De **VOORZITTER**: Nee. Maar de gedeputeerde heeft u gevraagd om die brief even op te snorren.

Mevrouw **HOEK**: Ja, maar toch wel een belangrijk puntje. Ik zal het heel kort- Ik ga geen betoog-

De **VOORZITTER**: Nee, mevrouw Hoek, u ziet de collega's ook reageren dat ze u daar de gelegenheid niet voor willen geven.

Ik stel vast dat wij een niet onaanzienlijke tijd aan een normaal debat hebben besteed, met elkaar. Maar goed, dat is dan zo. Dus we zijn wel in twee termijnen door het debat gegaan met een volledige beantwoording door de gedeputeerde. Volgens mij, voldoende basis om straks besluitvorming te gaan plegen over de verschillende amendementen, moties en het voorstel zelve.

De discussie wordt gesloten.

11.
Actualiteitenmotie Koelwater datacenters, ingediend door JA21
(verwijzing naar de actualiteitenmotie)

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: 7 april jongstleden hebben wij een aantal schriftelijke vragen gesteld over toentertijd een artikel dat in de Telegraaf had gestaan, waarin viel te lezen dat experts grote zorgen uiten over de toepassing van chemicaliën in miljoenen liters koelwater en dat niet geregistreerd was hoeveel en welke chemicaliën er gebruikt worden. Omdat wij vonden dat de beantwoording niet zo heel erg sterk was, hadden we soorten van dezelfde vragen in een motie gegoten. De motie was: we roepen de het college van Gedeputeerde Staten op de Provinciale Staten te voorzien van een lijst van vergunde datacenters, de Provinciale Staten in te lichten over welke datacenters gebruikmaken van koelwater vermengd met chemicaliën, wat er precies met het koelwater van datacenters gebeurt, om hoeveel koelwater met chemicaliën het gaat, of er geregistreerd wordt hoeveel en welke chemicaliën in het koelwater zitten. Wij zullen deze motie samen met Partij voor de Dieren indienen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Actualiteitenmotie M66 van de leden Fiscalini (JA21) en Van der Steeg (Partij voor de Dieren) inzake Koelwater datacenters.

Provinciale Staten van Utrecht in vergadering bijeen op 30 juni 2021.

Constaterende dat:
- Er in de Telegraaf een aantal verontrustende artikelen stonden aangaande datacenters in de provincie Noord-Holland over de lozing van koelwater vermengd met chemicaliën.
- Er ook in de Provincie Utrecht mogelijk ook vervuild koelwater geloosd word.

Overwegende dat:
- Er in de provincie Utrecht ook een aantal datacenters staan.
- Het niet duidelijk is of er lozing van chemicaliën in grondwater en of oppervlakte water plaatsvindt in de provincie Utrecht en hoeveel dat is.
- De provincie Utrecht niet duidelijk in kaart heeft hoeveel datacenters er in de provincie staan.

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op:
- Provinciale staten te voorzien van een lijst van vergunde datacenters.
- Provinciale staten in te lichten over:
    - Welke datacenters gebruik maken van koelwater vermengd met chemicaliën.
    - Wat er precies met het koelwater van datacenters gebeurt.
    - Om hoeveel koelwater met chemicaliën het gaat.
    - Of er geregistreerd wordt hoeveel en welke chemicaliën er in het koelwater zitten.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Ik wijs u er wel op dat het Reglement van Orde ook de mogelijkheid biedt om nadere vragen te stellen, art. 47, en ook zelf bijvoorbeeld te vragen om het in de commissie nog eens met elkaar door te spreken. Dus dit is wel een zwaar instrument, moet ik eerlijk zeggen. Ik kijk even naar de gedeputeerde of zij de vragen wil beantwoorden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Bruins Slot.

Gedeputeerde **BRUINS SLOT**: Zoals ik ook in de antwoorden op de art. 47-vragen heb aangegeven – en dat is eigenlijk de eerste vraag – zijn er door de provincie vergunningen afgegeven voor datacentra waarbij ook koelwater gebruikt wordt voor het koelen van de centra? Dat is niet het geval, zoals ik ook in antwoord op de art. 47-vragen heb aangegeven. Dus als provincie hebben we geen vergunningen afgegeven voor datacentra met koelwater. Deze milieuvergunningen zijn namelijk

afgegeven door de gemeenten. Op het moment dat zo'n datacentrum ook het koelwater loost op het oppervlakte water, dan is er een vergunning nodig door het waterschap. Dan dienen zij dit te melden bij het waterschap en dan zal er wel of niet in combinatie met een lozingsvergunning sprake zijn. Dus de vraag daarmee, hoeveel datacenters heeft de provincie vergund waarbij gebruik wordt gemaakt van koelcentra is dus nul. De gemeenten verstrekken hiervoor de milieuvergunningen. het is daarmee dus in eerste instantie ook een bevoegdheid van de gemeente, waarbij, als er sprake is van lozingen, een melding bij het waterschap nodig is of er een vergunningsplicht door het waterschap is.

Als je kijkt naar wat wij verder gaan doen- Want het is natuurlijk wel een zorg van JA21 over hoe gaan we om met bedrijven die wellicht gebruikmaken van zeer zorgwekkende stoffen. Dus die zorg is natuurlijk een zorg die ik zeker kan adresseren. Daarvoor geldt, in voorbereiding is het Programma gezond en veilig van de gedeputeerde Van Muilekom waarin de provincie ook meer concrete activiteiten gaat beschrijven die we ondernemen richting bedrijven binnen de provincie Utrecht. Een van die maatregelen zal ook het zijn het uitvoeren van een inventarisatie van zeer zorgwekkende stoffen bij deze bedrijven. Het primaire doel daarvan is ook de actualisatie van de Wabo-vergunningen bij deze bedrijven.

Dus het concrete antwoord, net zoals in art. 47-vragen: we hebben geen datacenters vergund die gebruikmaken van koelwater. Als het gaat om de zorg over zeer zorgwekkende stoffen, dan komt gedeputeerde Van Muilekom daarop ook terug in zijn nog op te stellen Programma gezond en veilig. En daarmee ontraad ik de motie dus, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Een goed gebruik is dat ik even rondkijk of er nog andere fracties zijn die hierover het woord wensen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Het eerste wat door mijn hoofd schoot van, ligt er hier niet juist een rol voor ons vanuit het Bodem-, Waterplan en dan op de kwaliteit daarvan toe te spitsen? Dus ik hoor graag dat de gedeputeerde daar een rol voor haar ziet, want dan zou ik de motie wel kunnen steunen, omdat we met deze inventarisatie in ieder geval een beeld krijgen van wat er überhaupt wordt gebruikt om het koelen in die datacenters.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Ik denk dat de heer Van den Dikkenberg goed verwoordt wat de achterliggende reden vanuit ons ook wel is. We hebben natuurlijk die KRW-opgave en we hebben ook een KRW-plicht en verantwoordelijkheden. Als je niet goed in beeld hebt waar het eigenlijk over gaat – want dat lees ik ook in de antwoorden op de art. 47-vragen van JA21 – en die vond ik eigenlijk wel een beetje verontrustend, ja, hoe kan je daar dan beleid op gaan voeren? Dus ik vind het eigenlijk wel heel erg belangrijk dat we in beeld krijgen waar we het nu eigenlijk over hebben. Dat is waar deze motie toe oproept.

De **VOORZITTER**: Zijn er nog andere fracties die nu iets willen toevoegen?

Kijk, wij hebben ook in dat net al genoemde Reglement van Orde bepaald dat nu als laatste de indiener het woord krijgt. Maar er wordt ook een directe vraag aan de gedeputeerde gesteld. Dus ik stel wel even voor, ook indachtig wat de heer Dercksen daarover in het fractievoorzittersoverleg heeft gezegd, dat we de heer Fiscalini nu even het woord geven en toch mevrouw Bruins Slot nog even de laatste vraag van de heer Van den Dikkenberg laten beantwoorden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: De gedeputeerde had het net alleen maar over de vergunning verstrekking van de provincie, maar een van de vragen was bijvoorbeeld, kan Gedeputeerde Staten ons voorzien van een lijst met datacenters in de provincie Utrecht. Nee, we beschikken niet over zo'n lijst. Dat vond ik dan wel best wel verontrustend. Er wordt wel heel makkelijk overheen gegaan. En op de vraag 'maken datacenters ook gebruik van koelwater vermengd met chemicaliën?', daar heeft de provincie ook geen inzicht in. Ja, wij, als provincie, die toch ook een taak heeft om het allemaal ordelijk te doen en dan te kijken wat er allemaal gebeurt hier in de provincie, zouden wij toch graag gewoon deze informatie verstrekt krijgen.

De **VOORZITTER**: Mevrouw Bruins Slot, misschien nog even op de vraag van de heer Van den Dikkenberg in ieder geval.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Bruins Slot.

Gedeputeerde **BRUINS SLOT**: Dat sluit ook eigenlijk aan bij de vraag van de heer Fiscalini. De eerste vraag is natuurlijk, bij wie ligt de taak en de bevoegdheid? In dit geval ligt dat bij de gemeente. De gemeenten hebben de taak om de desbetreffende vergunningen ook te verstrekken. Wat de heer Fiscalini daarmee ook wel vraagt, is, ja, eigenlijk willen we dan bij een taak die de gemeente uitvoert, moeten we gemeenten gaan vragen, wat heeft u allemaal gedaan? De vraag is of we daarmee op dit punt mee moeten beginnen, want de vraag is, welke bevoegdheid hebben we zelf? En als het dan gaat om het water en de kwaliteit daarvan, zoals ik al aangeef, de melding moet bij het waterschap plaatsvinden. Het waterschap moet ook de lozingsvergunning geven. Dus die heeft daar ook de verantwoordelijkheid, net zoals breder ook in de KRW, om daar werk van te maken. Dus dat is waarom ik op dit moment de verantwoordelijkheid die bij de gemeenten en de waterschappen ligt niet wil gaan overnemen door het hiernaartoe te trekken. Zij dragen een eigen verantwoordelijkheid op dat punt. Als het gaat om het meten van de kwaliteit van grondwater, dat doen we natuurlijk. Dat doen we ook jaarlijks. Daarvoor vindt ook een rapportage plaats. En daarmee zoeken we ook de koppeling met gezondheid en veilig voor lozingen vanuit bedrijven. En daar komt de heer Van Muilekom in ieder geval ook op terug in zijn Conceptprogramma gezond en veilig. Dan kunnen de Staten ook kijken bij dat Conceptprogramma of daar waar wij de provinciale rol zien als het gaat om de verschillende bedrijven, wat ik zonet aangaf, ook voldoet. Maar ik ben terughoudend om nu te zeggen dat ik verantwoordelijkheden, bevoegdheden die gemeenten en waterschappen hebben- Dat ik hier nu inventarisaties vandaag ga maken. Dat is de reden dat ik de motie ontraad.

De **VOORZITTER**: Dan is hiermee de beraadslaging – nee, nee – echt afgerond. U hebt zelfs nog een extraatje gekregen door de gedeputeerde hier nog een keer op te laten reageren. Straks bij de stemming over de motie kunt u aangeven wat het oordeel van uw fractie is.

De discussie wordt gesloten.

12.
Afscheid van statenlid mevrouw H. Chidi (D66)

De **VOORZITTER**: Dan zijn we nu toch echt toe aan agendapunt 12. Dat is het afscheid van onze collega mevrouw Hayat Chidi. Ja, te doen gebruikelijk – dat respect wil ik natuurlijk ook altijd graag betuigen bij mijn toespraak – ga ik dan achter het spreekgestoelte staan. Dat is wel het minste wat ik in dit geval zou kunnen doen. Maar de techniek staat dat niet toe. Dus ik hoop dat mevrouw Chidi het niet erg vindt dat ik gewoon van achter deze zetel het woord tot haar richt en vanzelfsprekend ook het woord richt tot alle hier aanwezigen en degenen die via de live stream onze vergadering volgen.

‘De politie, waar zijn ze als je ze nodig hebt?’, het is een gevleugelde uitspraak. Maar voor jou, Hayat, was de politie er toen ze jou nodig hadden. Of eigenlijk, toen ze je nodig hadden. Ik lees het verkeerd. Toen ze je nodig had en toen ze jóu nodig hadden. ‘Wil je bij ons komen werken?’, vroegen ze aan jou. En dat heb je bevestigend beantwoord. En wij zullen het hier voortaan zonder Hayat Chidi moeten stellen. Niet dat je hier op hete kolen zat. Integendeel. Het werk als Utrechts statenlid, dat je sinds 26 maart 2015 al doet, beviel je uitstekend. Je deed het met hart en ziel. Full drive zette je je in voor toezicht en handhaving, milieu en gezondheid, en luchtkwaliteit, voor de aanpak van winkelleegstand en de verduurzaming van woningen. Je maakte je sterk voor schoon en zuiver water in de provincie. Met een unaniem aangenomen motie heb je aangestuurd op het verwijderen van medicijnresten uit het water. Dat noem ik nog eens ‘eer van je werk’. Om de politiek voor publiek zo toegankelijk mogelijk te maken, heb je inwoners van de provincie rondgeleid in dit huis. Burgers betrokken krijgen bij de democratie, het is een van je passies. En jij bent zo iemand die daar dan iets concreets mee doet.

Maar je hebt meerdere passies waar je iets concreets mee doet. Je bekleedt diverse bestuurs- en toezichtfuncties. Als zelfstandige geef je trainingen over diversiteit en omgaan met lastige jeugd. Je geeft ook al jaren training in interculturele communicatie aan de Nederlandse Politieacademie. Sinds 2018 ben je extern docent bij de unit Vreemdelingenpolitie. Kijk, nu wordt het

een stukje duidelijker. De politie. Als je hart ergens ligt, is het daar. Je hebt er zo'n twintig jaar geleden de officiersopleiding gevolgd en je bent er een decennium lang werkzaam geweest als leidinggevende hulpofficier van justitie en ambtelijk secretaris van de korpsleiding. Daar heb je expertise in maatschappelijke ontwikkelingen opgedaan. Daar maakte je kennis met de uitdagingen van de multiculturele samenleving. En daar liggen jouw vormende jaren. Die vermaledijde politie, die haalt je nu weg bij ons. Daar gaat ons plaatsvervangend voorzitter van RGW, onze voortrekker en aanjager van de Omgevingsvisie. Daar gaat de emancipator die de expositie '100 jaar vrouwenkiesrecht' naar de provincie Utrecht heeft gehaald. Zo gaat het met ambitieuze mensen: zij kijken verder.

Tegelijkertijd sta je bekend als heel sociaal, menselijk en betrokken. Een warme persoonlijkheid met oog voor iedereen. Altijd meelevend, mensen aan de hand nemend en presentjes uitdelend. Je hebt nooit op de persoon gespeeld, altijd op de inhoud. En als jij iets toezegt, dan weet men zeker dat het ook wordt gedaan.

Zulke mensen kunnen ze ook echt vanzelfsprekend bij de politie gebruiken. Duidelijk. Bijvoorbeeld als portefeuillehouder Jeugd en Kindermishandeling, waarbij je taak wordt de verschillende betrokken instanties beter te laten samenwerken. Een complexe en uitdagende klus, maar ook een klus die ook heel hard nodig is. Tegelijk ga je een managementopleiding volgen, wat betekent dat je kunt doorstromen naar nog hogere politiefuncties. Wij gaan vast nog veel van je horen.

Beste Hayat, heel erg bedankt voor jouw verrichtingen ten behoeve van de provincie. Ik wens je veel succes in je nieuwe werkkring. Mocht je ooit heimwee voelen naar deze zaal en een beetje naar ons, dan weet je dat je altijd weer welkom bent. Dank je wel.

Ik wil je graag coronaproof de geschenken overhandigen die daarbij horen, Hayat. Zullen we dat doen nadat- Mark wil ook nog het woord voeren en ik begreep dat je zelf ook nog wat wilt zeggen. Zullen we het daarna doen? Dan kunnen daarna ook de collega's van jou afscheid nemen.

Het woord is aan Mark de Droog.

De heer **DE DROOG**: Lieve Hayat, we hebben je leren kennen als een gedreven, ambitieuze persoonlijkheid met een warm sociaal hart. Altijd tot in de puntjes voorbereid, alle stukken gelezen, goed geïnformeerd. Zes jaar geleden betrad je de provinciale arena nog wat onzeker, maar na verloop van tijd had jij je draai gevonden en ontpopte je je als een politieke, veelkleurige vlinder. Want veelzijdig, dat ben je. Welke portefeuille je ook onder je had, je stortte je er altijd vol vuur in. Je sprak met de mensen op wie het betrekking had. Je probeerde altijd de verbinding te zoeken. Jij vond het belangrijk dat politiek niet over burgers ging, maar liever samen met burgers vorm kreeg. Maak politiek toegankelijk voor mensen en spreek hun taal, zorg dat mensen begrijpen waar het in de politiek om gaat en zorg dat je bereikbaar bent voor mensen en niet op een afstand functioneert.

Mensen die je kennen, zullen weten dat je een warm hart hebt, altijd voor koekjes of iets lekkers zorgde. Ook in de fractie. Altijd een vriendelijk woord voor wie dat nodig had, een presentje of een schouderklopje. Politiek bedrijf je op de inhoud, niet op de persoon. Je bent sociaal en maatschappelijk betrokken. Zo was het jouw idee om met kerst als fractie voor daklozen in Amersfoort te gaan koken. Een mooi initiatief dat helaas door omstandigheden niet is doorgegaan.

Als fractie konden we op je bouwen. Je was er altijd en voorbereid, vaak meer dan dat. Nieuwelingen nam je graag onder je hoede om ze in te werken en wegwijs te maken. Geen moeite was je te veel. Met zijn twaalven bij jou thuis aan tafel voor de maaltijd is een vorm van gastvrijheid die jij vanzelfsprekend vindt. Ook je familie had meegeholpen om de schalen met heerlijk eten voor ons voor te bereiden volgens de Marokkaanse keuken. En couscous moet je stomen, hè. Niet uit een pakje.

Je bent ambitieus en gedreven, maar niet ten koste van alles. Je twee zoontjes staan op de eerste plaats. Je familie beschrijf je zelf als een warm nest. En ook je vriendinnen spelen een belangrijke rol in jouw leven. Je bent een rolmodel – al zul je daar zelf nooit de nadruk op leggen – bijvoorbeeld voor vrouwen met een Marokkaanse en niet-westerse roots. Je bent een vechter en een klimmer. Bovendien ben je een warm voorstander van vrouwenrechten en emancipatie. Zo heb je ervoor gezorgd dat de tentoonstelling in het kader van 100 jaar vrouwenkiesrecht – waar de commissaris zojuist ook op wees – ook in het provinciehuis te zien was.

Als jij een hiaat ontdekt, dan vul je indien nodig zelf dat gat wel op. Zo kwam je erachter dat er weinig boekjes voor kinderen waren over het Suikerfeest. Prompt schreef je zelf een mooi geïllustreerd voorleesboekje 'Kenan viert Suikerfeest' om kinderen vertrouwd te maken met het feest.

Als we jou in vogelvlucht moeten beschrijven? Warm, sociaal, betrokken, toegankelijk, gedreven en ambitieus. Een duizendpoot, moeder, vriendin, zus, tante, rolmodel, collega en politica. Maar hoe belangrijk politiek ook voor je is, we zullen toch afscheid van je moeten nemen. Je hebt er

nooit een geheim van gemaakt dat je hart bij de politie ligt. Hayat, we wensen je heel veel succes in je nieuwe functie. En we houden graag contact. Dank je wel.

De **VOORZITTER**: Dank je wel, Mark. Hayat, ga je gang. Er wordt heel hard geklapt. Volgens mij door Willem Wijntjes.

Mevrouw **CHIDI**: Na deze mooie woorden heb ik een brok in mijn keel. Dank je wel, Hans. Dank je wel, Mark.

Ik hou het kort zo aan het einde van de dag. Er is een tijd van komen en van gaan. Ik ben niet zo goed in afscheid, maar ik ga u toch verlaten. Met een heel mooi vooruitzicht en het spreekwoordelijke 'ik volg mijn hart' ga ik fulltime terug naar de politie. Morgen meld ik mij in het mooie Oost op het politiebureau. Die zin, meneer Dercksen, zou zomaar anders kunnen worden geïnterpreteerd, maar ik kan u verzekeren dat het geheel uit eigen beweging is en dat ik me erop verheug. Ik ben niet tot antwoorden verplicht overigens, morgen.

Afscheid nemen is ook terugdenken aan alle avonden, dagen, nachten, hier in het provinciehuis. In de afgelopen zes jaar zitten er best wel wat uurtjes in deze hoofdbaan voor mij, en velen van u, naast een andere baan en een gezin. Ik heb mij de afgelopen jaren ingezet voor zuiver water, het tegengaan van de bodemdaling en een soepele intrede van de Omgevingsvisie, en nog veel meer andere dingen die ik zelf vergeten was. Wat heb ik genoten van het voorzitten van de hoorzittingen met die betrokken burgers en andere vergaderingen, zoals de RGW waar ik Dop af en toe mocht vervangen. En wat heb ik genoten van het samenwerken van de vele inspirerende collega-statenleden. Gelukkig kon er af en toe ook de slappe lach doorheen komen. Hè, Hieltje? Dank aan eenieder, dank aan de verzorging en de griffie hier voor de heerlijke verzorging. Ik heb dat bewust vandaag nog mee willen maken. Het was een lange zit. Ik had het niet zo lang verwacht. Maar uiteindelijk, als je iets doet, als ik inderdaad iets zeg, dan doe ik dat en zit ik het tot het einde uit. Dank aan al mijn collega-statenleden, dank aan de griffie, Hans, Karin, GS en natuurlijk een speciaal woord aan mijn vrienden van de SGP met wie ik broederlijk, zusterlijk zo je wil, heb opgetrokken in veel dossiers. Ik ben blij om Frans hier ook te zien. Wat hebben we veel contact gehad, zeker in de Omgevingsvisie. Dank je wel.

Het ga jullie allemaal goed. Ik kan jullie niet allemaal bij naam noemen. Maar ik verwacht van jullie – want ik blijf inwoner van de provincie Utrecht – de tomeloze inzet. En misschien kan ik daarin wel een voorbeeld zijn: ik verwacht van jullie dat jullie voor mij, vanaf vanavond als gewone burger van de provincie, je inzetten, dat jullie dat op een ordentelijke, waardige, menselijke manier doen, eigenlijk zoals ik dat zelf altijd heb gedaan. En als er iets is wat ik wil achterlaten, dan is het die waarden, de samenwerking en ook dat we niet in hokjes hoeven te denken, want ja, ik heb nooit in hokjes gedacht, ik heb met iedereen prettig samengewerkt. Ik ga u vandaag verlaten. Bedankt voor alles. Het ga jullie goed. O, excuus, want ik vergeet de laatste zin. Speciaal dank aan mijn fractie. Het ga jullie goed. Maar daar neem ik geen afscheid van, want, dat zult u begrijpen, mijn D66-genen zitten te diep. Dus ik neem afscheid van u, maar niet van D66. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank je wel, Hayat, voor je mooie woorden. Zoals gezegd, ga ik zo Hayat de cadeaus overhandigen die bij het afscheid horen.

13.
Schorsing tot 7 juli 2021

De **VOORZITTER**: Maar ik ga nu ook de vergadering schorsen. Ik zal u dat even uitleggen. Wij zijn met een Statenvergadering bezig die op woensdag 7 juli zal worden voortgezet, een voorbereidende Statenvergadering, en wel om 9.30 's ochtends. Dus tot die tijd schors ik deze vergadering. Ik nodig u in ieder geval uit om vanavond om 19.30 uur deel te nemen aan onze digitale stemmingsvergadering over de voorstellen die we vandaag met elkaar besproken hebben. Voor de tussentijd wens ik u smakelijk eten.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering om 17.30 uur tot woensdag 7 juli 2021, 9.30 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van [datum].

De voorzitter,

De griffier,

Toezeggingen

9.
SV Vaststellen aanvullende kaders recreatie en toerisme (PS2021BEM16)

Gedeputeerde **SCHADDELEE** zegt toe vanuit de provincie intern, maar ook in gesprek met terreinbeherende organisaties en de gemeenten op te starten en te faciliteren om te kijken of er geschikte plekken gevonden kunnen worden waar hondenuitlaatservices honden uit kunnen laten. Uiterlijk eind 2021 zal de gedeputeerde Provinciale Staten informeren over de stand van zaken.

Gedeputeerde **SCHADDELEE** zegt toe dat na de zomer 2021 aan de hand van Groen groeit mee, de opgave en de inventarisatie die met Provinciale Staten worden gedeeld, dat met GS en PS met elkaar in gesprek zullen gaan over wat de ruimtelijke keuzes en de inherent hieraan financiële keuzes zijn.

10.
SV Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley (PS2021MM06)

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe consultatie op te nemen als een van de werkvormen om te komen tot een projectbesluit.

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe de Staten uiterlijk vlak na het zomerreces te informeren over de uitkomsten van de gesprekken aan het bestuurlijk overleg ten aanzien van de RES'en 1.0 Amersfoort en Foodvalley en de hieruit voortvloeiende vervolgstappen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe in het licht van de Aanpak inclusieve energietransitie de inhoud van de Klimaatagenda te bezien en zich een mening te vormen of de provincie Utrecht op basis van haar doelstellingen deze kan onderschrijven.

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe om aan de RES-tafel aandacht te vragen voor issues aangaande circulair, fair trade en hoe daar in de verdere uitwerking invulling aan gegeven kan worden, ook richting de uitwerking richting RES 2.0. Tevens zegt gedeputeerde Van Essen toe om te kijken hoe vanuit de programmalijn innovatie binnen het provinciaal energieprogramma de innovaties op het gebied van circulaire zonnepanelen, zoals die op dit moment ontwikkeld worden, pilots gedaan kunnen en welke praktische toepassingen er in de provincie Utrecht zijn.

Index

Actualiteitenmotie Koelwater datacenters, ingediend door JA21 86
Actualiteitenmotie M66 van de leden Fiscalini (JA21) en Van der Steeg (Partij voor de Dieren) inzake Koelwater datacenters....87
Amendement A46 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Rol PS bij inzet PIP / PB....27
Amendement A47 van het lid Van Ulzen (VVD)inzake Zet de RES-regio's in hun kracht....28
Amendement A48 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake alleen een PIP/PB met instemming PS 29
Amendement A49 van het lid Bikker (CDA) inzake RES 43
Amendement A50 van het lid Van den Dikkenberg (SGP) inzake Ordentelijk proces....62
Motie M48 van de leden Van Schie (VVD) en Hoek (50PLUS) inzake Een provinciale norm voor toiletten in natuur- en recreatiegebieden 7
Motie M49 van de leden Bart (GroenLinks), De Droog (D66), De Harder (ChristenUnie) en Lejeune (PvdA) inzake RES in balans....21
Motie M50 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Kernenergie opnemen in lange termijn mix RES'en 1.0 en verder....34
Motie M51 van het lid Van Ulzen (VVD) inzake Draagvlakmodel als Basis RES....32
Motie M52 van het lid Fiscalini (JA21) inzake Maak RES zichtbaar 1.0....39
Motie M53 van het lid Bikker (CDA) inzake Draagvlak en jeugd....42
Motie M54 van het lid Bikker (CDA) inzake Provincie dimensie in beeld 43
Motie M55 van het lid De Droog (D66) inzake Benut kansen voor energietransitie vanuit toekomstige omgevingskwaliteit....46
Motie M56 van het lid De Droog (D66) inzake oog voor andere ambities en innovaties bij uitvoering van de regionale energiestrategieën....47
Motie M57 van de leden De Droog (D66) en Van Ulzen (VVD) inzake Belang van decentrale netwerken, opslag en distributie 47
Motie M58 van de leden Lejeune (PvdA), Fiscalini (JA21), De Harder (ChristenUnie), Dercksen (PVV), De Droog (D66), Bart (GroenLinks), Eggermont (SP), hoek (50PLUS) en Van Ulzen (VVD) inzake Voorkom dwangarbeid productieketens duurzame energie....50
Motie M59 van de leden De Harder (ChristenUnie), Bart (GroenLinks), Keller (Partij voor de Dieren), Lejeune (PvdA) en De Droog (D66) inzake Stimuleren biodiversiteit bij grootschalig zon op land52
Motie M60 van het lid Dercksen (PVV) inzake Communiceer de RES met de burger 57
Motie M61 van het lid Dercksen (PVV) inzake Leg plannen voor windmolens en zonneakkers stil..57
Motie M62 van het lid Dercksen (PVV) inzake Stop de ziekmakende windmolens....58
Motie M63 van het lid Dercksen (PVV) inzake Zekerheidsstelling verwijderen installaties subsidie-energie....59
Motie M64 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Fiscalini (JA21) inzake Gezondheid inwoners voorop 63
Motie M65 van de leden Van den Dikkenberg (SGP) en Hoek (50PLUS) inzake Niet zomaar zonnepanelen op landbouwgrond....64
PS2021BEM16 SV Vaststellen aanvullende kaders recreatie en toerisme....6
PS2021MM06 SV Regionale Energiestrategieën 1.0 Amersfoort en Foodvalley....19